

PRAKTINIS VADOVAS

TARPŽINYBINIO

BENDRADARBIAVIMO

STIPRINIMAS

JAUNIMO

POLITIKOS

SRITYJE

PRAKTINIS VADOVAS

TARPŽINYBINIO BENDRADARBIAVIMO
STIPRINIMAS JAUNIMO POLITIKOS SRITYJE

Leidinio sudarytojai: Nerijus Miginis ir Marius Ulozas

Leidinio maketuotojas: Aleksandras Vitkovskis

Leidinyje parengtas pagal 2014 m. vasario 14 d. sutartį Nr. 1F-05-(6.26).

Užsakovas:

Jaunimo reikalų departamentas

prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Įstaigos kodas 188681478

Sodų g. 15, LT-01313 Vilnius

Tel. (8 5) 249 7002

El. p. info@jrd.lt

Praktinis vadovas parengtas Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu, įgyvendinant projektą „Integruotos jaunimo politikos plėtra“, projekto Nr. VP1-4.1-VRM-07-V-01-002. Projektas finansuojamas Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis.

Atsakomybės apribojimas. Sudarytojai prisiima visą atsakomybę už šio metodinio leidinio turinį. Leidinyje pateiktos nuomonės, išvados ir rekomendacijos nebūtinai sutampa su Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pozicija.

ISBN 978-609-95501-1-4

Turinys

I. ĮVADAS	8
II. LEIDINYS LIETUVOS JAUNIMO POLITIKOS KONTEKSTE	9
III. SANTRUMPOS IR SĄVOKOS	14
IV. JAUNIMO POLITIKOS SVARBA IR ISTORINĖ RAIDA LIETUVOJE.....	17
V. TEORINIAI TARPŽINYBINIO BENDRADARBIAVIMO PRINCIPAI	29
VI. JAUNŲ ŽMONIŲ DALYVAVIMO KURIANT JAUNIMO POLITIKĄ SVARBA	47
VII. ĮSTAIGOS, ŽINYBOS IR ORGANIZACIJOS, SU KURIOMIS GALIMA BENDRADARBIAUTI SAVIVALDYBĖJE	63
VIII. TARPŽINYBINIO BENDRADARBIAVIMO PRIEMONĖ - DARBAS SU JAUNIMU	68
IX. MOKINIŲ SAVIVALDA	74
X. JAUNIMO INTERESŲ ATSTOVAVIMAS.....	81
XI. GERIEJI TARPŽINYBINIO BENDRADARBIAVIMO PAVYZDŽIAI EUROPOS VALSTYBĖSE	89
XII. PRAKTINIŲ TARPŽINYBINIO BENDRADARBIAVIMO ĮGYVENDINIMO PRIEMONIŲ APRAŠYMAS.....	100
XIII. IŠVADOS.....	173
• LITERATŪROS SĄRAŠAS	176
• INTERNETINĖS NUORODOS	177

ĮŽANGINIS ŽODIS

Jaunimo politika yra sėkminga, kai sprendimai, susiję su jaunimu, priimami tuo lygmeniu, kuriame jie yra efektyviausi. Jaunimo politika yra horizontali viešosios politikos sritis, apimanti įvairias sektorines viešąsias politikas (socialinės apsaugos ir darbo, sveikatos apsaugos, švietimo ir mokslo, ūkio ir kt.), todėl labai svarbu, kad nuolat vyktų konstruktyvus tarpžinybinis ir tarpsektorinis bendradarbiavimas, įtraukiant ne tik verslo sektorių, bet ir, svarbiausia, pačius jaunimo atstovus.

Plėtojant jaunimo politiką Lietuvoje, skatinant socialinį dialogą vietos savivaldos ir nacionaliniu lygmenimis, yra stiprinamas tarpsektorinis bendradarbiavimas, prioritetą teikiant jaunimo užimtumo skatinimui, jaunimo organizacijų potencialo stiprinimui, darbo su jaunimu tobulinimui. Taip pat itin didelis dėmesys yra teikiamas jaunimo informavimui ir konsultavimui jam aktualiomis temomis.

Verta pabrėžti, jog jaunimo poreikiai efektyviausiai tenkinami vietos savivaldos lygmeniu, todėl labai svarbu stiprinti jaunimo politikos įgyvendinimą savivaldybėse, kur svarbiausias vaidmuo turėtų būti suteikiamas Savivaldybių jaunimo reikalų taryboms, kurios užtikrina tarpžinybinį dialogą: padeda susitikti politikams, savivaldybių specialistams ir pačiam jaunimui.

Pažymėtina, jog savivaldybių jaunimo reikalų tarybos turi prisidėti prie jaunimo politikos stiprinimo ir įgyvendinimo regionuose, užtikrinant tarpžinybinį ir tarpsektorinį bendradarbiavimą ir infrastruktūrą, atsižvelgiant į jaunimo poreikius. Taip pat spręsti pagrindines regionuose išskylančias jaunimo politikos įgyvendinimo problemas, t. y. nedarbas, laisvalaikis (užimtumas), motyvacijos stoka, nepakankamas dėmesys jaunimo politikai, tarpinstitucinio bendradarbiavimo stoka, jaunimo pasyvumas, informacijos sklaida.

Lietuvos Respublikos socialinės
apsaugos ir darbo ministrė
Algimanta Pabedinskienė

Savo ruoštu siekiame valstybės ir savivaldybių vykdomų programų bei priemonių jaunimo politikos srityje efektyvumo, harmoningos jaunimo politikos plėtros visose savivaldybėse. Todėl numatoma rinkti duomenis apie jaunimo politikos padėtį savivaldybėse, jose įgyvendinamas įvairias programas bei priemones, skirtas jaunimui, išsiaiškinti savivaldybės jaunimo politikos privalumus ir trūkumus, skatinti jaunimo politiką savivaldybėje formuojančias bei įgyvendinančias institucijas bei įstaigas, jaunimo ir su jaunimu dirbančias organizacijas susitarti dėl savivaldybės jaunimo politikos vystymo prioritetų.

Tikiu, kad leidinys apie tarpžinybinį bendradarbiavimo stiprinimą jaunimo politikos srityje bus naudingas ir skatins visus dirbti jaunimo labui – bendradarbiauti tiek nacionaliniu, tiek vietos lygmenimis. Tikiu, kad savivaldybių jaunimo reikalų koordinatoriai, kartu su jaunimo darbuotojais, socialiniais darbuotojais, su jaunimu dirbančiais asmenimis, jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų atstovais, taip pat ir darbo biržų, profesinio orientavimo, visuomenės sveikatos, jaunimo informavimo ir konsultavimo bei kitais bendraus ir efektyviai bendradarbiaus dėl Lietuvos jaunimo.

Socialinės apsaugos ir darbo ministrė

Algimanta Pabedinskienė

Ivadas

Praktinio vadovo tikslas – sukurti metodinę medžiagą, kuri padėtų stiprinti institucijų ir organizacijų atstovų bendradarbiavimo kompetencijas jaunimo politikos srityje.

Praktiniame vadove pateikiami teoriniai tarpžinybinio bendradarbiavimo principai ir realios priemonės, kaip šie principai gali būti įgyvendinami: įvairūs renginiai, interesų pažinimo metodai, planavimo ir koordinavimo priemonės. Leidinyje pristatomos programos bei pasiūlymai, kaip vesti mokymus tarpžinybinio bendradarbiavimo tema ruošiant jaunimo organizacijų atstovus, įstaigų ir institucijų darbuotojus bendradarbiauti. Taip pat aprašoma geroji užsienio šalių tarpžinybinio bendradarbiavimo praktika, pateikiami praktiniai metodai, struktūros, užsiėmimai, kaip įgyvendinti tarpžinybinį bendradarbiavimą.

Šiame leidinyje sudėtingus jaunimo sektoriaus terminus, tokius kaip *tarpsektorinis* ir *tarpžinybinis* bendradarbiavimas, bus bandoma pateikti paprastais, jaunam žmogui suprantamais žodžiais. Praktinės užduotys padės jauniems žmonėms ir žinybų atstovams suprasti bendradarbiavimo esmę, pagrindinius principus, kuriais vadovaujantis reikia vykdyti bendras veiklas, priimti sprendimus.

Kadangi jaunimo politika įgyvendinama vietos lygiu (ten, kur gyvena jaunas žmogus), pavyzdžius pateiksime iš įvairių Lietuvos savivaldybių ir užsienio šalių praktikos.

Ypač norime padėkoti ekspertams, praktikams iš Lietuvos ir Europos, vykdančioms tarpžinybinį bendradarbiavimą ir pasidalijusiems savo patirtimi. Dėkojame Jaunimo reikalų departamentui prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kolektyvui, prie leidinio rengimo prisidėjusiam savo komentarais ir įžvalgomis.

Leidiny s Lietuvos

jaunimo politikos kontekste

Jaunimo politika yra horizontali politikos sritis, skirta ne tik atliepti jaunų žmonių poreikius, bet ir įtraukti jaunus žmones į su jais susijusių sprendimų priėmimą. Lietuvos valstybinės institucijos privalo užtikrinti jaunų žmonių dalyvavimą priimant sprendimus. Tą daryti Lietuvos Respublika įsipareigojo pasirašydama „Peržiūrėtą Europos chartiją dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime“ (toliau – Chartija). Kad sprendimai turi būti priimami kartu su jaunimu, numatoma ir 2007 metų Europos Sąjungos rezoliucijoje. Kita vertus, stipri jaunimo politika ir bendradarbiavimas su jaunimo organizacijomis bei jaunimu prisideda prie darnios regionų ir valstybės plėtros, demokratiniam valdymui svarbių kompetencijų diegimo, visuomenės pilietiškumo ugdymo.

Leidiny s visų pirma skirtas įstaigų, institucijų ir organizacijų atstovams, formuojantiems ir įgyvendinantiems jaunimo politiką, kuria siekiama gerinti sąlygas jauniems

žmonėms. Vietos savivaldos specialistams, jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų atstovams šis leidiny s padės efektyviai planuoti bendras veiklas, suprasti, kodėl bendradarbiaujant kartais kyla sunkumų, bei rasti patarimų, kaip spręsti bendradarbiavimo iššūkius ir sunkumus.

Tarpžinybinis ir tarpsektorinis bendradarbiavimas yra vienas iš svarbiausių jaunimo politikos įgyvendinimo principų, tačiau ne visada aišku, kaip jį realiai įgyvendinti. Pastaraisiais metais atsirado naujų jaunimo politikos įgyvendinimo įrankių ir krypčių. Tokiomis kryptimis galima įvardyti darbą su jaunimu (taip pat ir atvirą darbą su jaunimu), informacinį darbą su jaunimu bei dar besivystančią jaunimo tyrimų sritį. Pasitelkiant „įrankius“ įgyvendinami du jaunimo politikos prioritetai: faktais ir žiniomis grįstos jaunimo politikos plėtra bei nedalyvaujančių jaunų žmonių įtraukimas. Tarp visų jaunimo politikos naujovių nesunku pasiklysti net ir šios srities senbuviams. Taigi šis leidinys padės jaunimo darbuotojams, savivaldybių jaunimo reikalų koordinatoriams,

jaunimo organizacijų nariams ir kitų institucijų (pvz., kultūros centrų, jaunimo darbo centrų) atstovams suprasti besikeičiančios jaunimo politikos kontekstą, supažindins su esmine šios srities informacija, kryptimis bei pateiks nuorodas, kur prireikus galima sužinoti papildomos informacijos.

Supažindinant skaitytoją su metodais, naujomis struktūromis, bus sudaromos sąlygos atsirasti naujoms sąveikos formoms ir bendros veiklos plėtrai. Tikimės, kad leidinys bus naudingas vykdant ugdomąjį darbą jaunimo srityje ir viešajame sektoriuje, suteiks skaitytojui žinių apie jaunus žmones, jų poreikius bei jaunimo politikos vaidmenį jauno žmogaus gyvenime ir viešojoje politikoje.

Nedalyvaujančių JNVO jaunų žmonių įtraukimas

Tuos jaunos žmonės, kurie nedalyvauja JNVO veikloje nuo 2007 metų bandoma pasiekti plėtojant atviro darbo su jaunimu sritį (daugiau apie šią darbo su jaunimu kryptį galima sužinoti Jaunimo reikalų departamento internetinėje svetainėje). Nuo 2008 metų prie Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos veikė darbo grupė, kuri užsiėmė darbo su jaunimu įteisinimu. Lygiagrečiai vyko jaunimo darbuotojų sertifikavimo metodikos kūrimas bei praktinio vadovo dirbantiems su jaunimo grupėmis kūrimas, vėliau ja vadovaujantis pradėti jaunimo darbuotojų mokymai. 2011 metais pasirodė metodinis leidinys „Darbo su jaunimo grupėmis vadovas. Neformaliojo ugdymo praktika Lietuvoje“, skirtas jaunimo darbuotojams padėti

suprasti savo vaidmenį, įgyvendinant jaunimo politiką Lietuvoje per skirtingas darbo su jaunimu formas. Šio leidinio tikslas – suteikti teorinių žinių ir praktinių metodų, kurie padėtų dirbantiems su jaunimu siekti savo kasdienių tikslų. Jaunimo darbuotojai užima vis svarbesnį vaidmenį šalia jaunimo organizacijų kryptingai įgyvendinant jaunimo politiką ir mažiausiose bendruomenėse.

Nauja darbo su jaunimu forma – darbas su gatvės jaunimu – pradėta kryptingai plėtoti nuo 2012 metų. Plėtojant darbą su gatvės jaunimu turėtų atsirasti naujų leidinių, padėsiančių šios srities jaunimo darbuotojams siekti ugdomųjų tikslų.

Jaunimo informavimas ir konsultavimas

Kitas leidinys, padedantis su jaunimu dirbančiam suprasti savo darbo lauką ir svarbią jaunimo informavimo funkciją, – „Jaunimo informavimo ir konsultavimo darbuotojų vadovas“. Šis leidinys prisideda prie jaunimo informavimo ir jaunimo informacinių centrų kūrimosi visoje Lietuvoje.

Jaunimo dalyvavimas

2004 metais įsigaliojusio Jaunimo politikos pagrindų įstatymo 3 straipsnyje yra įvardyti Jaunimo politikos įgyvendinimo principai. Vienas iš jų – dalyvavimo principas, kuris teigia, kad su jaunimu susiję klausimai sprendžiami jaunimui dalyvaujant ir derinant su jaunimu ar jaunimo organizacijų atstovais. Jaunimo politikos įgyvendinimas per jaunimo organizacijų veiklą aprašytas ne viename Lietuvos jaunimo organizacijos tarybos (toliau – LiJOT) parengtame

leidinyje apie regioninių jaunimo reikalų tarybų veiklą (RJOT). Leidinys, kurį norisi išskirti ir skaitytoją kviesti susipažinti – tai metodinis leidinys „Tark savo žodį“. Šis leidinys plačiai aprašo jaunimo dalyvavimo temą sprendžiant su jaunimu susijusius klausimus bei iliustruoja, kaip jaunimo darbuotojai ir jaunimo organizacijos gali prisidėti prie peržiūrėtos Chartijos dėl jaunimo dalyvavimo įgyvendinimo vietos ir regioniniu lygmeniu įgyvendinimo.

Ateičiai

Siekiant kryptingai plėtoti kokybišką jaunimo politikos įgyvendinimą per darbo su jaunimu formą, svarbu sukurti metodines rekomendacijas apie teisinius darbo su jaunimu aspektus: jaunimo darbuotojų atsakomybę, administracinę ir baudžiamąją teisę, pateikti

jaunimo darbuotojų praktikos pavyzdžių, iš kurių būtų galima mokytis ruošiantis darbinėms situacijoms. Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos dirba šioje srityje.

to get
Synergy
in action

Why Cross-sectoral
cooperation is
important?

ing Policy ← Have
into ← Have

Santrumpos ir sąvokos

Santrumpų sąrašas

ES – Europos Sąjunga

JNVO – jaunimo nevyriausybinių organizacijų taryba

JPPĮ – Jaunimo politikos pagrindų įstatymas

JRD – Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

JRT – Jaunimo reikalų taryba prie Jaunimo reikalų departamento

JTBA – Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra

LiJOT – Lietuvos jaunimo organizacijų taryba

NEETs – nedirbantis, nesimokantis ir nedalyvaujantis mokymuose jaunimas

RJOT – Regioninė jaunimo organizacijų taryba (dar vadinama jaunimo organizacijų sąjunga „Apskritasis stalas“)

NVO – nevyriausybinių organizacijų taryba

SADM – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

JRK – savivaldybės jaunimo reikalų koordinatorius

JRT – Jaunimo reikalų taryba prie Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

SJRT – savivaldybės jaunimo reikalų taryba

VJRT – Valstybinė jaunimo reikalų taryba

VVG – vietos veiklos grupė

PGI – pilietinės galios indeksas

Leidinyje vartojamos sąvokos yra paimtos iš Jaunimo politikos pagrindų įstatymo, tarpžinybinio bendradarbiavimo nacionaliniu lygiu jaunimo politikos srityje SSGG analizės.

Bendradarbiavimas – asmenų arba socialinių grupių bendravimas, kuriuo siekiama padėti realizuoti vienas kito poreikius.

Darbas su gatvės jaunimu – darbo su jaunimu forma, kai jaunimo darbuotojas dirba su gatvės jaunimu siekiant jauno žmogaus asmeninio ir socialinio tobulėjimo.

Gatvės darbuotojas – tai suaugęs kvalifikuotas asmuo, dirbantis su jaunais žmonėmis gatvėje, siekiantis asmeninio ir socialinio jaunų žmonių tobulėjimo, stiprinantis žmogaus prisitaikymo prie aplinkos gebėjimus tiek per individualų darbą su atskirais asmenimis, tiek dirbdamas su grupėmis ar bendruomenėmis bei turintis šiam darbui reikalingų profesinių kompetencijų.

Gatvės jaunimas – jaunimo grupė, stokojanti motyvacijos mokytis ir jėgų kūrybiškai tvarkyti savąją kasdienybę, turinti socialinių problemų arba priklausanti socialinės rizikos grupėms.

Jaunas žmogus – asmuo nuo 14 iki 29 metų.

Jaunimo organizacija – įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka įregistruota visuomeninė organizacija ar asociacija, kurioje ne mažiau kaip 2/3 narių sudaro jauni žmonės ar visuomeninės jaunimo organizacijos ar asociacijos.

Jaunimo politika – kryptinga veikla, kuria sprendžiamos jaunimo problemos ir siekiama sudaryti palankias sąlygas formuoti jauno žmogaus asmenybei bei jo integravimuisi į visuomenės gyvenimą, taip pat veikla, kuria siekiama visuomenės ir atskirų jos grupių supratimo bei tolerancijos jauniems žmonėms.

Jaunimo politikos darbo grupė (angl. k. – *Youth Working Party*) – ES valstybių narių atsakingų ministerijų darbuotojų darbo grupė, kuri rengia dokumentus ES Ministrų Tarybos susitikimams. Jaunimo politikos darbo grupėje Lietuvai atstovauja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Nevyriausybinių organizacija (toliau tekste – NVO) – laisva piliečių valia įkurta organizacija, kuri siekia tarnauti visuomenės ar jos grupių labui, nesiekia pelno ir tiesioginio dalyvavimo valdant valstybę.

Pozityvioji jaunimo politika – įtraukianti visą jaunimą ir siekianti kurti iniciatyvas jaunimo galimybėms didinti, o ne tik spręsti esančias jaunimo problemas.

Sektorius – ekonominės veiklos sferos dalis, išskirta pagal tam tikrus požymius.

Su jaunimu dirbanti organizacija – viešasis juridinis asmuo, kurio vienas iš tikslų – į jaunimą orientuota ir jaunimo poreikius tenkinanti veikla.

Tarpsektorinis bendradarbiavimas – tai vienas kitą papildantis bendradarbiavimas tarp skirtingų sektorių: valdžios, valstybinių institucijų (sveikata, švietimas, aplinka, kultūra, sportas, ir kt.), visuomenės, nevyriausybinių organizacijų, verslo ir žiniasklaidos.

Tarpžinybinis bendradarbiavimas – tai vienas kitą papildantis bendradarbiavimas, kuris apima vieno iš sektorių (valstybinio, verslo ar nevyriausybinių) skirtingos specializacijos atstovus iš daugiau nei vienos žinybos.

Viešasis sektorius – visuma institucijų, kurios išlaikomos iš valstybės ir savivaldybių biudžetų. Sektorius teikia viešąsias paslaugas, dėl kurių nėra konkuruojama ir kurios prieinamos kiekvienam individui.

Žinyba – sistema įstaigų, priklausančių kuriai nors valstybinio valdymo šakai.

IV. Jaunimo politikos svarba ir istorinė raida Lietuvoje

Jaunimo sektorius pasižymi dažna jaunų žmonių kaita, nes aktyviai veikiančius jaunos žmones keičia kiti, be to jaunimui kyla vis nauji iššūkiai, keičiasi jų poreikiai. Taip pat svarbu suvokti, kad keičiasi ir viešojo sektoriaus atstovai dirbantys su jaunimu (pvz., JRK) bei atsiranda vis daugiau žinybų ir veikėjų, dirbančių su jaunimu (pvz., jaunimo darbo centrai), todėl svarbu suvokti jaunimo politikos kontekstą ir iššūkius, su kuriais susiduria jauni žmonės.

Daugiau apie jaunimo dalyvavimą skaitykite „Jaunų žmonių dalyvavimo kuriant jaunimo politiką svarba“ skyriuje, p. 47.

Iliustracija „Ar tikrai man tavęs reikia?“ (šaltinis <http://www.vtdksa.lt/>)

Kitas esminis klausimas, svarstant tarpžinybinio bendradarbiavimo įgyvendinant jaunimo politiką svarbą, yra apsibrėžti, koku požiūriu vadovaujamės dirbdami su jaunimu: ar jaunam žmogui reikia jaunimo politikos? Ar jaunimo politikai (institucijoms) reikia jauno žmogaus? Priklausomai nuo to, kaip atsakysite į šį „hamletišką“ klausimą, suprasite, kam reikalingas bendradarbiavimas.

Ar dirbame vardan jaunų žmonių, ar jauni žmonės padeda mums pasiekti tikslus? Realybėje galima pastebėti, kad dažnai jaunimo dalyvavimo galimybė ir jaunimo politikos prioritetas sukuriami, nes reikia „užsidėti pliusiuką“.

Ši dilema lydi jaunimo politikos įgyvendintojus (jaunimo organizacijas, institucijas ir jaunus žmones). Kieno interesai svarbesni? Visuomenės ar jauno žmogaus? Vieno atsakymo tikrai nėra. Puiku, kai jaunimo, visuomenės ir institucijų interesai suderinami.

Kiek pačiam jaunam žmogui reikalinga jaunimo politika? Reikalinga, nes jaunimo politika kuria sąlygas jaunimo galimybėms didinti, o ne tik sprendžia jaunimo problemas. Tokiu požiūriu pasižymi pozityvioji jaunimo politika. Vadovaujantis pozityviosios jaunimo politikos požiūriu galima visapusiškiau pažinti jauną žmogų ir jo poreikius bei interesus, ne tik spręsti jaunimo problemas, bet kurti naujas galimybes skirtingų institucijų kokybiškam bendradarbiavimui. Pavyzdžiui, jaunimo įsidarbinimo klausimui tapus europiniu prioritetu, daug glaudžiau pradėjo bendradarbiauti darbo birža, JNVO, švietimo įstaigos ir kt. Tarpžinybinis bendradarbiavimas, kuris remiasi jauno žmogaus poreikiais, reikalingas įstaigoms, prisidedančioms prie galimybių jaunimui kūrimo, kad rastųsi daugiau iniciatyvų jaunimo galimybėms didinti, o ne tradicinių renginių ar įgyvendinimo veiklos planų.

Šiame leidinyje vadovaujama pozityvios jaunimo politikos požiūriu. Svarbu susipažinti su jaunimu kaip socialine grupe bei suprasti, kuo jaunas žmogus gyvena, kas jam svarbu dar prieš siūlant bendradarbiauti ar kurti jauno žmogaus gyvenimą veikiančius planus, veiklas.

Klausimas skaitytojui:

Kokios veiklos Jūsų organizacijoje ar savivaldybėje daromos dėl „pliusiuko“?

www.

Jaunimo statistinis portretas:

<http://www.jrd.lt/uploads/Jaunimo%2ostatistinis%2oportretas2013.pdf>

Jaunimas apibrėžiamas ne tik pagal tai, kokiai amžiaus grupei jis priklauso, jis yra socialinė visuomenės grupė, turinti skirtingus nuo kitų grupių poreikius, lūkesčius, todėl jaunimas yra atskiriamas nuo vaikų, paauglių ir suaugusiųjų. Jaunimą lengviausiai apibrėžti kaip tokius žmones, kurie yra pereinamajame laikotarpyje nuo vaikystės į suaugystę. Paprasčiau tariant, jaunystė yra tas metas, kada žmogus tampa nepriklausomas nuo suaugusiųjų, pereina į savarankišką gyvenimą. Tai yra sudėtingas laikotarpis, nes jo metu jaunas žmogus turi įgyti išsilavinimą, susikurti ar susirasti darbo vietą, būstą, tapti ekonomiškai nepriklausomas nuo tėvų ar globėjų, pradėti šeimą ir kt. Šių atributų užsitikrinimas reiškia perėjimo į suaugystę pabaigą. Tad jaunystės metu žmogus turi padėti pagrindus savo kokybiškam savarankiškam, suaugusio žmogaus gyvenimui.

Dėl daugybės socialinių, ekonominių, psichologinių, politinių priežasčių šis perėjimo laikotarpis vis ilgėja, o suaugystės atributų užtikrinimas tampa vis sunkesnis ir nebe toks garantuotas. Šiuo pereinamuoju laikotarpiu

egzistuoja nemažai rizikos faktorių, su kuriais gali susidurti jauni žmonės: iškritimas iš švietimo sistemos ir nesugebėjimas patekti į darbo rinką, nusikalstamumas, fizinės ir psichinės sveikatos problemos, įvairios priklausomybės, ankstyva tėvystė ir pan.¹ Čia iškyla valstybės vaidmuo, kuri, kaip padedančioji bei kontroliuojanti sistema, prisideda prie sklandesnio perėjimo laikotarpio mažindama rizikų kiekį. Jaunimo amžiaus grupė skirtingose valstybėse apibrėžiama nevienodai. Lietuvoje jaunimas yra suprantamas kaip žmonių grupė nuo 14 iki 29 metų, o vykdoma priemonių bei iniciatyvų visuma ir pats asistavimo perėjimo laikotarpiu principas yra suvokiamas kaip jaunimo politika.

www.

Straipsniai apie suaugystę:

Milda Pivoriūtė „Kaip šiandien tampama suaugusiu?“
http://www.jrd.lt/uploads/dokumentai/NJRKA_2012/_Kaip%2otampama%2osuaugusiu_M.%2oPivoriute.pdf

Simona Aginskaitė „Kada suauga šiuolaikinis jaunimas“
<http://www.delfi.lt/news/daily/education/kada-suauga-siuolaikinis-jaunimas.d?id=62263571>

¹ J. Howard, S. Berzin, *Never too old: Achieving permanency and sustaining connections for older youth in foster care. Policy and practice perspective*. New York: Evan B. Donaldson Adoption Institute, 2011.

Kaip suprantame jaunimo politiką Lietuvoje?

Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatyme jaunimo politika yra apibrėžiama kaip „kryptinga veikla, kuria sprendžiamos jaunimo problemos ir siekiama sudaryti palankias sąlygas formuoti jauno žmogaus asmenybei bei jo integravimuisi į visuomenės gyvenimą, taip pat veikla, kuria siekiama visuomenės ir atskirų jos grupių supratimo bei tolerancijos jauniems žmonėms“.² Bendras visos jaunimo politikos tikslas yra jaunimo įgalinimas. Jaunimo įgalinimu siekiama užtikrinti visapusišką jauno žmogaus vystymąsi, savarankiškumą, suteikiant jaunam žmogui galimybę prisidėti ir prie

Metodinė rekomendacija:

Su jaunais žmonėmis lengviau vesti užsiėmimus ar diskusijas jaunimo politikos tema, kai jie supranta asmeninį ryšį ir šios temos svarbą. Todėl pirmiausia siūlome atlikti praktinius užsiėmimus, leisti jauniems žmonėms analizuoti savo aplinką, interesus, problemas, o tik vėliau susieti užduočių atradimus su jaunimo politika, viešosios politikos sritimi, egzistuojančia dėl jaunimo.

Pasiūlymas užsiėmimui:

Norėdami geriau pažinti jauno žmogaus interesus, galite atlikti jaunimo interesų pažinimo užduotį, kurias rasite metodų skyriuje nuo p. 100. Jums tiktų šie metodai: „Socialinis žemėlapis“, „Jauno žmogaus portretas“.

visuomenės raidos. Įgalinimas jaunimo politikoje vykdomas per jaunimo ugdymą ir dalyvavimą. Taigi ypač svarbu, kad tarp visų jaunimo politikos sričių (švietimo, sveikatos, užimtumo, kultūros, socialinės apsaugos ir kt.) vyktų sklandus tarpžinybinis bendradarbiavimas užtikrinant maksimalią reikiamą paramą ir jaunam žmogui būtų kuriamos naujos galimybės.

² Lietuvos Jaunimo politikos pagrindų įstatymas. Valstybės žinios, 2003, Nr. 119-5406.

Svarbu, kad jaunimo politikos įgyvendinimas (valstybės prioritetai ir pastangos) būtų suvokiamas kaip struktūruotas, nuoseklus ir tęstinis procesas, paremtas jaunų žmonių poreikiais ir kultūrinėmis nuostatomis. Jauni žmonės turi įgyti kompetencijas, reikalingas jų savarankiškam gyvenimui bei galimybei ir teisei priimti sprendimus. Svarbu suvokti, kad jaunimo politika moko jauną žmogų „žvejoti“, spręsti iššūkius pačiam, o ne duoda „žuvį“, remia ir padeda. Pagrindinis jaunimo politikos pastangų rezultatas – savarankiškas jaunas (suaugęs) žmogus.

www.

**Daugiau apie jaunimo politiką
galite pasiskaityti:**

<http://www.jrd.lt/uploads/dokumentai/Jaunimo%20ore...a%20Lietuvoje.pdf>

„Lietuvos jaunimo organizacijų tarybai 15 metų“, autorius Juozas Meldžiukas, 2007

Jaunimo politika yra įrankis, kuriuo stengiamasi padėti jaunam žmogui visavertiškai savarankiškai gyventi. Įgyvendinant jaunimo politiką siekiama jaunam žmogui sukurti tokias sąlygas, kad jis galėtų maksimaliai integruotis į visuomenę. Skirtingai nuo kitų viešosios politikos sričių, jaunimo politika yra horizontali, apimanti visas su jaunimo problematika susijusias sferas – pradedant švietimu, socialine apsauga, kultūra, baigiant sveikatos apsauga ir kt.

ISTORINĖ JAUNIMO POLITIKOS RAIDA

Jaunimo susivienijimų, organizacijų tradicija Lietuvoje egzistuoja nuo pirmosios Lietuvos Respublikos (1918 metais): stiprūs ateitininkų, skautų bei kitų organizacijų judėjimai pradėjo kurti Lietuvos jaunimo organizacijų istoriją bei kultūrą. Sovietinės okupacijos metais iki tol veikusios organizacijos, judėjimai, sambūriai buvo uždrausti ir įsteigti komjaunuolių bei pionierių judėjimai. Tokia sovietmečiu vykusi jaunimo organizuota veikla toli gražu neprilygsta dabartiniam suvokimui apie jaunimo organizacijas, kurios yra nepriklausomos nuo valstybės ir politikos. Sovietmetis pristabdė ir jaunimo organizacijų, ir jaunimo politikos raidą. Tačiau dar sovietinės okupacijos metais, ypač paskutiniaisiais dešimtmečiais, formalios (meniniai kolektyvai, turistų, žygeivių klubai ir kt.) ir neformalios jaunimo grupės svariai prisidėjo prie pilietinės visuomenės kūrimo, skleisdamos antirežimines idėjas, prisidėjo dedant pamatus Sąjūdžiui ir nepriklausomybės atkūrimui.³

³ J. Dementavičius et al., „Nepažinta Sąjūdžio pramotė: savaimi visuomenė Sąjūdžio gimimo istorijoje“. Kn. Justinas Dementavičius et al. *Sąjūdžio ištakų beiškant: nepaklusniųjų tinklaveikos galia*. Vilnius: Baltos lankos, 2012.

Visai prieš atkuriant Lietuvos nepriklausomybę, su lietuvių išeivių pagalba pradėjo atsikurti senosios, tarpukariu veikusios organizacijos: 1988 metais atsikūrė Lietuvos Skautų sąjunga, 1989 metais – Ateitininkų federacija, o vėliau, 1989 metais, įvyko pirmas Lietuvos studentų forumas. Ilgainiui kūrėsi lietuvių pilietiškumą puoselėjusios jaunimo organizacijos, tokios kaip „Baltų ainiai“, M. Valančiaus blaivybės sąjūdis, Lietuvių jaunimo bendrija „Lituanica“, o po nepriklausomybės atkūrimo jaunimo organizacijų vis daugėjo. Taip pat pradėjo kurtis pirmosios visuomeninės-politinės jaunimo organizacijos: 1989 metais buvo įkurta Lietuvos socialdemokratinio jaunimo sąjunga, vėliau – Lietuvos liberalus jaunimas ir kt. Šios bei kitos jaunimo organizacijos padėjo pagrindus 1992 metais rugsėjo 19 dieną įkurtai Lietuvos jaunimo organizacijų tarybai (LiJOT) – skėtinei jaunimo organizacijų sąjungai, kuri ilgainiui tapo viena pagrindinių Lietuvos jaunimo politikos įgyvendintojų bei formuotojų.⁴

⁴ J. Meldžiukas, *Lietuvos jaunimo organizacijų taryba 15 metų*. Vilnius: Baltos lankos, 2007.

Jaunimo politika nepriklausomoje Lietuvoje oficialiai buvo įteisinta 1996 metais, kai Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Valstybinę jaunimo politikos koncepciją. Iki šios koncepcijos atsiradimo Lietuvoje vadovautasi Jaunimo politikos Baltąja knyga, kurioje, remiantis Europoje atliktais tyrimais, teigta, kad užtikrinant visavertį jaunimo dalyvavimą, būtina dėti pastangas į jaunimo informavimą bei dalyvavimo galimybių ir struktūrų kūrimą. Šiuo keliu Lietuva ir žengė: iš pradžių buvo steigiamos jaunimą vienijančios struktūros, kurios šiandien yra vienos pagrindinių partnerių valstybei formuojant ir įgyvendinant jaunimo politikos principus, tikslus ir veiklas.

LiJOT 1996 metais buvo viena iš Valstybinės jaunimo politikos koncepcijos iniciatorių. Koncepcijoje buvo padėtas pagrindas vėliau išvystyti jaunimo politikos sistemai bei bendrai jaunimo politikos sampratai. Koncepcijoje buvo įtvirtintos pagrindinės tolimesnės jaunimo politikos raidos idėjos, įtvirtintas horizontalumo principas, regioninės jaunimo politikos užuomazgos, numatyta jaunimo politiką įgyvendinanti struktūra, suformuluota jaunimo samprata bei išskelti pirmieji tikslai. Šiame

dokumente jaunimas buvo įvardytas kaip 16–29 metų žmonių grupė. Taip pat buvo padėtas pagrindas jaunimo nevyriausybinų organizacijų (toliau – JNVO), kaip partnerių formuojant ir vykdančią jaunimo politiką, bei jaunimo, kaip svarbios valstybei amžiaus grupės, pripažinimui. Tais pačiais metais rugsėjo mėnesį Vyriausybės nutarimu buvo patvirtinti Valstybinės jaunimo reikalų tarybos (toliau – VJRT) bei jaunimo fondo įstatai. Šiuo nutarimu Lietuvoje pradėjo veikti struktūruota jaunimo politika ir buvo užtikrintas jaunimo organizacijų finansavimas. Šiai koncepcijai įgyvendinti 1998 metų pabaigoje Vyriausybės nutarimu buvo patvirtinta Valstybinė jaunimo politikos koncepcijos įgyvendinimo 2000–2001 metų programa „Jaunimas Lietuvai“. Šia programa buvo išskirtos pagrindinės jaunimo politikos sritys: pilietiškumo ugdymas, dalyvavimas kultūriniame ir sportiniame gyvenime, asmenybės tobulėjimas mokymosi procese, delinkventinio elgesio prevencija bei pagalba fizinį ir psichologinį smurtą patiriantiems asmenims.

www.

Jaunimo politikos Baltąją knygą galite rasti čia:

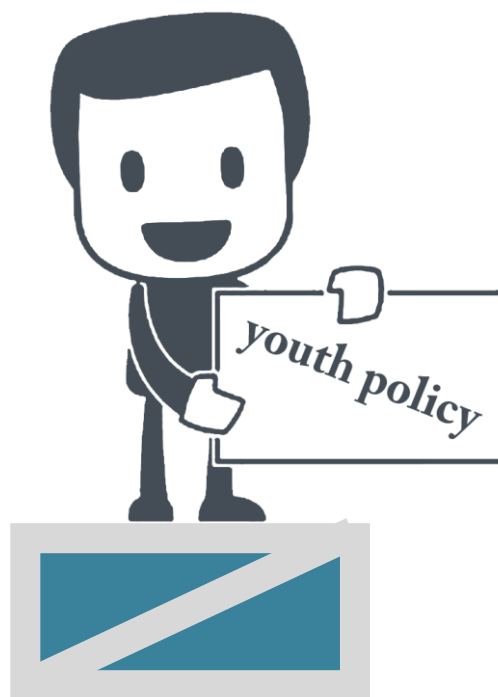
http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/youth/c11055_lt.htm

Siekiant atstovauti Lietuvos jaunimo interesams Europoje bei prisidėti prie Europos jaunimo politikos formavimo, LiJOT 1997 metais tapo oficialia Europos jaunimo forumo nare. Tai padėjo Lietuvos jaunimo politikos veikėjams sužinoti europines jaunimo politikos kryptis bei perimti gerąją Europos patirtį ir ją taikyti Lietuvoje.

Vykstant Lietuvos eurointegracijai, 1999 metais VJRT ir LiJOT iniciatyva buvo įkurta Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra. Šios agentūros funkcija – užtikrinti tarptautinio jaunimo bendradarbiavimo plėtrą bei sėkmingą

Lietuvos jaunimo dalyvavimą Europos Sąjungos programose, skirtose jaunimui.

Svarbią įtaką regioninės jaunimo politikos formavimuisi padarė Lietuvos Respublikos Seimo 2002 metais priimtos Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo pataisos, kuriomis vaikų ir jaunimo teisių apsaugos funkcija buvo perleista iš valstybės į savivaldybės lygmenį. Šis pasikeitimas lėmė, jog 2003 metais visose Lietuvos savivaldybėse pradėtos steigti JRK pareigybės, kurių pagrindinė funkcija – padėti savivaldybių institucijoms formuoti ir įgyvendinti jaunimo teisių apsaugą bei jaunimo politiką.

Valstybinė jaunimo politikos koncepcija iki 2003 metų pabaigos buvo pagrindinis dokumentas, reglamentavęs jaunimo politiką. 2003 metais gruodžio 4 dieną buvo priimtas Jaunimo politikos pagrindų įstatymas. Jaunimo politikos pagrindų įstatymas pirmą kartą įtvirtino tokias svarbias sąvokas kaip jaunimo organizacija, regioninės ir nacionalinės jaunimo organizacijų tarybos bei pripažino jų svarbų indėlį į jauno žmogaus asmenybės ugdymą. Įstatyme buvo įvardytos už jaunimo politikos įgyvendinimą atsakingos nacionalinio (VJRT) ir vietinio lygmens institucijos, įtvirtintas JRK, SJRT jaunimo organizacijų tarybų vaidmuo, taip pat įtvirtinti pagrindiniai jaunimo politikos įgyvendinimo principai, užtikrinantys jaunimo

įtraukimą į sprendimų, susijusių su jaunimo klausimais, priėmimą. Šiuo įstatymu buvo numatytas ir tarpžinybinio koordinavimo, įgyvendinant ir formuojant jaunimo politiką, principas. Jaunimo politikos pagrindų įstatymu buvo pakeista ir jaunimo amžiaus grupės riba, ją praplečiant nuo 14 iki 29 metų. Vėliau, 2005 metais, buvo priimtos Jaunimo politikos pagrindų įstatymo pataisos, kuriose numatyta VJRT pertvarkyti į Jaunimo reikalų departamentą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (JRD) prie jo sudarant pariteto principu veikiančią Jaunimo reikalų tarybą (JRT), atliekančią patariamąją funkciją. 2006 metais rugpjūčio 15 dieną buvo įkurtas Jaunimo reikalų departamentas.

2004 metais LiJOT tapo Informacinės patariamosios tarnybos *Eurodesk* koordinatore Lietuvoje. *Eurodesk* yra Europos jaunimo informacijos tinklas, veikiantis 33 Europos šalyse ir teikiantis aktualią informaciją jaunimui ir su jaunimu dirbantiems asmenims. Nuo *Eurodesk* koordinavimo pradžios Lietuvos jaunimo politikoje buvo pradėta dirbti dėl bendros jaunimo informavimo sistemos sukūrimo ir įgyvendinimo, vedami mokymai, rengiami informaciniai jaunimo darbuotojai bei parengta jaunimo informavimo metodika.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 metų nutarimu Nr. 898 buvo patvirtinta Jaunimo politikos plėtros savivaldybėse 2007–2009 metais programa, kuria siekta sudaryti sąlygas jaunimo politikos plėtojimui savivaldybių lygmeniu. Pagal šią programą 2007–2009 metų laikotarpiu buvo priimta daug regioninės jaunimo politikos dokumentų: reglamentuota JRK veikla, aiškiai nurodant jo paskirtį, pagrindines funkcijas bei atsakomybes. Taip pat patvirtintas Jaunimo politikos savivaldybėse kokybės vertinimo metodikos ir jaunimo politikos savivaldybėse kokybės vertinimo aprašas, patvirtinti SJRT tipiniai nuostatai, suteikę galimybes užtikrinti kuo

labiau į jaunimą orientuotą jaunimo politikos įgyvendinimą savivaldybėse.

Jaunimo organizacijos yra pripažįstamos kaip itin svarbus partneris, teigiamai prisidedantis prie jaunimo socialinės įtraukties. Lietuvoje jaunimo organizacijų veiklose dalyvauja vos 9,2 proc. jaunų žmonių.⁵ Taigi, siekiant užtikrinti kuo didesnę jaunų žmonių socialinę įtrauktį ir jaunimo politikos aprėptį, reikėjo ieškoti kitų būdų, kaip pasiekti jauną žmogų ir jam padėti tobulėti. Labai svarbus žingsnis buvo žengtas 2010 metais, patvirtinus atvirų jaunimo erdvių ir centrų koncepciją. Taip buvo padėtas svarbus pagrindas atviro darbo su jaunimu plėtrai Lietuvoje.

Daugiau apie regioninę jaunimo politiką ir regioninių jaunimo reikalų tarybų veiklą galite pasiskaityti leidiniuose:

„Regioninė jaunimo politika“, D. Skusevičius ir A. Lumbytė ir „A. S. Perkrauta“, D. Petkauskas ir A. Lumbytė

⁵ J. Buzaitytė-Kašalynienė, *Jaunimo problematikos tyrimų rezultatų palyginamoji analizė*, Vilnius, 2012, <http://www.jrd.lt/uploads/JAUNIMO_PROBLEMATIKOS_TYRIMU_REZULTATU_PALYGINAMOJI_ANALIZE_2012.pdf> [žiūrėta 2014 07 02].

Plėtojant jaunimo politikos savivaldybėse raidą, 2010 metais buvo patvirtinta Jaunimo politikos plėtros savivaldybėse 2010–2012 metais programa. Šia programa buvo toliau plėtojama jaunimo politika savivaldybėse sutelkiant dėmesį į jaunimo organizacijų kūrimosi ir veiklos plėtrą, stiprinant jų ryšį su savivaldybių institucijomis, kaimo ir miesto bendruomenėmis bei tobulinant jaunimo politiką įgyvendinančių struktūrų ir su jaunimu dirbančių struktūrų bei specialistų darbą.

2010 metais Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Nacionalinę jaunimo politikos 2011–2019 metų plėtros programą. Ši programa yra pirmas strateginis jaunimo politikos dokumentas, kuriame numatytam laikotarpiui buvo išskelti tokie tikslai kaip užtikrinti įvairaus jaunimo poreikius atitinkančią socialinės apsaugos, švietimo ir sveikatos sistemų plėtrą; ugdyti sąmoningą, pilietišką, patriotišką, brandžią, kultūringą ir kūrybingą jauno žmogaus, gebančio

būti aktyvia įvairialypės visuomenės dalimi, asmenybę; išplėtoti ir koordinuoti darbo su jaunimu sistemą ir užtikrinti jaunimo užimtumo infrastruktūros plėtrą; sudaryti palankias sąlygas nuosekliai ir kokybiškai jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų veiklai, siekiant aktyvesnio jaunimo į(si)traukimo į organizuotą veiklą; užtikrinti žinybų ir sektorių bendradarbiavimą plėtojant darnią, faktais ir žiniomis grįstą jaunimo politiką.

2013–2014 metais Lietuva kartu su Airija ir Graikija pirmininkavo Europos Sąjungos tarybai. Bendras pirmininkavimo prioritetas jaunimo politikos srityje buvo socialinė įtrauktis, tuo tarpu Lietuvos nacionalinis prioritetas – niekur nedirbantys, nesimokantys ir mokymuose nedalyvaujantys jauni žmonės (NEETs). Kaip daugelyje Europos Sąjungos narių, taip ir Lietuvoje jaunimo nedarbo problematika yra itin didelė. Siekiant didinti jaunimo užimtumą Lietuvoje ir Europoje, Vilniuje vykusios Europos jaunimo konferencijos metu buvo priimtas pasiūlymų paketas Europos Komisijai siekiant spręsti NEETs ir socialinės atskirties problemą Europoje.

www.

Apie atvirą darbą su jaunimu galite pasiskaityti:

http://www.jrd.lt/uploads/dokumentai/atviri_jaunimo_centrai.pdf

<http://www.jrd.lt/uploads/dokumentai/Atviru%20jau...tinis%20ogidas2.pdf>

<http://www.jrd.lt/atviras-darbas-su-jaunimu>

Trumpai apžvelgta informacija apie jaunimo politikos raidą yra svarbi dirbantiems su jaunimu, žinybų atstovams, prisidedantiems prie jaunimo politikos įgyvendinimo, bei jaunimo lyderiams. Dirbantys su jaunimu neturėtų kelti tikslo, kad šią informaciją žinotų kiekvienas jaunas žmogus ir galėtų ją atpasakoti pabudęs iš miegų. Šiuo skyriumi siekta padėti geriau suvokti jaunimo politikos lauką ir skirtingų veikėjų vaidmenis.

Pasiūlymas užsiėmimui:

1. Prieš pristatant istorinę raidą, su dalyviais galima atlikti užsiėmimą „Lietuvos vietos jaunimo politikos modelis / Nacionalinis jaunimo politikos modelis“ p. 108. Dalyviai, susipažinę su skirtingais jaunimo politikos veikėjais, suprasdami, kaip veikėjai tarpusavyje siejasi, geriau įsivaizduos istorinę jaunimo politikos raidą.
2. Dalyviams galima duoti skaityti knygos skyrių ir paprašyti išvardyti įstaigas ir organizacijas:
 - a. apie kurias jie jau yra girdėję
 - b. apie kurias įstaigas ir organizacijas norėtų daugiau sužinoti
 - c. kurie įvykiai svarbiausi Lietuvos jaunimo politikos raidai?

V.T teoriniai tarpžinybinio bendradarbiavimo principai

Lietuvos Respublikos įstatymuose ir Vyriausybės nutarimuose, socialinės, sveikatos, šeimos ir jaunimo politikų srityse dažnai minimas tarpžinybinis bendradarbiavimas. Terminas tarpžinybinis bendradarbiavimas dažnas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos įgyvendinamuose valstybės sienos apsaugos, nusikalstamumo prevencijos politiką reglamentuojančiuose dokumentuose, taip pat sveikatos ir socialinės apsaugos srityse. Įstaigos, tokios kaip Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos ir Lietuvos darbo birža, savo veiklų įgyvendinimą grindžia bendradarbiavimo principais. Ši bendradarbiavimo forma yra svarbi ir prisideda prie efektyvaus valstybės valdymo.

Bet kas gi yra tarpžinybinis bendradarbiavimas?

Įgyvendinat konkrečios viešosios politikos srities prioritetus (pvz., kultūros, švietimo) neįmanoma apsiriboti ir veikti tradiciniuose vienos srities rėmuose, nes kitose srityse slypi svarbios užsibrėžtų tikslų įgyvendinimo prielaidos. Tai – esminė tarpžinybinio bendradarbiavimo prielaida. Pavyzdžiui, labai sunku įvardyti takoskyrą tarp švietimo ir kultūros sektorių. Neįmanoma, kad tik vienas sektorius būtų atsakingas už būrelinę veiklą ar laisvalaikio užimtumą. Klausimas skaitytojui: kas atsakingas už rugsėjo pirmosios šventės organizavimą mieste – mokykla ar kultūros centras?

Skirtingose šalyse ir srityse vartojami įvairūs terminai: *tarpministerinis bendradarbiavimas*, *tarpinstitucinis bendradarbiavimas*, kaip sinonimas vartojamas *tarpsektorinio bendradarbiavimo* terminas. Taip pat dažnai naudojami tokie terminai, kaip *bendradarbiavimas*, *partnerystė*, *bendradarbiavimo tinklai*, *bendradarbiavimo sistema*. Egzistuoja ir šie sinonimai: *tarporganizacinė sąveika*, *centrinės ir vietos valdžios santykiai*.

Pasiūlymas užsiėmimui:

Siekiant paaiškinti ir sudominti dalyvius tema, galima duoti išvardytas sąvokas apsibrėžti mažose grupelėse. Galima trukmė: 15–20 min.

Tikslas: dalyviai atras sąsajų su tema, geriau suvoks sudėtingus terminus.

Galimos užduoties variacijos: sąvokų apibrėžimus surasti internete, taip pat paaiškinti, kuo šie terminai skiriasi.

Dalyviams pristačius rezultatus, vedėjas pakomentuoja ir papildo, paaiškina skirtumus.

Tarpžinybinis bendradarbiavimas yra atskirų institucijų, kurios atsakingos už viešosios politikos sritis, veiklų koordinavimą specifine tema (pvz., jaunimo politika), siekiant bendro tikslo. Esminis tarpžinybinio bendradarbiavimo bruožas – skirtingos viena kitai nepavaldžios struktūros tarpusavyje derina veiksmus.

Žodis *bendradarbiavimas* reiškia dirbti su kitais, o *bendrauti* – turėti bendrų reikalų.⁶ Termino prigimtis yra paprasta, bet jo įgyvendinimas sudėtingas. Sėkmingai įgyvendinti tarpžinybinį bendradarbiavimą yra sudėtinga, tai liudija įvairių valstybių patirtis: skirtingoms

institucijoms sudėtinga sukurti stiprų bendros nuosavybės (savininkiškumo, angl. k. – *ownership*) jausmą strategijai, kai kiekviena nori tapti koordinuojančia partnere bei pasižymi skirtingomis darbo kultūromis bei konkurencija.

Kiekviena žinyba pasižymi savitais bruožais: specifine organizacijos kultūra, terminija (žodynu), tradicijomis, specialistams būdinga elgsena. Tai paaiškina, kodėl skiriasi darbuotojų elgesys savivaldybėje, mokykloje ar jaunimo centre. Jei žinybos stokoja lankstumo, noro suprasti ir prisitaikyti, bendradarbiauti bus sudėtinga.

⁶ S. Keinys et al., *Dabartinis Lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2011, <<http://dz.lki.lt>> [žiūrėta 2014 06 15].

Tarpsektorinis bendradarbiavimas – tai vienas kitą papildantis bendradarbiavimas tarp skirtingų sektorių: valdžios, valstybinių institucijų (sveikata, švietimas, aplinka, kultūra, sportas ir kt.), visuomenės, NVO, verslo ir žiniasklaidos.⁷

Vienas iš jaunimo politikos įgyvendinimo principų – dalyvavimo principas⁸ – teigia, kad klausimai, susiję su jaunimu, turi būti sprendžiami kartu su jaunais žmonėmis. Taigi tarpžinybinis bendradarbiavimas jaunimo politikos srityje yra negalimas be kitų sektorių atstovų įtraukimo. Jaunimo organizacijos, būdamos NVO sektoriaus dalimi, yra jaunų žmonių balsas.

Kodėl žinybos bendradarbiauja?

Sudėtinga atitikti visų individų bei organizacijų poreikius ir prioritetus, nes laikas, finansiniai ir žmogiškieji valstybės, savivaldybių resursai yra riboti. Siekiant optimizuoti resursų naudojimą ir procesų valdymą, pasitelkiamas tarpžinybinio bendradarbiavimo principas, kuris yra puiki priemonė šioms iššūkiams spręsti. Ši forma padeda:

- a. matyti platesnį probleminį lauką,
- b. išvengti finansavimo dubliavimosi,
- c. konkuruojančių ar prieštaraujančių programų ir veiklų.

⁷ M. Ulozas, N. Miginis, *Tarpžinybinio bendradarbiavimo jaunimo politikos srityje nacionaliniu lygmeniu analizė*. Vilnius, 2011, <http://ijpp.lt/file/TB_ANALIZE.pdf> [žiūrėta 2014 06 25].

⁸ Jaunimo politikos pagrindų įstatymas. Valstybės žinios, 2003, Nr. 119-5406.

PARTNERYSTĖS IR BENDRADARBIAVIMO PRIEŽASTYS

Bendri prioritetai (bendra politika ar ideologija): siekiama optimaliai naudoti biudžetą, jungiamos institucijų pastangos, ieškoma alternatyvų, atsigrežiama į NVO bei verslo sektorius. Vadovaujamosi teorine prielaida, kad NVO ir verslo sektoriai geba pasiekti valstybiniam sektoriui analogišką rezultatą naudodami mažiau resursų. Įvairių sektorių ir įstaigų jungimas(-is) rodo viešosios politikos srities ar bendro klausimo svarbą. Šiuo principu įgyvendinamas piliečių įsitraukimas ir dalyvavimas sprendžiant aktualius klausimus. Įgyvendinant bendradarbiavimo principą pasiekama, kad viešoji politika atitiktų tikslinių grupių poreikius, jų interesai būtų atstovaujami.

Vilniaus jaunimo informavimo centro pavyzdys: Vilniaus miesto savivaldybė

bendradarbiaudama su LiJOT, įsteigė pirmąjį Baltijos šalyse jaunimo informavimo centrą. LiJOT centrui suteikė darbo metodiką, savivaldybė ėmė rūpintis šio centro išlaikymu. Inicijatyva atėjo iš LiJOT, kurie turėjo idėją, bet resursus skyrė Vilniaus savivaldybė. Šis bendradarbiavimas davė vaisių, nes abu partneriai dalijasi bendru požiūriu ir bendrais interesais.

Finansinės priežastys: optimizuojant finansinių resursų naudojimą per administracinių išlaidų mažinimą, jungiamos panašius tikslus ir programas turinčios įstaigos. Naudojami jų materialiniai, žmogiškieji išteklių, turimi politiniai ryšiai. Šio principo pavyzdžiu galima laikyti savivaldybės biudžetinių įstaigų sujungimą, kurios užsiima panašia ar artima veikla.

Neišvengiamumas: įstaigos, veikiančios gretimose ar tose pačiose srityse, anksčiau ar vėliau pradeda bendradarbiauti, nes ilgainiui atrandama sąlyčio taškų. Skirtingos pusės pastebi, kad siekia vienodų tikslų, vadovaujasi panašiais principais – taip atsiranda dirbti kartu galimybės. Tai siejasi su dviem aspektais:

a. bendra problematika – kurią sprendžia skirtingos organizacijos. Dažniausias pavyzdys vietos lygmeniu yra vaiko teisių apsauga. Siekiant kokybiškai ir greitai spręsti atsiradusią problemą, vienijamos pajėgos, pavyzdžiui, policijos, švietimo įstaigų ir vaiko teisių apsaugos bendradarbiavimas sprendžiant probleminių šeimų, paauglių nusikalstamumo ar mokyklos nelankymo klausimus;

b. funkcinis priklausomumas – kai įstaigų kompetencija ir deleguotos funkcijos sutampa. Praktikoje pasitaiko, kad funkcijos dubliuojasi, tačiau dažniau jos panašios, turinčios

individualią specifiką. Pavyzdys – JRK ir švietimo skyriaus specialistas abu yra atsakingi už mokinių savivaldas.

Įstaigos veikla turi įtakos visai sistemai: gretimoje srityje veikianti įstaiga gali atlikti esminį vaidmenį, kuris turi įtakos visos sistemos efektyviai veiklai. Didelę įtaką daro informacijos stoka. Bendradarbiaujant su partneriais konsultuojamasi, dalijamasi informacija, siekiant mažinti *įstaigos žinių ar informacijos stoką*. Pavyzdys – jaunimo politikos prioritetas dėl jaunimo užimtumo didinimo ir jaunimo nedarbo mažinimo. Šiuo prioritetu vietos lygmeniu užsiima profesinio orientavimo taškai, jaunimo informavimo centrai (regioniniai *Eurodesk* partneriai), jaunimo centrai, mokyklos, teritorinių darbo biržų padaliniai, jaunimo darbo centrai. Jei šios žinybos vietos lygmeniu bendrai organizuotų veiklą, galėtų pasinaudoti jaunimo darbo centrų turimu didesniu informacijos kiekiu ir resursais.

Buvimas bendroje erdvėje sukuria poreikį bendradarbiauti ir vienytis. Pavyzdžiui, vaiko teisių apsauga konkrečioje savivaldybėje rūpinasi kelios skirtingos žinybos. Vienu metu Lazdijų rajono savivaldybės švietimo skyriaus specialistai, jaunimo reikalų koordinatore ir policijos atstovai drauge lankydavosi jaunimo laisvalaikio praleidimo vietose.

Taip pat aktualus ir *įstaigos žinomumas ir pozityvus įvaizdis visuomenėje*. Įstaigos bendradarbiauja siekdamas asmeninės naudos. Bendradarbiavimas tampa viena iš viešųjų ryšių priemonių. Išnaudojami partnerių komunikacijos kanalai skleidžiant informaciją apie partnerių ar partnerystėje vykdomas veiklas. Taip kuriamas teigiamas arba taisomas pašlijęs įstaigos įvaizdis. Iškyla pavojus, kad partneriai, kurie bendradarbiauja dėl žinomumo ar įvaizdžio, imsis tik minimalaus vaidmens. Pavyzdžiui, žinybos pasirašo bendradarbiavimo sutartis, tai yra viešinama, bet vėliau bendros veiklos nebūtinai įgyvendinamos.

Pasiūlymas užsiėmimui:

Siekiant pristatyti bendradarbiavimo priežastis ir prielaidas galima:

- a.** Paprašyti dalyvių įvardyti, kodėl organizacijoms svarbu bendradarbiauti;
- b.** Metodas „X ir Y“, žiūrėkit p. 161.

Po užsiėmimo pristatomi teoriniai principai, aprašyti šiame skyriuje.

Tarpžinybinį bendradarbiavimą pagal formas galima skirstyti į **a)** neformalų, asmeniniu santykiu paremtą bendradarbiavimą ir **b)** sutartimi paremtą. Pirmasis – kai atstovai iš skirtingų žinybų ir (ar) sektorių bendrauja neformaliai: dalijasi informacija, išvalgomis, tarpininkauja nukreipiant ir kartu ieško problemos sprendimų. Antrasis – formalizuotas bendradarbiavimas, paremtas formaliu susitarimu, kuriame apibrėžiami skirtingų organizacijų ir (ar) žinybų bendri ketinimai. Sutartimi paremta sąveika yra pranašesnė esant dažnai specialistų kaitai, nes

raštiškame įsipareigojime apibrėžiamos bendradarbiavimo sąlygos, tikslai, bendradarbiavimo sritys, bendravimo forma ir dažnumas. Tokiame dokumente galima paskirti ir atsakingus asmenis. Šios formos veiksmingumas didesnis biurokratinėse valstybėse, ypač statutinėse struktūrose, policijoje. Lietuvoje paplitusios tokios tarpžinybinio bendradarbiavimo formos – darbo grupės, komisijos, komitetai, patariamosios tarybos, tarpžinybinės grupės, fondai.

Klausimas skaitytojui:

Kokios formos yra patrauklesnės jaunimui?
Kokio formato renginiuose mielai dalyvautų jauni žmonės? Kokios bendradarbiavimo formos veikia jūsų savivaldybėje?

Formalizuoti įsipareigojimai padeda apeiti vidinės hierarchijos kliūtis, bet neformalus bendradarbiavimas yra dinamiškesnis ir menčiau varžomas nustatytų procedūrų ar apribojimų. Neformalų bendradarbiavimą reikia palaikyti investuojant laiko į santykius su kolega iš kitos įstaigos ar institucijos, taip pat kartais tampa sudėtinga atskirti asmeninius ir profesinius ryšius.

Bendradarbiavimo formą gali lemti problematika, specifinė tema, kuria bendradarbiaujama, arba į bendradarbiavimą įsitraukusios institucijos, dažnai naudojančios sau įprastas priemones. Vadinasi, partnerius galima kviesti prisijungti esant poreikiui, jiems paskiriant konkretų vaidmenį ir atsakomybę.

Tarpžinybinio bendradarbiavimo elementai

Esminis tarpžinybinio bendradarbiavimo elementas – *pridėtinė vertė*, kuriama bendroms veikloms sukviečiant suinteresuotas organizacijas ir žinybas. Bendradarbiaujant reikia gebėti efektyviai koordinuoti skirtingų institucijų, organizacijų ir socialinių grupių veiklą.

Tarpusavyje koordinuojamos veiklos, kai siekiant efektyvaus ir racionalaus laiko, žmogiškųjų, finansinių ir kt. išteklių naudojimo, organizacijos ir žinybos tarpusavyje derina veiksmus, kartu planuoja. Siekiant užtikrinti efektyvią komunikaciją, atsiranda vadovaujantis partneris, kuris paskiria koordinatorių.

Tarpžinybinio bendradarbiavimo pagrindas yra bendrai *užsibrėžti tikslai*, kuriais formuojama sisteminga, nuosekli ir efektyvi sąveika. Bendradarbiavimas yra savanoriškas sprendimas, todėl pagrindinė bendradarbiavimo įgyvendinimo sąlyga – bendrų tikslų įgyvendinimas nekonkuruojant. Dėl šios priežasties tarpžinybinio bendradarbiavimo rezultatas yra efektyvesnis nei konkrečios žinybos ar organizacijos, veikiančios atskirai.

Pasiūlymas užsiėmimui:

Interesų pažinimo užduotys. Metodai skirti apsibrėžti skirtingų žinybų interesų laukus, įstaigoms ir organizacijoms aktualias temas:

- a.** Trumpai aptarti šio skyriaus medžiagą galima naudojantis šiais metodais: „Kas kiša nagus prie jauno žmogaus“; „Socialinis žemėlapis“.
- b.** Bendradarbiavimo temą tarp žinybų galima atskleisti per orientacines varžybas po įstaigas, dirbančias su jaunimu. Papildant užduotį, kad dalyviai užduotų klausimus įstaigos darbuotojams apie vykdomą bendradarbiavimą jaunimo srityje.

Apžvelgus tarpžinybinio bendradarbiavimo priežastis, formas ir elementus aišku, kad bendradarbiavimas yra būtinas, o dažnai ir neišvengiamas, nes įstaigų ir organizacijų interesai tam tikrose srityse gali susitikti ar net susikirsti. Siekiant visiškai suvokti šio bendradarbiavimo specifiką, svarbu apžvelgti įgyvendinimo principus.

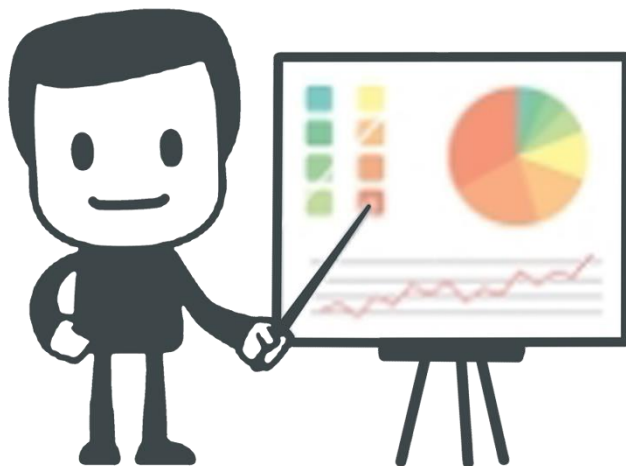
Tarpžinybinio darbo principai ir specifika

- a.** *Planavimo* – skirtingų žinybų atstovai, siekiantys bendro tikslo, kuria bendrus planus, programas ir priemones.
- b.** *Vaidmenų ir funkcijų pasidalijimo* – įstaigos prisideda prie tarpžinybinio bendradarbiavimo savo veiklos srityje. Siekiant efektyvaus tarpžinybinio bendradarbiavimo svarbu, kad specialistų atsakomybės nesikartotų, nebūtų imamasi neadekvačių atsakomybių, kurios yra ne pagal įstaigos kompetenciją ar kurioms trūksta kvalifikacijos.
- c.** *Sisteminio požiūrio* – bendradarbiavimo situacijos analizuojamos kompleksiskai, žvelgiant iš skirtingų perspektyvų. Ieškoma visas puses tenkinančio bendros problemos sprendimo.
- d.** *Informavimo* – dalijantis aktualia informacija, susipažįstama su kitų institucijų veikla ir specifika. Taip sprendžiamas vienas svarbiausių viešosios politikos įgyvendinimo trukdžių – informacijos stoka.
- e.** *Išteklių optimizavimo* – derinant veiklas ir prioritetus, sutelkiami ir efektyviau naudojami ištekliai (materialiniai ir žmogiškieji).

Bendradarbiaudamos žinybos išplečia veiklos akiratį - dėmesį kreipia platesnio rezultato link, savo strategijos derinimo su kitų institucijų strategijomis, atitiktis sektorinėms strategijoms ir valstybės plėtros gairėms.

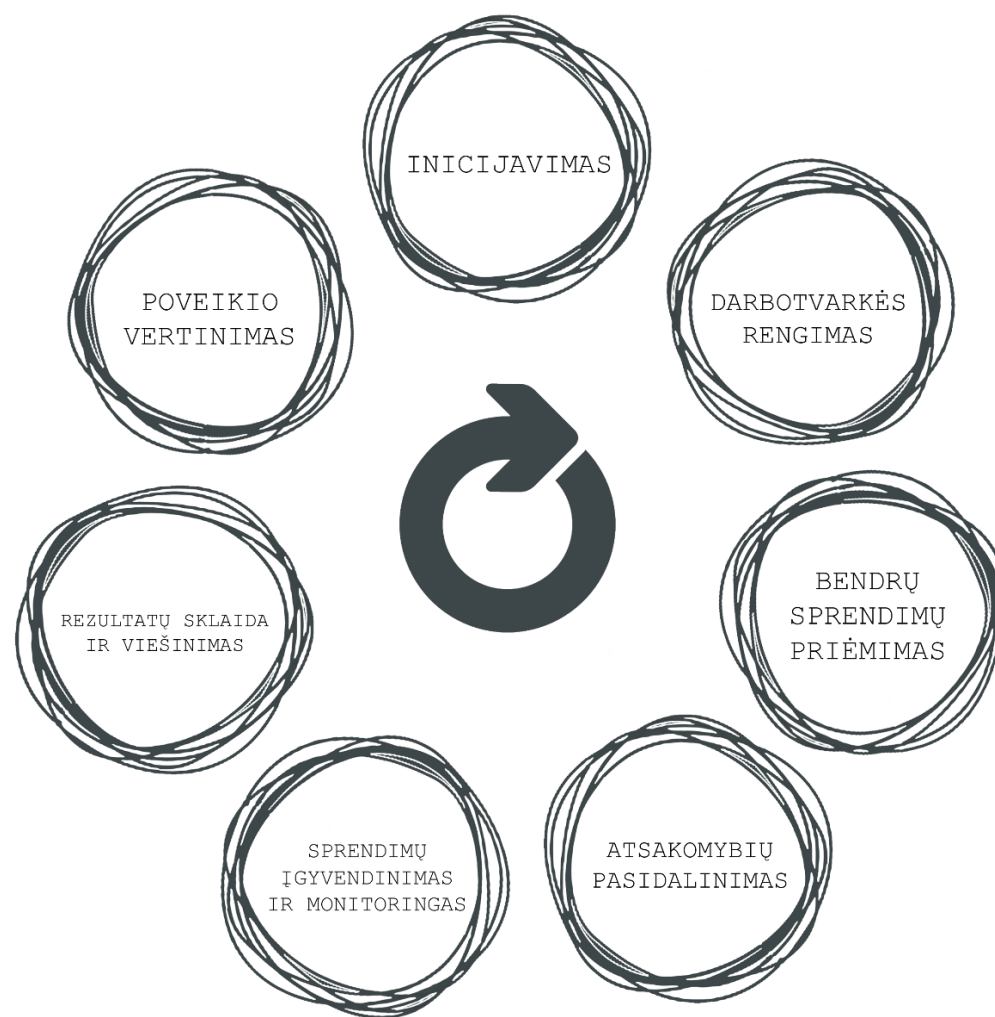
Toliau išvardytos priemonės padeda susitelkti į pokyčių siekimą. Dėmesys neskiriamas trumpalaikiams tikslams, veikloms ar pavieniams prioritetams. Bendrus veiksmus padeda užtikrinti šios priemonės:

- a. *Bendros vizijos turėjimas* – visos pusės įvardina savo prioritetus, lūkesčius dėl partnerystės bei poreikius. Suderinama bendra visas puses tenkinanti pozicija, kurios bendrai siekiama.
- b. *Sukuriami ir naudojami nauji komunikacijos kanalai* – partneriams veikiant kartu ieškoma efektyviausio bendravimo būdo. Tenka ieškoti naujų komunikacijos kanalų, pasitelkiamos naujos technologijos. Svarbu atsižvelgti į skirtingas įstaigų bendravimo kultūras. Pavyzdžiui, socialinis tinklas *Facebook* kol kas ne visoms įstaigoms priimtina priemonė bendrauti.
- c. *Sutarimas planuoti ir veikti drauge* – įsipareigojama siekti bendro tikslo, dalijamasi išlaidomis, naudojami bendri ištekliai.
- d. *Dalijimasis rizika ir rezultatu* – reiktų atkreipti dėmesį, kad žinybos noriai dalijasi rizika, bet ne rezultatu, pripažinimu ar įvertinimu.

TARPŽINYBINIO BENDRADARBIAVIMO ĮGYVENDINIMO PROCESAS

Akivaizdu, kad tarpžinybinis bendradarbiavimas yra sudėtingas procesas, kuriam įtakos turi vidiniai (organizacijos kultūros ir struktūros) procesai bei išoriniai veiksniai – tokie kaip strategijos ar tarpžinybiniai planai. Siekiant geriau suprasti šio bendradarbiavimo ypatumus, svarbu analizuoti įgyvendinimo procesą. Tarpžinybinio bendradarbiavimo procesas vaizduojamas 3 paveiksle.

Schema nr. 1 „Tarpžinybinio bendradarbiavimo įgyvendinimo procesas“

Inicijavimas – skirtingos pusės supranta, kad reikia bendradarbiauti. Inicijatyva gali atsirasti ir iš vienos žinybos, kuri įtraukia kitus partnerius. Jaunimo politikos srityje iniciatyva taip pat gali būti jaunų žmonių rankose.

Darbotvarkės rengimas – šiame etape ypač svarbu apibrėžti, kas turi galią siūlyti į darbotvarkę įtraukti naujus klausimus. Jaunimo politikos srityje svarbu, kad į darbotvarkės rengimą būtų įtraukti jauni žmonės.

Bendrų sprendimų priėmimas – svarbu nuspręsti, kaip priimami sprendimai: vienbalsiai, konsensuso ar daugumos principu. Siekiame, kad visi partneriai turėtų vienodą galią.

Atsakomybių pasidalijimas (indėlio, darbų) – šiame etape partneriai dalijasi našta įgyvendindami bendrus sprendimus. Išsiaiškinama, kiek kiekvienas partneris skiria resursų.

Sprendimų įgyvendinimas ir monitoringas – koordinuojantis partneris arba kelios pusės prižiūri procesų vykdymą. Svarbu apsibrėžti, ar partneriai turi teisę raginti.

Rezultatų sklaida ir viešinimas – visų partnerių indėlis yra pripažįstamas ir viešinamas, apsisprendžiama, kas atsakingas už rezultatų viešinimą. Lietuvoje šio etapo įgyvendinimas vyksta silpnai, dažnai visuomenė nesužino apie iniciatyvas, naudojami informacijos kanalai nepasiekia tikslinių grupių.

Poveikio vertinimas – įvykdžius bendras veiklas, svarbu skirti laiko ištirti priemonių poveikį, siekiant ateityje pasimokyti iš teigiamų ar neigiamų patirčių, modeliuoti galimas alternatyvas, ieškoti naujų, efektyvesnių sprendimo būdų. Šiame etape būtina iš anksto nustatyti vertinimo indikatorius.

Klausimas skaitytojui:

Kaip į šiuos etapus įtraukti jauną žmogų?

Tarpžinybinio bendradarbiavimo procese išskiriami du itin svarbūs aspektai – *indėlis* ir *rezultatas*. Indėlis parodo, kiek institucijos prisideda savo ištekliais, šis kriterijus padeda įvertinti, kiek konkrečiai organizacijai partnerystė yra svarbi. Rezultatas rodo sąveikos efektyvumą ir sėkmingumą – ar pasiekti užsibrėžti tikslai, ar atsirado teigiamas pokytis.

Tarpžinybinio bendradarbiavimo įgyvendinimo procesui yra būdingi visi projektinio darbo etapai. Bendradarbiavimas konkrečioje srityje turi konkrečią pradžią bei etapų pabaigą. Skirtingos žinybos tarpusavyje gali bendradarbiauti keliose probleminėse srityse bei tęsti bendradarbiavimą ilgalaikėje perspektyvoje, peržiūredamos ir atnaujindamos turimus susitarimus. Sėkmingai partnerystei ypač svarbūs planavimo, monitoringo ir vertinimo etapai. Skiriant pakankamai laiko šiems etapams, veiklos įgyvendinamos efektyviau, taupomi laiko, žmogiškieji ir finansiniai ištekliai.

Tarpžinybinio bendradarbiavimo trikdžiai

Pagrindinis iššūkis žinyboms kyla ieškant bendros vizijos. Žinybos skiriasi savo veiklos kontekstu, siekia skirtingų tikslų ir uždavinių, skirtingai mato rezultatus. Šie aspektai iš dalies gali sutapti. Pavyzdžiui, jaunimo ir vaiko teisių politikų tikslinė grupė sutampa tik iš dalies: vaikai yra asmenys, kurių amžius nuo 0 iki 18 metų, o jaunas žmogus yra nuo 14 iki 29 metų.

Veiklos teritorija yra galimas iššūkis tarpžinybiniam bendradarbiavimui. Žinyboms dirbant tame pačiame lygmenyje – savivaldos ar nacionaliniame – veiklos teritorija sutampa, bet prioritetiniai regionai gali skirtis. Dažnai kylanti problema, jog regioninių partnerių įsitraukimas į

nacionalinio lygmens klausimų sprendimą yra simbolinis, formalus.

Viešasis sektorius specifiškas tuo, kad žinybos tarpžinybiniam bendradarbiavimui jungiamos rengiant ir įgyvendinant valstybės planavimo dokumentus – ilgalaikes ir vidutinės trukmės strategijas, tarpinstitucinius priemonių planus. Šie dokumentai numato, jog daug įstaigų turi vykdyti bendras priemones, taip šios institucijos pradeda bendradarbiauti, derinti veiklas.

Tarpžinybinio bendradarbiavimo trikdžiai:

1. teisinio tarpžinybinio bendradarbiavimo reglamentavimo stoka;
2. bendrų interesų nesuvokimas ir asmeninio, siauro rezultato siekimas;
3. nesuvokiama partnerystės / bendradarbiavimo svarba ir įgyvendinimo principai;
4. neįteisinus bendradarbiavimo sutartimi, išlieka prielaidos manipuliacijai;
5. bendradarbiavimas įgyvendinamas formaliai, netaikomos kūrybiškos priemonės;
6. ignoruojamas lygiavertiškumo principas;
7. koordinuojančio partnerio nebuvimas;
8. besiskiriančios organizacinės kultūros, specifinis žargonas, bendravimo būdas, užduočių atlikimo greitis ir delegavimo ypatumai bei kt.;
9. partinė priklausomybė gali trukdyti bendradarbiauti.

Pasiūlymas užsiėmimui:

Ruošiantis bendradarbiauti svarbu gerai atlikti klausimo ar problemos analizę, kurią norima spręsti. Net ir tinkamai pasirengus, suplanavus veiklas, surinkus pakankamai informacijos, veiklos gali nepavykti, jei pastangos ir priemonės buvo nukreiptos ne į pagrindinę tikslinę grupę. Siūlomas užsiėmimas padės įvardinti, kas turi galią sprendžiant konkretų klausimą.

Užsiėmimo metu galima atlikti užduotį „Jėgų žemėlapis“, kuris padės įvardinti, kas gali priimti sprendimą ar daryti įtaką sprendžiant konkretų klausimą.

Jei jūsų grupei patiko šis užsiėmimas, galite skirti daugiau laiko dirbant jaunimo interesų tema, p. 81.

Galios klausimas viešajame sektoriuje ypač aktualus, todėl svarbu suprasti, kur sutelkta didžiausia galia ir įtaka. Atradus žinybą, visoje sistemoje turinčią didžiausią svorį, svarstoma, kaip efektyviausiai organizuoti darbą.

Šiame leidinyje negalime aptarti visų galimų trikdžių ir kaip juos apeiti, nes tai priklauso nuo kiekvienos situacijos bei įsitraukusių žmonių. Bet norime padrąsinti skaitytoją, kad viskas yra įmanoma. Jums nereikia aukotis dėl jaunų žmonių, jiems to tikrai nereikia. Siekiant kurti naujus ryšius ar bendradarbiavimą, reikia tik drąsos išeiti iš komforto zonos ar už savo institucijos durų, inicijuoti susitikimą su jaunais žmonėmis ir galimais partneriais, kartoti pasiūlymus, kol juos išgirs.

TARPŽINYBINIO BENDRADARBIAVIMO JAUNIMO POLITIKOS SRITYJE SPECIFIKA

Kaip teigiama Pasaulio banko Pasaulio vystymosi ataskaitoje (2007),⁹ egzistuoja trys pagrindinės priežastys, kodėl taip sudėtinga kurti sėkmingą politiką, nukreiptą į jaunus žmones (jaunimo politiką). Pirmiausia, sėkminga jaunimo politika reikalauja dirbti įvairiuose sektoriuose sukuriant bendrą tarpsektorinę strategiją, kurioje būtų pateikti aiškūs prioritetai bei konkrečios priemonės. Antra, jaunimo politikos nesėkmės priežastis – jauni žmonės neturi galimybės išsakyti savo nuomonės kuriant ir įgyvendinant politiką, kuri skirta jiems. Sunku kurti sėkmingą jaunimo politiką, nes kol kas egzistuoja tik kelios sėkmės istorijos ir gerosios patirties pavyzdžiai. Lietuva yra vienas tų gerųjų pavyzdžių.

Peržiūrėta Europos jaunų žmonių dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime chartija, patvirtinta Europos Tarybos kongreso 2003 metais, išskiria 18 jaunimo politikos temų, pradedant jaunimo sveikata, švietimu, judumu,

baigiant apsirūpinimu būstu ar įsidarbinimo galimybėmis. Galima teigti, kad nėra nė vienos gerovės valstybės politikos srities, kuri nebūtų aktuali jauniems žmonėms. Tai patvirtina teiginį, kad jaunimo politika yra iš esmės tarpžinybinė, horizontali.

Jaunimo problematika darosi aktualesnė dėl visuomenės senėjimo, migracijos procesų. Kokybiškai formuoti ir įgyvendinti jaunimo politiką įmanoma tik tada, kai klausimai yra svarstomi drauge su jaunimu ir jų atstovais. Į diskusiją jaunimas ir jaunimo atstovai įtraukiami įstatymų apibrėžtomis formomis, principais ir būdais.

⁹ F. Y. Denstad, *Youth Policy Manual, How to develop a national youth strategy*. Strasbūras: Europos Tarybos leidykla, 2009.

INTEGRUOTAS POŽIŪRIS Į JAUNIMO POLITIKĄ

Daug valstybės gerovės politikos klausimų, atrodo, priklauso skirtingoms politikos sritims, tačiau yra tarpusavyje susipynę ir daro didelę įtaką vieni kitiems, todėl susijusias politikos sritis privaloma tarpinstituciškai koordinuoti. Pavyzdžiui, švietimo kokybė ir prieinamumas daro tiesioginę įtaką jaunų žmonių sąmoningumui sveikatos klausimais bei galimybei įsidarbinti baigus studijas. Šis pavyzdys puikiai apibūdina sąsajas tarp švietimo, sveikatos apsaugos bei socialinės apsaugos ir darbo politikos sričių.

Jaunimo politikos komponentai tarpusavyje susipina vienos vertikalios politikos ribose. Pavyzdys – mokymosi visą gyvenimą memorandumas, apimantis formaliojo švietimo, neformaliojo ugdymo ir profesinio mokymo sritis, kurios visos yra aktualios jaunimo politikai. Jaunas žmogus, dalyvaudamas jaunimo politikos įgyvendinime, JNVO veikloje, savanoriaudamas, įgyja vertingų asmeninių, socialinių ar net profesinių kompetencijų, kurias svarbu pripažinti siekiant sėkmingo jo dalyvavimo aukštesnėse švietimo sistemos pakopose.

Svarbu koordinuoti skirtingas viešosios politikos sritis, viena iš galimų priemonių – įvardyti jaunimo politiką tarpžinybinės politikos sritimi, kaip tai yra padaryta Lietuvoje. Tai reiškia, kad skirtingose politikos srityse vyriausybės veiksmai ir priemonės yra koordinuojami, sujungiant į vieną nuoseklią strategiją, pavyzdžiui, jaunimo politikos strategiją. Už strategijos įgyvendinimą atsakingos gali būti skirtingos ministerijos ar vyriausybės institucijos.

NACIONALINIO IR VIETOS JAUNIMO POLITIKOS SUDERINIMAS

Jaunimo politika yra įgyvendinama vietos lygmeniu – ten, kur jauni žmonės gyvena. Nacionalinė jaunimo politika pateikia gaires ir nubrėžia plėtros kryptis, kurios atsiranda iš poreikių, egzistuojančių savivaldos lygmenyje. Jaunimo politikoje itin svarbi vietos valdžios institucijų kompetencija ir atsakomybė. Iš nacionalinio lygmens svarbu šiam lygmeniui siūlyti įgyvendinimo priemones, padėti ir konsultuoti, koordinuoti bendradarbiaujant kaip su lygiaverčiais partneriais, pateikti gerosios praktikos pavyzdžius. Nacionalinis lygmuo privalo teikti finansines ir kitokias paskatas, pavyzdžiui: deleguojama valstybės funkcija, reguliari atskaitomybė, skiriamas papildomas finansavimas vietos jaunimo politikai įgyvendinti.

TARPTAUTINĖS TEISĖS AKTŲ ĮTAKA NACIONALINEI JAUNIMO POLITIKAI

Siekama, kad Europos Sąjungos narių nacionalinės jaunimo politikos būtų plėtojamos ir įgyvendinamos atvirai ir skaidriai, dalyvaujant jauniems žmonėms, jaunimo darbuotojams bei JNVO. Jaunimo politika priklauso šalių narių kompetencijai ir nėra reguliuojama tarptautiniais susitarimais. Kad jaunimo politika būtų kryptinga, kokybiška ir siektų bendrų prioritetų, apibrėžtų tarptautiniais dokumentais, ES lygmeniu rengiamos rekomendacijos. Pasak Europos jaunimo politikos eksperto F.Y. Denstad, pastebima, kad europinės rekomendacijos veikia nacionalinių jaunimo politikų vystymąsi.

VI. Jaunų žmonių dalyvavimo, kuriant jaunimo politiką svarba

Esminis skirtumas tarp tarpžinybinio bendradarbiavimo jaunimo politikos srityje ir kitų viešųjų sektorių yra tas, kad teisiškai reglamentuotas tikslo grupės, jaunų žmonių, dalyvavimas priimant sprendimus ir veikia konsultavimosi ir bendrų sprendimų priėmimo mechanizmai.

Esama ne vienos dalyvavimo sampratos ir tradicijos. Jaunimo dalyvavimas gali būti suprantamas kaip viena iš demokratinių teisių, jaunimo aktyvumas vienoje ar kitoje veikloje, taip pat laikomas jaunimo ir suaugusiųjų partnerystės forma, kada tariamasi dėl tikslų, siekių, vaidmenų, atsakomybių, sprendimų ir t.t. Šiame leidinyje vadovaujamosi Europos Tarybos pateiktu apibrėžimu, kai jaunų žmonių dalyvavimas suprantamas kaip **piliečio turima teisė** būti įtrauktam į kasdienį gyvenimą bei teisė daryti įtaką savo gyvenimo procesams.¹⁰ Kaip teigiama peržiūrėtoje Europos chartijoje dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime, –

„tai yra kur kas daugiau nei balsavimas ar kandidatūros iškėlimas rinkimuose, nors šie elementai yra svarbūs, dalyvavimas ir aktyvus pilietiškumas yra teisės, priemonių, erdvės ir galimybės turėjimas ir, esant reikalui, palaikymas dalyvaujant sprendimų priėmime; tai yra įsitraukimas į veiklą siekiant prisidėti prie geresnės visuomenės kūrimo“.¹¹ Dažniausiai jaunimo dalyvavimas apima šias sritis: **ekonominį dalyvavimą**, susijusį su užimtumu ir profesine veikla, ekonominiu vystymusi, kova su skurdu, stabilios ekonominės visuomenės, regiono ar jaunimo, kaip grupės, situacijos vystymu; **politinį dalyvavimą**, susijusį su vykdomąja valdžia, viešąja politika, išteklių paskirstymu ir kt.; **socialinį dalyvavimą**, apimantį įsitraukimą į vietinės bendruomenės gyvenimą, dėmesio atkreipimą į vietos problemas; **kultūrinį dalyvavimą**, susijusį su skirtingomis meno ir išraiškos formomis.

¹⁰ E. Boukobza, *Keys to participation. A practitioners' guide*. Strasbūras: Europos Tarybos leidykla, 1998.

¹¹ *The revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life*, Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe, 2003.

KODĖL JAUNIMO DALYVAVIMAS YRA SVARBUS?

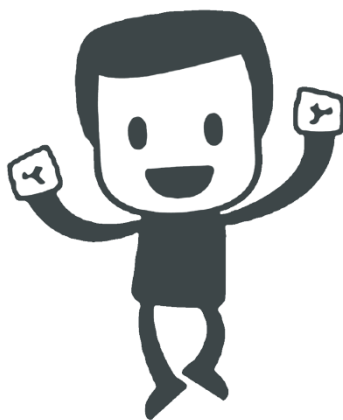
Verta prisiminti vieną iš jaunimo politikos tikslų¹² – sudaryti palankias sąlygas formuotis jauno žmogaus asmenybei bei padėti jam sėkmingai integruotis į visuomenę. Siekiama jauno žmogaus sąmoningumo, aktyvumo, kūrybiškumo, savarankiškumo bei gebėjimo prisiimti atsakomybę už savo veiksmus. Jaunimo dalyvavimas – svarbi sąlyga šiems tikslams pasiekti. Ji įtvirtinta Jaunimo pagrindų įstatyme, kuriame teigiama, kad „su jaunimu susiję klausimai **sprendžiami jaunimui dalyvaujant**“. Tuo tarpu savivaldos, savarankiškumo ir savanoriškumo principai suprantami kaip jaunimo savanoriškas veiklos sričių pasirinkimas, tikslų formulavimas, aktyvus dalyvavimas ir atsakomybės už tikslų įvykdymą prisiėmimas, nustatant veiklos tikslų įgyvendinimo būdus, formą ir įvertinimą.

¹² Jaunimo politikos pagrindų įstatymas. Valstybės žinios, 2003, Nr. 119-5406.

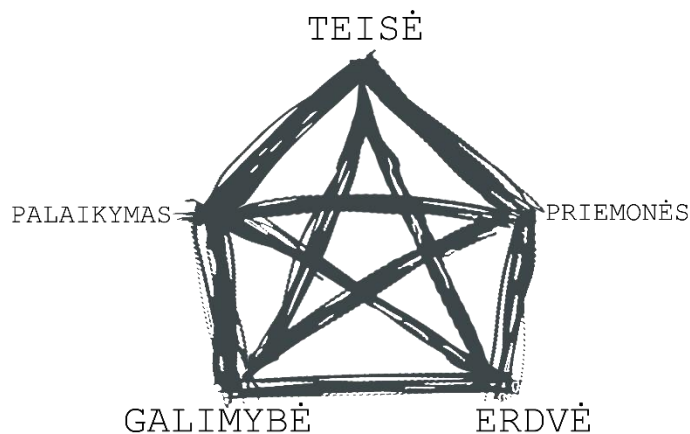
Jaunimo dalyvavimas reikšmingas, nes tai:

- padeda jaunimo politiką formuojančioms ir įgyvendinančioms institucijoms suvokti realius jaunimo poreikius ir situaciją;
- lavina jaunimo politiką formuojančioms ir įgyvendinančioms institucijoms įgūdžius, padedančius efektyviai dirbti su jaunimu;
- priimant sprendimus, susijusius su jaunais žmonėmis, privaloma įtraukti jaunus žmones, todėl jaunimo dalyvavimas sprendimų priėmimo procesą daro labiau teisėtą (legitimų);
- pasiūlo naujų idėjų vietas ir regioninėms problemoms spręsti;
- padeda jaunimo politiką formuojančioms ir įgyvendinančioms institucijoms išvelgti jaunų žmonių talentus ir potencialą;
- padeda jaunimui suvokti, kaip veikia demokratija ir kaip joje gali dalyvauti;
- teigiamai keičia jaunų žmonių gyvenimus;
- padeda išgirsti jaunimą;
- skatina jaunimą lavinti naujus įgūdžius ir įgauti daugiau pasitikėjimo savimi;
- sudaro erdvę jaunimui panaudoti savo talentus ir sugebėjimus visos bendruomenės ar organizacijos labui.

Peržiūrėta Europos chartija dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime yra skirta įvairioms tikslų grupėms: jauniems žmonėms, dirbantiems su jaunimu vietos lygmeniu. Chartijos požiūris į jaunimo dalyvavimą artimas tarpžinybiniam bendradarbiavimui jaunimo politikos srityje. Norint turėti kokybišką bendradarbiavimą jaunimo politikos srityje, svarbu vadovautis Chartijos požiūriu į kokybišką jaunimo dalyvavimą. Šis požiūris į jaunimo dalyvavimą padeda užtikrinti jaunų žmonių įsitraukimą įvairiais lygmenimis, nuo jaunimo projektų įgyvendinimo ir jaunimo organizacijų kūrimo iki jaunimo atstovavimo priimant politinius sprendimus.

Jaunimo dalyvavimas gali būti suprantamas kaip jaunimo ir suaugusiųjų partnerystės forma, kai tariamasi dėl tikslų, siekių, vaidmenų, atsakomybių, sprendimų ir t. t. Taip sujungiama suaugusiųjų turima patirtis, žinios bei jaunų žmonių talentai, geriau atliepiami jauno žmogaus poreikiai, efektyviau sprendžiamos problemos. Bendradarbiaujant svarbu suvokti darbo kartu tikslą, savo ir kitų lūkesčius, kokios pagalbos tikimasi iš šalies ir vieni iš kitų, kaip vyks bendradarbiavimas, refleksija bei poveikio įvertinimas.

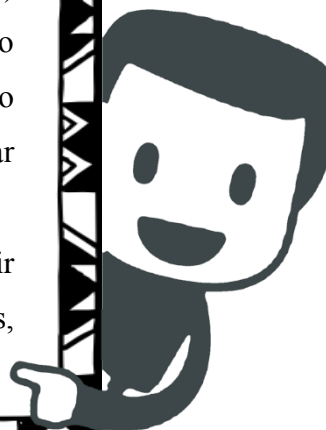
Schema nr. 2 „RMSOS požiūris į jaunimo dalyvavimą“
(šaltinis: Z. Gozdziak-Ormel „Tark savo žodį!“)

Chartijos požiūris į dalyvavimą remiasi RMSOS modeliu, kuris grindžiamas penkiais raktiniais aspektais, kurie padeda užtikrinti jaunimo dalyvavimą: teisės, priemonės, erdvė, galimybė ir palaikymas. Reišmingas jaunimo dalyvavimas gali vykti tik sukūrus sąlygas ir visiems dalyviams paskyrus atsakomybę. Minėtos palaikymo priemonės yra glaudžiai susijusios tarpusavyje ir visos yra būtinos, kad jaunimas galėtų dalyvauti juos dominančioje veikloje ar jiems aktualių sprendimų priėmimo procese.

Pasiūlymas užsiėmimui:

RMSOS (angl. *Right, Means, Space, Opportunity, Support*) požiūris gali būti naudingas įrankis jaunimui, jaunimo darbuotojams, skirtingoms žinyboms įvertinti ir tobulinti savo veiklas, projektus ir priemones. Šis modelis padeda sužinoti, ar sukurtos tinkamos sąlygos jaunimui įsitraukti į veiklą.

Naudojantis šeštame skyriuje pateiktu modelio aprašymu ir klausimais, galima analizuoti ir kritiškai vertinti savo veiklas, siekiant jas tobulinti.

JAUNIMO TEISĖ DALYVAUTI

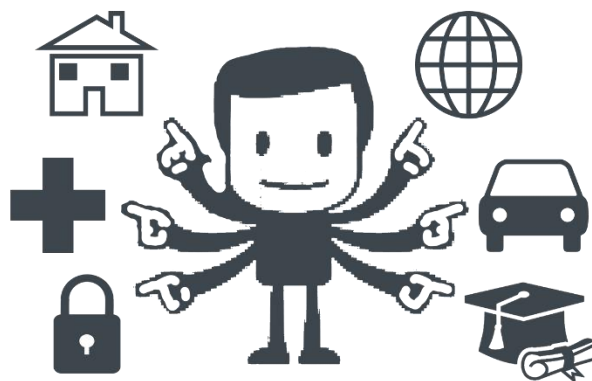
Jauni žmonės turi įstatymų suteikiamą teisinį pagrindą dalyvauti politikos formavimo ir įgyvendinimo procese, vykdyti jaunimo iniciatyvas, savanoriauti ir įsitraukti į pilietinę veiklą. Šios teisės yra apibrėžtos JPPĮ ir yra glaudžiai susijusios su dalyvavimo teisėmis, apibrėžtomis Lietuvos Respublikos teisės aktuose. JPPĮ numato ne tik tai, jog jauni žmonės gali dalyvauti sprendimo procese, bet ir tai, kad su jais reikia konsultuotis dėl klausimų ir veiksmų, kurie tiesiogiai juos paveikia. Jauni žmonės turi būti skatinami naudotis dalyvavimo teisėmis. Dalyvavimas suprantamas ne tik kaip balsavimas ar dalyvavimas konsultacijose, bet ir probleminių klausimų kėlimas, priemonių kūrimas ir veiklų inicijavimas. Taip pat ir dalyvavimas skirtingose visuomenės gyvenimo srityse – ne tik pilietinėje ir politinėje, bet ir kultūrinėje, ekonominėje, socialinėje.

Klausimai analizei:

1. Koks vaidmuo skiriamas jaunimui priimant sprendimus, susijusius su projektu, organizacija ar bendruomene?
2. Ar jaunimui suteikiamas savarankiškumas ir atsakomybė yra būtini priimant sprendimus ir įgyvendinant juos projekto metu?
3. Ar jūsų veikla (projektas) yra atvira visiems jauniems žmonėms, nediskriminuojant jų dėl priklausymo socialinei klasei, ekonominių išteklių, pasiekimų mokykloje, lyties ir t. t.?

PRIMONĖS, REIKALINGOS JAUNIMUI DALYVAUTI

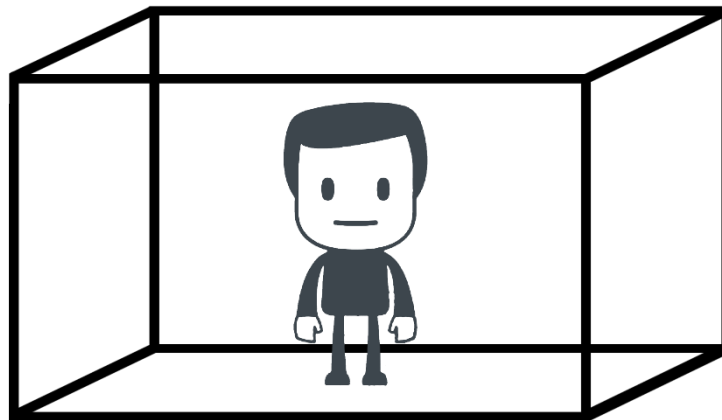
RMSOS modelio elementas yra dvejopas: svarbu suteikti reikalingus resursus ir priemones. Viena vertus, reikalingas struktūrų, per kurias jauni žmonės dalyvautų, palaikymas, t. y. NVO finansavimo mechanizmų egzistavimas. Kita vertus, nepatenkinus bazinių jauno žmogaus poreikių, tokių kaip būstas, išsilavinimas, maistas ir transportas, jo dalyvavimas yra neįmanomas, nes savo laiką jaunas žmogus turės skirti poreikiams tenkinti, o ne dalyvauti politikos formavimo ar įgyvendinimo procese. Siekiant platesnės įtraukties, reikia užtikrinti, kad pagrindiniai poreikiai būtų patenkinti: suteikiama pakankama socialinė apsauga, švietimas, būstas, sveikatos priežiūra, transportas ir prieiga prie technologijų.

Klausimai analizei:

1. Kokios yra svarbiausios priemonės, kad jie galėtų tinkamai dalyvauti projekte, organizacijoje ar bendruomenės gyvenime? Kaip šiuos poreikius nustatėte?
2. Kokios su šiomis priemonėmis susijusios problemos? Iš kur kyla poreikis?
3. Kaip šios problemos veikia jaunų žmonių galimybes įsitraukti į veiklą?
4. Kokių išteklių turite ar kokių išteklių reikia, kad įvairioms grupėms atstovaujantis jaunimas galėtų dalyvauti (pvz., transporto, vietos susiburti)? Kaip galite gauti dar neturimų išteklių?

Suteikiama erdvė jauniems žmonėms dalyvauti. Viena vertus, tai reiškia, kad jauni žmonės turi fizinę erdvę, kur gali susitikti, praleisti laiką arba organizuoti savo veiklą. Kita vertus, šis elementas aprėpia ir erdvę plačiąja prasme, t. y. institucinės sistemos sukuria jaunimui galimybes dalyvauti sprendimų priėmimo procese. Praktiškai tai reiškia sudaryti sąlygas, kad jaunų žmonių nuomonės, rekomendacijos ir išvados turėtų tiesioginės įtakos priimamiems sprendimams. Praktinis pavyzdys – SJRT, RJOT veikla Lietuvos savivaldybėse.

Klausimai analizei:

1. Kokią erdvę galima suteikti jaunimui jūsų bendruomenėje (fizinę, virtualią, institucinę)? Ar, jūsų nuomone, ji pakankama?
2. Kokiais būdais jaunimas gali realiai daryti įtaką sprendimams, susijusiems su jų gyvenimu?
3. Kiek jūsų projektas ar organizacija padeda jaunimui turėti didesnę įtaką priimant jiems aktualius sprendimus?
4. Kaip tiriame, ar jaunimo nuomonė tikrai daro poveikį?

Suteikiama galimybė dalyvauti. Pirmiausia, užtikrinant jaunų žmonių dalyvavimą turi būti teikiama pakankamai informacijos. Pavyzdžiui, jauni žmonės turi turėti lengvą prieigą prie informacijos, kaip įsitraukti į sprendimų priėmimo veiklą, kur ir kokios galimybės egzistuoja. Antra, sprendimo priėmimo struktūros, konsultacijų procesai ir priemonės turi būti pritaikyti jaunimui. Šie procesai organizuojami taip, kad jauni žmonės suprastų ir galėtų įsitraukti. Pavyzdžiui, su jaunimu susiję klausimai sprendžiami jiems tinkamu metu – po pamokų, kad jauni žmonės galėtų dalyvauti. Elektroniniai klausimynai platinami jaunimui patraukliuose socialiniuose tinkluose, skiriama pakankamai laiko atsakyti.

Klausimai analizei:

1. Kokios yra jaunimo dalyvavimo galimybės?
2. Kaip apie šias galimybes informuojamas jaunimas? Ar informacija pakankama?
3. Kaip jaunimas gali įsitraukti į jūsų veiklas, projektą? Iš kur jie sužino apie veiklas, projektą? Ar veiklos, projektas pritaikytas jaunimui?
4. Koku (-iais) būdu (-ais) jūsų veiklos, projektas suteikia jaunimui galimybę taikyti demokratijos ir pilietiškumo principus?
5. Koku (-iais) būdu (-ais) jūsų veikloje, projekte jaunimui suteikiamos ugdymosi galimybės?
6. Koks jaunimas gali dalyvauti jūsų projekte? Ar šie jauni žmonės yra ir taip aktyvūs? Ar jie užima vadovaujančias pozicijas?

Jaunimui suteikiamas reikalingas konsultacinis palaikymas. Jauni žmonės turi galimybes ir yra kūrybingi, bet be būtinos paramos jų dalyvavimas negali būti visavertis. Jauniems žmonėms turi būti prieinamos įvairios paramos formos. Pavyzdžiui, egzistuojanti institucinė parama įvairiais lygmenimis, informavimas ir konsultavimas, prieinamas internete, finansinė parama, teikiamas moralinis palaikymas. Jauni žmonės turi turėti prieigą prie moralinės paramos ir konsultavimo, teikiamo suaugusio, nešališko asmens, pavyzdžiui, jaunimo darbuotojo, mokytojo ar kito specialisto, turinčio reikiamą patirtį ir žinių. Ypač svarbu suteikti jauniems žmonėms dalyvauti reikiamas kompetencijas mokymų ir kitų ugdomųjų veiklų metu. Galiausiai institucijos ar bendruomenės turi palaikyti ir pripažinti jaunimo dalyvavimo svarbą, vertinti jų indėlį visuomenės labui.

Klausimai analizei:

1. Kaip jūs ir bendruomenė palaiko jaunimo dalyvavimą?
2. Kaip galima stiprinti jaunimo palaikymą?
3. Kuo jūsų organizacijos ar bendruomenės struktūros ir strategijos palankios jaunimui?
4. Kokia institucinė pagalba egzistuoja? Ką tai reiškia praktiškai? Kuo ši pagalba prisideda prie jaunimo dalyvavimo palaikymo?
5. Kokie įgūdžiai reikalingi jaunimui norint aktyviai dalyvauti priimant sprendimus, organizacijos veikloje ar projekte?
6. Ar organizacijoje dirba kompetentingi jaunimo darbuotojai (savanoriai ar dirbantys), skatinantys jaunų žmonių įsitraukimą į jūsų veiklas, projektą? Jei taip, kokie jų įgūdžiai?

Galima teigti, kad silpnoji modelio savybė – neišskiriama jauno žmogaus motyvacija, kaip svarbus modelio elementas. RMSOS modelis paremtas prielaida, kad užtikrinus išorinius veiksnius, sukūrus veikiančią sistemą, jaunas žmogus dalyvaus sprendimų priėmimo procese.

Žmogiškųjų išteklių vadybos teorijos teigia, kad asmenų įsitraukimas ir motyvacija vykdyti už(si)brėžtas užduotis atsiranda užtikrinus 3 esminius aspektus. Pirmiausia turi būti užtikrinamas ryšys su vykdoma veikla. Asmuo turi jaustis idėjos ar veiklos bendrasavininkiu, suprasti, kad daro įtaką sprendimams ar kad šis procesas tiesiogiai susijęs su juo. Antra, dalyvavimas veikloje ar užduoties atlikimas turi būti iššūkis asmeniui. Šis veiksmas yra naujas, kintantis, tai – užduotis, reikalaujanti pastangų. Paskutinis aspektas – užduotis ar veikla asmeniui turi būti įveikiama su jo turimomis kompetencijomis. Jei iššūkis per didelis, aktyvus dalyvavimas yra neįmanomas. Esant šiems 3 veiklos aspektams, asmuo yra motyvuotas dalyvauti veikloje ar atlikti užduotį. Jei jaunas žmogus sprendžia su juo susijusius klausimus ir į jo nuomonę atsižvelgiama, jis kartu priima sprendimus. Dalyvavimas neviršija jo gebėjimų, nes yra sisteminis palaikymas, o jauno žmogaus rengimas dalyvauti ir dalyvavimas sprendimų priėmimo procese savaime yra iššūkis. Jei sujungtume abiejų modelių aspektus, būtų galima teigti, jog jauni žmonės aktyviai įsitrauks į tarpžinybinį bendradarbiavimą jaunimo politikos srityje.

Schema nr. 3 „3 P modelis“ (šaltinis: Z. Gozdzik-Ormel „Tark savo žodį!“)

10 PAKOPA

9 PAKOPA

8 PAKOPA

7 PAKOPA

6 PAKOPA

5 PAKOPA

4 PAKOPA

3 PAKOPA

2 PAKOPA

1 PAKOPA

Schema nr. 4
„Dalyvavimo kopėčios“

PAPILDYTAS DALYVAVIMO KOPĖČIŲ MODELIS (10 LAIPTELIŲ MODELIS)

Siekiant skaitytoją supažindinti su skirtingomis jaunimo dalyvavimo teorijomis ir pateikti praktinių pavyzdžių, kurie padėtų suvokti, kaip skirtingose situacijose atsiskleidžia jaunimo dalyvavimas, toliau pateikiamas Roger Hart „vaikų ir jaunimo dalyvavimo kopėčių“ modelis, kuris atskleidžia skirtingus vaikų ir jaunimo dalyvavimo organizacijose, veiklose ir projektuose ar bendruomenėje lygius.

Roger Hart išskiria aštuonis jaunimo dalyvavimo laipsnius ir priskiria vienam iš kopėčių laiptelių.¹³ Šiame leidinyje pateiksime išplėstą dalyvavimo kopėčių modelį, kuris turi 10 laiptelių.

Su originalia R. Hart teorija galite susipažinti leidinyje „Tark savo žodį“.

¹³ Gozdzik-Ormel, Z., Tark savo žodį! Strasbūras: Europos Tarybos leidykla, 2008.

1 pakopa diktatūra – jauniems žmonėms nesuteikiamas pasirinkimas dalyvauti ar ne. Sprendimai yra priimami suaugusiųjų už ir dėl jaunų žmonių. Daroma prielaida, kad suaugę geriausiai žino, kas tinkamiausia jauniems žmonėms, neegzistuoja galimybės ir struktūros, kurios padėtų įgarsinti jaunimo balsą.

2 pakopa manipuliacija – jauniems žmonėms nesuteikiama galimybė suvokti diskutuojamos temos, jie nėra aktyviai įtraukiami į sprendimų priėmimo procesą. Suaugę pakreipia situaciją sau naudinga linkme, o jauni žmonės nesipriešina suaugusiųjų reikalavimams.

3 pakopa dekoracija – suaugę įtraukia jaunus žmones į veiklas, apie kurias jauni žmonės menkai supranta ar mažai ką gali nulemti. Jauni žmonės dėvi marškinėlius su šūkais, dažnai įsitraukia į smagias veiklas. Jaunimas naudojamas palaikyti veiklas, kurios suaugusiems atrodo svarbios.

4 pakopa simbolinis dalyvavimas (angl. *tokenizm*) – suaugę pateikia tam tikras situacijas taip, kad atrodo, jog jauni žmonės turi galią spręsti, bet iš tikrųjų turi menkas galimybes siūlyti savo variantus ar priimti sprendimus. Suaugusieji suplanuoja turinį, o iš jaunų žmonių tikimasi, kad jie tiesiog pritaris.

Iki šio laiptelio esančiose situacijose autorius teigia, kad jauni žmonės nedalyvauja, o yra suaugusiųjų tikslų pasiekimo priemonė.

5 pakopa paskirti, bet informuoti – suaugusieji sukuria rėmus veikloms ar projektui, o jauni žmonės savanoriškai dalyvauja veiklose, suvokdami projekto tikslus ir priimdami savo apibrėžtą vaidmenį.

6 pakopa konsultuoti ir informuoti – projektas ar veikla yra sukuriamas ir įgyvendinamas suaugusiųjų, bet jauni žmonės suvokia procesą ir savo vaidmenį jame, jų nuomonės paisoma. Iš jaunų žmonių nesitikima minčių ar rekomendacijų, atkartojančių suaugusiųjų idėjas, bet yra skatinamas savitų pasiūlymų ir supratimų kūrimas, kad jauni žmonės priimtų sprendimus, būdami informuoti.

7 pakopa suaugusiųjų inicijuota, sprendimai priimami kartu su jaunimu – suaugusieji kartu su jaunais žmonėmis kuria idėjas, planuoja projektą ir priima sprendimus. Jaunimo patirtis ir žinios yra vertinami, formos ir būdai yra kuriami suaugusiems ir jaunimui priimant sprendimus bendrai. Suaugusieji nori perduoti dalį kontrolės jauniems žmonėms ir sukurti saugius rėmus jaunimui palaikyti.

8 pakopa jaunų žmonių inicijuojama ir vadovaujama – jauni žmonės prisiima atsakomybę patys organizuodami ir vadovaudami bendradarbiavimui veiklos grupėse, jie yra palaikomi suaugusiųjų. Jaunimas ugdomi pasitikėjimą ir gebėjimus prisiimti atsakomybę.

9 pakopa jaunimo inicijuota be suaugusiųjų pagalbos – jauni žmonės inicijuoja, organizuoja, vadovauja ir įvertina veiklas ir mokymąsi. Jauni žmonės išivardina savo veiklų kryptis ir atranda galimybes, tai dažniausiai daroma vardan jaunų žmonių ar jų grupės labo. Suaugę neįsitraukia į jokią proceso dalį.

10 pakopa jaunimo inicijuota, įgyvendinama įtraukiant suaugusiuosius – jauni žmonės inicijuoja idėjas ir teikia pasiūlymus, identifikuoja galimybes ir problemas, kurias veiklos strategijas, į sprendimų įgyvendinimą įtraukia suaugusiuosius.

Pasiūlymas užsiėmimui:

1. Pagal teorinį dalyvavimo kopėčių modelį yra parengta praktinė užduotis p. 126. Prieš analizuojant ir pristatant teorinius modelius, pateiktus šiame metodinio leidinio skyriuje, siūlome dalyviams patirti šią užduotį. Pateikti dešimt situacijų ir pavyzdžių, iliustruoti Lietuvos konteksto pavyzdžiais. Tada dalyviai lengvai atpažins dalyvavimo situacijas, kuriose tikriausiai patys yra dalyvavę. Ši praktinė užduotis padės lengviau perprasti teorinius dalyvavimo modelius.
2. **Pristačius dalyvavimo kopėčių modelį, su dalyviais galima aptarti šiuos dalyvavimo aspektus:**
 - Kurioje kopėčių vietoje yra jūsų projektas, veikla, kurioje dalyvaujate, ar iniciatyva?
 - Kuriame kopėčių lygyje jūsų projektas, veikla būtų efektyviausias? Kodėl?

JAUNIMO DALYVAVIMAS SPRENDIMŲ PRIĖMIME – STRUKTŪROS

Analizuojant jaunimo dalyvavimą sprendimų priėmime tarpžinybinio bendradarbiavimo jaunimo politikos kontekste svarbu paminėti jaunimo dalyvavimo struktūras, tokias kaip savivaldybės jaunimo reikalų taryba, veikianti vietos lygmeniu; nacionaliniu lygmeniu veikia JRT. Panašios struktūros egzistuoja ir tarptautiniu lygmeniu. Kita jaunimo dalyvavimo sprendimų priėmime forma yra įvairios konsultacijos, kurias valstybė ar ES naudoja siekiant išgirsti jaunų žmonių nuomonę aktualiais jaunimo politikos klausimais. Jaunimo dalyvavimo sprendimų priėmime struktūrų egzistavimas sudaro prielaidas bendradarbiauti. Ypač svarbu, kad sistema ne tik turėtų struktūras, bet jos ir veiktų, būtų patrauklios jaunam žmogui. Juk struktūra gali egzistuoti ir veikti, bet jaunimo gali niekas neklausyti. Šiame skyriuje įvardysime prielaidas sėkmingam jaunimo dalyvavimui sprendimų priėmime.

Plačiai paplitusi ir naudojama jaunimo dalyvavimo sprendimų priėmimo struktūra – tarpžinybinės darbo grupės. Tarpžinybinės darbo grupės sudaromos atskiriems klausimams svarstyti arba nuolatos keistis informacija, koordinuoti veiksmus tam tikroje srityje. Ši forma efektyvi spręsti einamuosius klausimus, taip pat ji padeda kaupti bendradarbiavimo patirtį dirbant su kitais sektoriais.

Lietuvoje egzistuojant skėtinėms jaunimo organizacijų struktūroms (LiJOT ir RJOT) valstybei lengva į juos kreiptis, nes jie atstovauja ne tik savo, bet ir daugelio organizacijų į juos kreiptis, nes jie atstovauja ne tik savo interesus, bet ir daugelio organizacijų, kurias atstovauja. Per ilgą laiką įgyta pozityvi bendradarbiavimo patirtis, pavyzdžiui, 2012 metais pradėjus spręsti jaunimo nedarbo problemą, SADM galėjo sklandžiau ir greičiau konsultuotis su jaunimo atstovais probleminiu klausimu per LiJOT struktūrą.

Neformalus bendradarbiavimas – kita paplitusi jaunimo dalyvavimo sprendimų priėmimo forma. Ji galima apibrėžti kaip stiprius individualius ryšius su atskirais kitų institucijų žmonėmis. Praktikoje sutinkamas aktyvus NVO sektoriaus atstovų bendradarbiavimas su valstybinio sektoriaus atstovais, nes dažnai asmeniniai ryšiai yra ilgalaikiai: pasitaiko, kad valstybinio sektoriaus darbuotojai, dirbantys jaunimo politikos srityje, yra „atėję“ iš JNVO.

Europinė tarpžinybinio bendradarbiavimo priemonė – struktūrinis dialogas su jaunais žmonėmis. Tai Europos Komisijos atliekamos konsultacijos konkrečiais jaunimo politikos klausimais, kurios vyksta kas pusę metų ir už kurių įgyvendinimą atsakinga Nacionalinė darbo grupė jaunimo politikos, informacijos sklaidos klausimais prie SADM. Ši konsultacijų forma yra įgyvendinama mišrios tyrimų metodologijos pagalba, naudojant kokybinius ir kiekybinius tyrimus. Ši priemonė pasiūlyta ES lygmens, bet yra labai veiksminga siekiant išsiaiškinti, kas vyksta vietiniame kontekste, kokia jaunimo nuomonė.

Jaunimo atstovų delegavimas į savivaldybės struktūras, komitetus – kai kuriose Lietuvos savivaldybėse, pavyzdžiui, Alytuje, RJOT deleguoja jaunimo atstovus į visas savivaldybės komisijas, ne tik tiesiogiai su jaunais žmonėmis susijusiais klausimais. Taip užtikrinama, kad jaunimo nuomonė būtų išgirsta ir vietos politikai bei administratoriai neužmirštų jaunų žmonių, jiems aktualių klausimų.

Tekste minėtoje Chartijoje išskiriamos 3 pagrindinės grupės, kurioms skiriamas svarbiausias vaidmuo užtikrinant jaunimo dalyvavimo struktūrų veikimą: jaunimui, jaunimo organizacijoms ir vietos valdžios struktūroms.

JAUNIMAS

Jaunimas sudaro svarbią daugelio vietinių bendruomenių dalį, tačiau jų vaidmuo ir galimybė daryti įtaką sprendžiant vietos reikalus yra gana riboti. Chartijoje siūloma daug konkrečių idėjų, kaip padidinti jaunimo svarbą priimant vietinės reikšmės sprendimus.

Siekiant, kad jauni žmonės galėtų aktyviai dalyvauti struktūrose, jie turėtų būti parengti ir apmokyti. Jauniems žmonėms būtina tobulinti įvairius įgūdžius ir formuoti savo požiūrį bei įgauti papildomų žinių. Jauniems žmonėms svarbu suprasti ir patirti, kad jų balsas yra išgirstamas, į jį reaguojama ir sprendimai priimami tokie, kurie atitinka jų nuomonę. Nesuteikus jaunimui tokios galimybės, jiems gali būti sunku ar net neįmanoma įsitraukti į dalyvavimo struktūras, vietos bendruomenės gyvenimą ir prisidėti prie jo gerinimo.

ORGANIZACIJOS

Visos organizacijos, tiek jaunimo organizacijos, tiek dirbančios su jaunimu, turi kurti galimybes ir tinkamą aplinką jaunimui įsitraukti į veiklą bei naudotis savo teisėmis dalyvauti sprendimų priėmime. Kadangi organizacijos yra jaunimo ir vietos valdžios atstovų bendravimo kanalas, jos turi naudoti įtakos darymo priemonę siekdamas užtikrinti, kad valdžia atsižvelgtų į jaunimo interesus ir poreikius. Tai efektyvus būdas, ypač savivaldybės lygmeniu, kai valdžios gana artimai bendrauti su piliečiais.

Organizacijos taip pat turi taikyti jaunimo dalyvavimo principus kasdieniame darbe, taip jos taps atviresnės partnerystei su jaunimu, kur bus atsižvelgiama į jaunų žmonių nuomonę, poreikius. Tai partnerystė, kurioje vaidmenimis, užduotimis ir atsakomybėmis dalijasi jauni žmonės ir su jaunimu dirbantys asmenys. Jauni žmonės ne tik kritikuoja ar siūlo sprendimus, bet ir prisiima atsakomybes ir veikia.

VIETOS VALDŽIOS ĮSTAIGOS

Vietos valdžios įstaigos, savivaldybės, formuodamos vietos politiką, valdydamos vietinius išteklius ir ieškodamos būdų gerinti bendruomenės narių gyvenimo kokybę, yra itin svarbios kuriant sąlygas, būtinas jaunimui dalyvauti sprendimų priėmimo, organizacijų veikloje. Vietos valdžios taip pat yra „arčiausiai jaunimo“, todėl jos turi suteikti galimybę žmonėms būti aktyviais piliečiais ir demokratiškai dalyvauti vietos gyvenime. Be to, jos susipažinusios su vietos situacija ir turi prieigą prie vietinių tinklų, galinčių įvairiais būdais palaikyti jaunimo įsitraukimą į veiklą. Savivaldybė turėtų įsipareigoti remti jaunimo dalyvavimą ne tik vykdant viešojo valdymo procesus vietos lygmeniu, bet ir socialinėje aplinkoje – mokyklose, jaunimo centruose, organizacijose. Jie sudaro realias galimybes jaunimo dalyvavimui: ne tik formaliai, bet ir realiai.

VII. Įstaigos, žinybos ir organizacijos, su kuriomis galima bendradarbiauti savivaldybėje

Dažnai jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų atstovai, jauni žmonės ir valstybinių įstaigų ir institucijų atstovai specialistai net nežino vieni apie kitus. Nors organizacijos ir įstaigos ilgus metus gali veikti vieni šalia kitų, organizuoti tradicinius renginius, viešintis žiniasklaidoje, bet jei keliai nesusikirs bendrame renginyje ar siekiant bendro intereso, vieni apie kitus gali ir nežinoti.

Penktame skyriuje „Teoriniai tarpžinybinio bendradarbiavimo principai“ aprašyta daug priežasčių, kodėl naudingas bendradarbiavimas. Šiame skyriuje norime trumpai apžvelgti įvairias organizacijas ir įstaigas, su kuriomis galima bendradarbiauti savivaldos lygmenyje. Trumpai parašysime, ką šios organizacijos veikia, kuo gali būti naudingos jaunimui ar organizacijoms, bei pasiūlysimė, kaip galima išnaudoti vieni kitų resursus, infrastruktūrą ir atrasti bendrų interesų.

Aukštosios mokyklos (kolegijos ir universitetai, jų filialai) – aukštojo mokslo įstaigų, kurios suteikia profesinių žinių ir pripažįstamą išsilavinimą, atskirai nepristatinėsime. Šios įstaigos turi didelę infrastruktūrą, kuria organizacijos ir žinybos gali pasinaudoti. Taip pat tai puikus informacinis partneris, nes šios įstaigos savo patalpose turi informacinius standus, įstaigos naujienlaiškius, elektronines konferencijas, alumni klubus, kuriems jūsų informacija gali būti labai įdomi. Šios įstaigos mielai atvyktų į jūsų renginius pristatyti savo mokymų programų, taip prisitraukdami būsimus studentus.

Bendruomenės namai – tai pastatas arba pastato dalis kaimo vietovėje, kuri yra pritaikyta bendruomenės poreikiams (sutvarkytos patalpos, turima įvairi įranga). Šias erdves galite naudoti savo renginiams ir įvairioms veikloms, daryti pristatymus bendruomenėms, kviesti gyventojus į diskusijas. Šiose erdvėse turėtų būti organizuojami įvairūs renginiai, kurie galbūt leis jums pasiekti tuos jaunus žmones, kurių įprastai nepasiekiate.

Bibliotekos – svarbu paminėti, kad per pastaruosius metus labai keičiasi Lietuvos bibliotekų veidas ir funkcijos. Atsiranda daug naujų paslaugų, tokių kaip audio, video leidiniai, interneto prieiga, stalo žaidimai. Žinome bibliotekininkų, kurie įgiję jaunimo darbuotojo kvalifikaciją, dirba su jaunimu. Pavyzdžiui, Lazdijų miesto bibliotekoje veikia atvira jaunimo erdvė, kurioje darbuotojai savaitgaliais dirba iki 1 val. nakties. Šis partneris puikiai tinka viešinti informacijai ir kartu organizuoti renginius.

Priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba – ši įstaiga mielai bendradarbiauja su jaunimo organizacijomis, pasirodo renginių metu su specialiomis programomis, dalyvauja sporto renginiuose. Šią įstaigą galite pasikviesti, kad pristatytų jaunimui savo profesiją. Socialinėje veikloje gaisrinės darbuotojai galėtų padėti savanoriaudami vaikų dienos centre, kur ypač trūksta vyrų savanorių. Žiemą ugniagesiai gali padėti išlieti viešą miesto ar kaimo čiuožyklą stadione ar miesto aikštėje.

Atviri jaunimo centrai ir atviros jaunimo erdvės – tai erdvė, kurioje vykdomas atviras darbas su jaunimu, teikiamos socialinės, pedagoginės ir psichologinės paslaugos. Šios erdvės paprastai skirtos jaunimui nuo 14 iki 29 metų, bet yra atviros ir kitoms bendruomenės grupėms. Ypatingas dėmesys skiriamas mažiau galimybių turinčiam, mažiau motyvuotam jaunimui, kuris dėl įvairių priežasčių neturi galimybių ar nenori įsitraukti į jaunimo veiklas. Šioje erdvėje norėtųsi išskirti jaunimo darbuotoją, kuris išmano jaunimo dalyvavimo ir politikos lauką, gali konsultuoti ir palydėti jaunus žmones jų idėjų įgyvendinimo link (projektinėje veikloje ar organizuojant renginius). Čia jaunas žmogus gali sužinoti daugiau apie dalyvavimo galimybes, būti nukreiptas į įstaigas ar žinybas, kurios gali padėti jaunam žmogui spręsti savus iššūkius. Jaunimo centrai turi infrastruktūrą ir įvairių priemonių jaunimo laisvalaikio praleidimui ir užimtumui plėtoti, dažnai dalyvauja tarptautinėse veiklose.

Jaunimo darbo centrai – teritorinių darbo biržų padaliniai, atsakingi už darbą su jaunimo amžiaus grupe. Jaunimo darbo centrai teikia pagalbą jaunimui ieškant darbo vietas, organizuoja mokymus jaunimui ir moksleiviams, atlieka profesinį orientavimą, padeda organizuoti išvykas į aukštesnės pakopos ugdymo įstaigas. Ši įstaiga turi prieigą ir geba suburti nesimokančius, nedirbančius ir nedalyvaujančius mokymuose asmenis. Turi gerai įrengtas patalpas, puikiai viešina informaciją apie renginius ir projektus.

Jaunimo informavimo centrai – šie centrai skirti jauniems žmonėms gauti informaciją jiems aktualiais klausimais, pvz., apie jaunimo mobilumą, dalyvavimo galimybes, būstą ir pinigus, sveikatą, savanorišką veiklą, mokymąsi, darbą, laisvalaikį, sportą, kultūrą ir keliones. Tai įstaiga, į kurią galima nukreipti jaunus žmones gauti jiems aktualios informacijos. Šie centrai turi savo informacijos sklaidos kanalus, jiems galite pateikti informaciją apie Jus, ši informacija pasieks jaunus žmones. Jus galima kvieisti į savo renginius ar organizuoti bendras veiklas.

Jaunimo organizacijos – organizacijos, kurios vienija jaunus žmones pagal įvairius interesus ir veiklos grupes. Jų specifinė veikla ar įgūdžiai jums gali praversti renginių ar projektų metu. Jaunimo organizacijos mielai vienijasi prasmingai veiklai. Turi žmogiškųjų resursų ir idėjų, kurias galima įgyvendinti. Dažnai jos yra jaunimo balsas norint konsultuotis su jaunimu. Jaunimo organizacijos dažnai bendradarbiauja tarptautiniuose projektuose.

Kariuomenė – ši organizacija jaunimui gali būti įdomi ne tik kaip profesija, bet ir kaip partneris bendradarbiauti. Kariai organizuoja ugdomąsias veiklas – karines stovyklas, šios disciplinuotos programos patinka tam tikroms jaunimo grupėms. Kariuomenės atstovai mielai dalyvauja renginiuose, pristato savo veiklą. Taip pat renginio metu iš jūsų turimų produktų gali pagaminti kareiviškos košės, paskolinti įrangos: palapinių, virvių ar kt.

Kultūros centrai – neskaitant įrangos ir patalpų, dažnai šios įstaigos turi ir specialistų, kurie gali pamokyti jaunos žmones įvairių šokio, teatro ar kitų įgūdžių, prisidėti prie projekto įgyvendinimo. Bendradarbiaujant su šiomis įstaigomis galima suplanuoti ir organizuoti įvairius masinius renginius bendruomenėms bei realizuoti aktualius jaunimo laisvalaikio praleidimo poreikius – šokius, diskotekas.

Meno (sporto) mokyklos – šios mokyklos turi meno (sporto) įrangos ir pritaikytų patalpų, įstaigos specialistai gali prisidėti mokant specialių įgūdžių. Šios įstaigos gali padėti pasikviesti ir profesionalių sportininkų ar menininkų.

Policija – ši įstaiga mielai bendradarbiauja su jaunimo organizacijomis, pasirodo renginių metu, turi savo specialias saugaus eismo, narkomanijos prevencijos ir kt. programas, dalyvauja sporto renginiuose. Policijos atstovus galite pasikviesti, kad pristatytų jaunimui savo profesiją. Socialinėje veikloje policijos pareigūnai galėtų padėti savanoriaujant vaikų dienos centre. Ši įstaiga dažnai dirba su nemotyvuotais jaunais žmonėmis, pavyzdžiui, Vilniuje, Kėdainiuose ir kituose miestuose policija turi savo jaunimo centrus, kurie yra įsikūrę komisariatuose. Policijos Jaunimo reikalų specialistai gali konsultuoti specialiais teisiniais klausimais. Kartais padeda užtikrinti saugumą renginių metu.

Studentų atstovybės – iš šių organizacijų galima perimti gerą patirtį bendradarbiavimo su verslininkais, paramos paieškos srityje. Puikus informacinis partneris, taip pat per šią organizaciją galima susirasti savanorių.

Švietimo centrai – turi konferencijų sales ir įvairios įrangos, organizuoja kvalifikacijos tobulinimo kursus. Jei organizuojami mokymai apie jaunimo politiką ar tarpžinybinį bendradarbiavimą, dalyviams gali išduoti kvalifikacijos tobulinimo pažymėjimus, kurie dažnai yra papildoma motyvacija dalyvauti ugdomajame renginyje.

Švietimo paslaugų centrai – įstaigos, administruojančios mokyklų buhalterinę apskaitą, mokyklinius mikroautobusus ir mokyklų ūkį. Jei savivaldybėje veikia tokia įstaiga, ši įstaiga galėtų teikti tokias paslaugas, kaip pagalba jaunimo organizacijoms tvarkant savo finansinę apskaitą, organizuojant išimtinai jaunimo organizacijoms pigesnę pavežėjimą.

Ugdymo įstaigos (mokyklos, įskaitant profesines mokyklas) – turi specialios įrangos (pvz., darbų kabinetą), kuriuose galima vykdyti įvairias veiklas, infrastruktūrą, ten lankosi daug jaunų žmonių. Šios įstaigos teikia maitinimo paslaugas, todėl dažnai galima pigiau pamaitinti projekto dalyvius.

Vaikų dienos centrai – šios įstaigos dirba su rizikos šeimų vaikais, teikia laisvalaikio praleidimo ir socialines paslaugas, teikia maitinimą. Šios įstaigos turi infrastruktūrą, kuria gali pasinaudoti jaunimo organizacijos projektų metu, pvz., skalbyklę, virtuvės įrangą, todėl galima pasigaminti maistą. Ten taip pat rasite vaikų, kuriuos galite įtraukti į savo veiklas bei projektus.

Verslo įmonės – šioms organizacijoms gali būti įdomu dalyvauti jūsų renginiuose, susijusiuose su profesine veikla. Šios įstaigos ieško darbuotojų ar gali pasiūlyti jūsų organizacijos nariams ar jaunimui papildomai užsidirbti padedant išnešioti skrajutes ar organizuojant įmonės renginį. Verslo įmonės gali paremti jūsų veiklą ar projektą. Dažniau įmonės yra linkusios paremti savo produkcija ar paslaugomis.

Vietos veiklos grupės (VVG) – šios organizacijos vienija kaimo bendruomenėse veikiančias organizacijas, savivaldos institucijas ir verslo struktūras, skatina bendrai veikti gerinant gyvenimo kokybę kaimo vietovėse. Šios organizacijos paskirsto finansavimą kaimo vietovėse įgyvendinamiems projektams, turi įvairių resursų: finansinių, žmogiškųjų, įrangos ir infrastruktūros. Taip pat į VVG valdybą turi įeiti jauni žmonės, o tai suteikia galimybę jaunimui dalyvauti sprendimų priėmimo ir atstovauti savo interesams.

Visuomenės sveikatos biurai – organizuoja įvairius renginius sveikatos, sveikos gyvensenos srityje, buria bendruomenę, turi infrastruktūrą. Su šia įstaiga galima aktyviai bendradarbiauti sveikatos tema, taip pat galima konsultotis dėl stovyklų organizavimo (leidimų, higienos normų ir pan.).

Nepykite, jei Jūsų nepaminėjome, tikriausiai dar neteko su Jumis bendradarbiauti. :)

VIII. Tarpžinybinio bendradarbiavimo priemonė – darbas su jaunimu

Kaip jau minėta ankstesniuose šio leidinio skyriuose, darbas su jaunimu ir jaunimo darbuotojai yra gana naujas reiškinys Lietuvos jaunimo politikos lauke. Visgi nereikia įrodinėti, jog siekiant stiprinti jaunimo politikos įgyvendinimą bei tarpžinybinio bendradarbiavimo principo diegimą, viena iš priemonių yra jaunimo darbuotojų, vykdančių darbą su jaunimu pasiteikimas vietos lygmenyje. Su jaunimu dirbančios organizacijos turi tiesiogiai konsultuoti politikos formuotojus naudojant esamas ir kuriant naujas struktūras. Jaunimo darbuotojai dirba įvairiose viešosios politikos srityse (pvz.: kultūros, vidaus reikalų, švietimo, sporto ir kt.) ir tai atspindi jaunimo politikos tarpžinybiškumą.

2013 metais patvirtinus Jaunimo darbuotojų veiklos aprašą, jaunimo darbuotojas ir darbas su jaunimu oficialiai atsirado Lietuvos jaunimo politikos žemėlapyje, nors institucinė parama darbui su jaunimu, jaunimo centrams, buvo teikiama nuo 2006 metų. Jaunimo darbuotojų veiklos apraše darbas su jaunimu apibrėžiamas kaip „ugdomojo pobūdžio veikla su jaunais žmonėmis ar jų grupėmis jų laisvalaikiu, atsižvelgiant į jų poreikius, siekiant sudaryti sąlygas jauniems žmonėms integruotis į visuomenės gyvenimą bei įgalinti juos atsakingai kurti asmeninį gyvenimą, sąmoningai ir aktyviai dalyvauti visuomeniniame bei profesiniame gyvenime. Darbas su jaunimu papildo formalųjį švietimą ir auklėjimą (ugdymą) šeimoje“.¹⁴ Darbo su jaunimu apibrėžime atsiskleidžia jo kompleksiskumas, apimamos skirtingos sritys. Darbą su jaunimu įgyvendina jaunimo darbuotojas, kuris dirba su jaunais žmonėmis jų laisvalaikiu, siekia asmeninio ir socialinio jaunų žmonių tobulėjimo tiek per individualų darbą su skirtingais asmenimis, tiek dirbdamas su grupėmis

¹⁴ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. gegužės 14 d. įsakymas Nr. A1-208 dėl Jaunimo darbuotojų veiklos aprašo patvirtinimo, Valstybės žinios, 2013-05-17, Nr. 51-2593.

bei turi šiam darbui reikalingų kompetencijų.¹⁵ JRD įgyvendinant projektą „Integruotos jaunimo politikos plėtra“ buvo sukurta jaunimo darbuotojų sertifikavimo sistema, kurią išbandžius Lietuvos mastu, šalyje atsirado apie 182 sertifikuotų jaunimo darbuotojų. Jie su jaunais žmonėmis dirba atvirose jaunimo centruose, atvirose jaunimo erdvėse, stovyklose, įgyvendina projektines veiklas, konsultuoja jaunimo darbo centruose, jaunimo informacijos centruose ir kt. Ilgalaikėje jaunimo darbuotojų sertifikavimo programoje dalyvavę ir jaunimo darbuotojo sertifikatus gavę asmenys taip pat prisideda prie jaunimo politikos tarpžinybiškumo tuo, kad atstovaujamos skirtingų profilių organizacijos ir institucijos, o siekiant bendro ar panašaus tikslo jaunimo darbuotojai turi galimybę bendradarbiauti dėl sukurtų neformalių tarpusavio ryšių.

¹⁵ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. gegužės 14 d. įsakymas Nr. A1-208 dėl Jaunimo darbuotojų veiklos aprašo patvirtinimo, Valstybės žinios, 2013-05-17, Nr. 51-2593.

Atsižvelgiant į tai, kad darbas su jaunimu vis dar laikytinas nauju reiškiniu Lietuvos jaunimo politikoje, jaunimo darbuotojų įsitraukimas į politikos formavimą ir įgyvendinimą bei jaunimo interesų atstovavimą kol kas nėra formalizuotas, tačiau pagrįstai svarbus vystant jaunimo politiką Lietuvoje. Šiuos teiginius iliustruoja pavyzdys, kai 2014 metais po jaunimo darbuotojų rengimo kursų Panevėžio mieste ženkliai sustiprėjo jaunimo politikos įgyvendinimas ir padidėjo tarpžinybinis bei tarpsektorinis bendradarbiavimas. Organizacijų ir institucijų specialistai kartu dalyvavo ilgalaikiuose jaunimo darbuotojų mokymuose, kartu atliko praktines užduotis, kurių metu buvo kviečiami aplankyti vieni kitų organizacijas, susipažinti su skirtingų žinybų specialistais. Sustiprėję neformalūs jaunimo darbuotojų ryšiai buvo tiesiogiai panaudoti įgyvendinant jaunimo politiką. Žinybų atstovai geriau susipažino su NVO veikla, pradėjo bendradarbiauti ir teikti pagalbą savo veiklos srityje. Taip pat tuo metu buvo renkama Panevėžio savivaldybės jaunimo reikalų taryba į kurią nuo jaunimo organizacijų tarybos (RJOT) buvo deleguoti jaunimo darbuotojai. Kompetencijų kėlimo kursai ne tik suteikė kompetencijų jaunimo politikos įgyvendinimo, darbo su jaunimu srityje, bet ir padėjo užmegzti bendradarbiavimo saitus.

JAUNIMO ORGANIZACIJŲ VEIKLOJE NEDALYVAUJANČIO JAUNIMO ATSTOVAVIMAS

Remiantis šio leidinio požiūriu į tarpžinybinį bendradarbiavimą, jaunimas turi būti įtrauktas į visus tarpžinybinio bendradarbiavimo įgyvendinimo proceso etapus. Šiame procese svarbų vaidmenį užima organizuotas jaunimas ir jaunimo organizacijos, kurioms suteiktos galios atstovauti jaunimo interesams. Vis dėlto svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad 2012 metais atlikus jaunimo problematikos tyrimą¹⁶ paaiškėjo, jog 84,3 proc. jaunų žmonių nepriklauso jokiai NVO, o 46,6 proc. jaunuolių nėra dalyvavę savanoriškoje veikloje. 2007 metais Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu Jaunimo situacijos sociologiniame tyrime konstatuota, kad į jaunimo organizacijų veiklas yra įsitraukę tik 15,7 proc. jaunų žmonių.¹⁷ Žemi pilietinio dalyvavimo rodikliai leidžia teigti, jog asocijuotas jaunimas neatstovauja visiems jauniems žmonėms, todėl norint išgirsti reprezentatyvesnę jaunimo

nuomonę, būtina pasiekti tuos, kurie nėra įsitraukę į JNVO.

Šiam tikslui pasiekti galima naudotis atviro darbo su jaunimu metodika, kuri iš dalies sprendžia ir jaunimo organizacijų veikloje nedalyvaujančio jaunimo interesų atpažinimą, formulavimą ir perdavimą sprendimų priėmėjams. Tačiau būtina pripažinti, kad sukurti erdvę nepakanka, todėl svarbu, kad asmuo, dirbantis su jaunais žmonėmis, turėtų reikalingų kompetencijų skleisti aktyvaus dalyvavimo ir įsitraukimo idėjų svarbą, gebėtų atpažinti jaunimo interesus ir poreikius bei juos transliuoti sprendimų priėmėjams. Tam, be abejonės, jaunimo darbuotojas turi gerai išmanyti ir dalyvavimo schemas bei atsakomybes. Išvardytoms funkcijoms ir tikslams pasiekti, jaunimo darbuotojas gali naudotis šiame metodiniame leidinyje pateiktais metodais, kurie padeda jaunimui išsigryninti savo interesus.

¹⁶ J. Buzaitytė-Kašalynienė, Jaunimo problematikos tyrimų rezultatų palyginamoji analizė, Vilnius, 2012, <http://www.jrd.lt/uploads/JAUNIMO_PROBLEMATIKOS_TYRIMU_REZULTATU_PALYGINAMOJI_ANALIZE_2012.pdf> [žiūrėta 2014 07 02].

¹⁷ UAB „Spinter tyrimai“, *Jaunimo situacijos sociologinis tyrimas*, 2007, <[http://www.jrd.lt/uploads/Jaunimo%20situacijos%20tyrimas_2007%20\[LT\].ppt](http://www.jrd.lt/uploads/Jaunimo%20situacijos%20tyrimas_2007%20[LT].ppt)>, [žiūrėta 2014 07 02].

Pavyzdžiui, jaunimo darbuotojai Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Belgijoje įtraukiami į jaunimo interesų atstovavimą ir jaunimo politikos formavimą bei įgyvendinimą, padeda suformuluoti NVO nedalyvaujančio ir savęs neatstovaujančio jaunimo interesus, išmano jaunų žmonių problemas ir yra suinteresuoti geresnių sąlygų jauniems žmonėms sukūrimu. Jaunimo darbuotojas gerai išmano jaunimui aktualias temas, egzistuojančias problemas ir turi kompetencijų, reikalingų joms atliepti. Viena iš jaunimo darbuotojo pagrindinių kompetencijų yra struktūrinio konteksto išmanymas, šią kompetenciją padeda įgyti šiame leidinyje pristatomi metodai, kurie padeda pažinti savo mieste ar apskrityje veikiančias jaunimo ir su jaunimu dirbančias organizacijas, RJOT ir įvairias žinybas.

Neegzistuojant aiškiai reglamentuotų ir formalizuotų bendradarbiavimo tinklų, daugiausiai yra remiamasi neformaliu bendravimu ir bendradarbiavimu, kuris priklauso nuo asmenų geranoriškumo ir pasirengimo veikti. Norint užtikrinti bendradarbiavimo tęstinumą ir tvarumą, bendradarbiavimo tinklus derėtų arba

formalizuoti, arba nuolat juos palaikyti, skatinti bendras veiklas ir kt. Kaip pavyzdys tam galėtų būti bendri kompetencijų kėlimo kursai, kas pusmetį organizuojami susitikimai aptarti veiklas ir dalintis informacija, išvažiuojamieji renginiai, kurių metu galima tvirtinti neformalųjį ryšį.

Norint pasiekti jaunų žmonių interesų atstovavimą per jaunimo darbuotojus, svarbu skirti atitinkamą dėmesį jaunimo darbuotojų gebėjimui šiuos interesus atskirti nuo trumpalaikių užgaidų, atskiriant pačių jaunimo darbuotojų interesus nuo jaunimo interesų ir t. t. Tam reikia reguliariai organizuoti ugdomąsias veiklas jauniems žmonėms ir jaunimo darbuotojams apie jaunimo politiką, interesų atstovavimą, aktyvų dalyvavimą. Darbas su jaunimu – viena iš jaunimo veiklos stiprinimo priemonių. Todėl jaunimo darbuotojas turi būti suinteresuotas ne tik atstovauti jaunų žmonių interesams, bet ir jaunimą supažindinti su galimybėmis aktyviai įsitraukti ir dalyvauti politikos formavime jiems svarbiais klausimais. Jaunimo darbuotojas turėtų nuolat skirti laiko jaunų asmenų įtraukimui ir įgalinimui atstovauti savo ir bendraamžių interesams.

Siekiant platesnio tarpžinybiškumo, įtraukiant jaunimo darbuotojus, galima eiti 2 kryptimis: **1)** didinti su jaunimu dirbančių asmenų sąmoningumą ir supratimą, kodėl svarbu įsitraukti į politikos formavimą, kodėl reikia jaunus žmones informuoti apie galimybes atstovauti savo ir savo bendraamžių interesams bei kliautis neformaliuoju bendradarbiavimu; **2)** kurti mechanizmus, kuriuose privalomąja tvarka dalyvautų įvairių lygmenų ir institucijų atstovai ir taip būtų derinami egzistuojantys interesai.

Telšių rajono savivaldybėje 2010 metais buvo inicijuota tarpžinybinio bendradarbiavimo

jaunimo politikos srityje grupė, kurios veikla iš pradžių strigo dėl formalus žinybų atstovų įsitraukimo. Situacija pasikeitė 2011 metais įvykdžius pilotinius jaunimo darbuotojų mokymus Telšių rajone. Žinybų atstovai, supratę jaunimo politikos kontekstą ir tarpžinybinio bendradarbiavimo svarbą, ėmė aktyviau įsitraukti į savivaldybės tarpžinybinio bendradarbiavimo jaunimo politikos srityje veiklą. Siekiant įtraukti jaunimo darbuotojus ir žinybų atstovus, neužtenka įdiegti mechanizmus, būtina sukurti ir vienodą darbo su jaunimu supratimą per bendras, ugdomąsias veiklas.

IX. Mokinių savivalda

Įgyvendinant tarpžinybinį bendradarbiavimą jaunimo politikos srityje, didesnę vaidmenį galima skirti mokinių savivaldoms, kaip vienai iš jaunimo atstovavimo formų. Mokinių savivaldos ir jas vienijančios organizacijos yra gerai organizuotos, turi palaikymo sistemas savivaldybėse ir nacionaliniame lygmenyje bei pačios siekia atstovauti jaunų žmonių interesams. Todėl žinybų, atsakingų už jaunimą, atstovai gali kviesti mokinių atstovus bendradarbiauti. Taip pat mokinių savivaldos kuravimo funkcija yra priskirta jaunimo politikai ir švietimo politikai, tad šį persidengimą reikia išnaudoti stiprinant jaunimo dalyvavimą. Nacionaliniame lygmenyje vyksta diskusijos ir bendradarbiavimas tarp Jaunimo reikalų departamento bei Švietimo ir mokslo ministerijos. Šiame skyriuje aptarsime, ką galima padaryti mokyklos ir vietos lygmenyje kartu.

KAS YRA MOKINIŲ SAVIVALDA?

Egzistuoja daug mokinių savivaldos apibrėžimų, bet galima išskirti pagrindinius savivaldos sąvokos aspektus ir mokinių savivaldos veiklos bruožus. Mokinių savivalda yra mokinių teisė ir laisvė savanoriškai priimti mokinių bendruomenei reikšmingus sprendimus, spręsti aktualius klausimus, organizuoti mokinių veiklą ugdymo įstaigoje. Mokinių savivaldos plėtra mokykloje yra viena iš būtinų sąlygų įgyvendinti demokratinę mokyklos valdymą, suteikiant jauniems žmonėms demokratinio dalyvavimo ir pilietiškumo įgūdžių.

Mokinių savivaldos institucija¹⁸ – tai aktyvių, socialiai atsakingų mokinių komanda, kuri atstovauja mokinių interesams, sprendžia mokiniams aktualias problemas, kuria jaukią mokyklos aplinką. Mokinys, dalyvaudamas mokinių savivaldos institucijos veikloje, gali daryti įtaką mokyklos bendruomenės gyvenimui – nustatyti ir komunikuoti bendruomenės poreikius, siekius, kurti dalyvavimo galimybes ir prisidėti prie mokyklos problemų sprendimo.

Klausimai skaitytojui:

Ar jūsų mokykloje veikia mokinių savivalda?

Ar žinote, kuo skiriasi mokyklos savivalda nuo mokinių savivaldos?

Esminiai dalyvavimo mokinių savivaldos struktūrose iššūkiai:

1. jaunimo dalyvavimas dažnai apsiriboja mokyklos rėmais;
2. dažniausiai dalyvauja vyresnių klasių mokiniai. Įvykdžius mokyklų reformą, pastebima, kad aktyviau dalyvauja gimnazijų mokiniai;
3. daug dėmesio skiriama mokinių laisvalaikio praleidimui ir kultūrinei veiklai. Tai kyla iš mokyklos savivaldos vaidmens nesupratimo, mokyklos veiklos tradicijų ir mokinių socio-kultūrinių poreikių;
4. mokinių savivaldos pasižymi dažnai narių kaita.

¹⁸ A. Bukavickaitė, G. Duoblys, *Savivaldos Gidas. Mokinių savivaldos organizavimas ir vadyba mokykloje*. Vilnius: Sapnų sala, 2009.

Mokinių savivaldos mokyklose ir savivaldybėse buvo inicijuojamos vietos lygiu, mokiniams ar pedagogams įvardijus tokių struktūrų poreikį. Tad savivaldos kūrėsi spontaniškai ir pavieniui, o ne struktūruotai visoje Lietuvoje vienu metu. Susikūrusios skirtingu laiku ir skirtingomis aplinkybėmis, kiekviena savivalda susikūrė specifinę veiklos kultūrą. Galbūt dėl skirtingų sąlygų netgi to paties miesto mokyklų savivaldos jautėsi ir vis dar jaučiasi per daug besiskiriančios, kad galėtų susitikti ir siekti konsensuso moksleiviams rūpimais klausimais.

Dažnai mokyklų savivaldos nemato tikslo bendradarbiauti dėl skirtingų opijų klausimų, pavyzdžiui, vienai mokyklai rūpi nešvarių tualetų problema, kitai – mokytojų patyčios vaikų

atžvilgiu. Tad savivaldos, nematydamos, kas jas galėtų suvienyti, nesupranta, kodėl reikia bendradarbiauti tarpusavyje. Mokinių savivaldas skatintų susipažinti, bendradarbiauti ir dalytis informacija kasmetiniai bendri renginiai, kurie, pavyzdžiui, vyksta Norvegijoje. Kitas galimas renginio formatas – metinė rajono mokinių savivaldų konferencija savivaldybėje, kurios metu savivaldos galėtų pristatyti savo veiklą, susipažinti vieni su kitais ir perimti gerą patirtį. Ypač svarbu tai, kad žinybų atstovai galėtų prisistatyti moksleiviams, informuodami, kuo gali jiems būti naudingi, bei susipažinti su aktyviais jaunimo atstovais, su kuriais galėtų bendradarbiauti ateityje.

Mokykloje mokinių savivalda yra demokratinio ugdymo priemonė, padedanti įgyti pilietinių įgūdžių. Priemonė tinkama, bet jos potencialas neišnaudotas, nes mokyklą pabaigęs jaunimas įgijęs balsavimo teisę yra pasyviausia rinkimuose dalyvaujanti amžiaus grupė. Ši amžiaus grupė menkiausiai supranta valstybės, savivaldybių sąrangą ir sprendimų priėmimo procesą.

Pilietinės galios indeksas (toliau tekste – PGI), nuo 2007 metų Pilietinės visuomenės instituto užsakymu atliekamas ilgalaikių tyrimų projektas, liudija, kad mokyklinio amžiaus jaunuolių (15–19 metų) galia didesnė nei visuomenės. 2012 metų duomenimis, 15–19 metų mokinių PGI lygus 47,6, o visuomenės – tik 35. Nuo 2007 metų visuomenės PGI didėja: nuo 33,9 balų 2007 metais iki 36 balų 2013 metais, nors išlieka menkas. Kitas įdomus faktas, kad 2008 metais mokytojų pilietinė galia siekė 48,6 balus, tuo tarpu visuomenės PGI buvo tik 33,2 balai¹⁹.

Atsižvelgiant į pateiktus duomenis galima teigti, kad mokykloje moksleiviai turi labai didelę pilietinę galią. Bet mokiniui baigus mokyklą,

¹⁹ Pilietinės visuomenės institutas, *Pilietinės galios indeksas*. 2007, 2008, 2009 ir 2010 metų tyrimo ataskaitos, <<http://www.civitas.lt/lt/?pid=74&id=78>>, [žiūrėta 2014 06 22].

dalyvaujant visuomenės gyvenime, asmens PGI smunka iki labai žemo 25,6 balų lygio ir susilygina su visuomenės galios lygiu tik pasiekus 30 metų amžių. Galima teigti, kad mokykla yra labai uždara ir su visuomene menkai bendradarbiauja. Tokio reiškinių rezultatas – mokiniai, turintys daugiausiai visuomenėje pilietinės galios, baigę mokyklą praranda savo socialinius ryšius. Socialiniai ryšiai labai lėtai kuriami iš naujo, nors ypač reikalingi jaunuoliui amžiaus tarpsnyje tarp 20 ir 30 metų, kai bandoma įsitvirtinti visuomenėje.

Dirbant su mokinių savivaldomis dažna mokinių nuomonė, kad sprendimus priima vienas asmuo, lyderystė yra vertinama neigiamai, taigi galima teigti, kad šis požiūris remiasi mokyklos valdymo modeliu, kurį vienintelį kasdien mato mokiniai. Lietuvoje nėra nusistovėjusios mokinių savivaldos struktūros, jų pavadinimai labai skiriasi: mokinių parlamentas, seimas, seniūnų sueiga, mokinių taryba ir kt. Tyrimas „Mokinių savivaldos įtaka socializacijos procesui“²⁰ sveikina šią įvairovę, tačiau teisiškai stokojant aiškių procedūrų formuojant mokinių savivaldą, neturint apibrėžtos struktūros, paliekama galimybių suaugusiems manipuliuoti.

²⁰ V. Adaškevičienė, Dainius Žvirdauskas, *Mokinių savivaldos įtaka socializacijos procesams*. Kaunas, 2006.

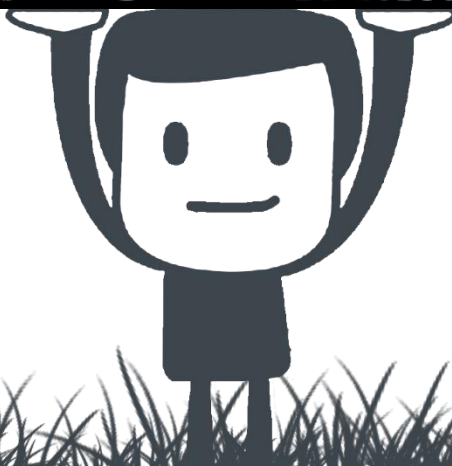
Kita pridėtinė vertė, kurią atneštų mokinių savivaldos steigimo ir veiklos organizavimo reglamentavimas, būtų ta, kad patys mokinių ir savivaldų kuratoriai, mokytojai žinotų, kokias atsakomybes ir kokią veiklą turi vykdyti mokinių savivalda. „Mokinių savivaldos įtakos socializacijos procesui“ tyrimas liudija, kad pagrindinės mokyklų savivaldų veiklos yra renginių, akcijų ir plenerų organizavimas, kultūrinė veikla, dalyvavimas švaros akcijose ir tik paskutinėje vietoje įvardijamas atstovavimas mokinių interesams.

Pasiūlymas užsiėmimui:

Mokinių savivaldos kuratorius (mokytojas) ar mokinių savivaldos narys (moksleivis) gali inicijuoti užsiėmimus ir diskusijas, siūlomas šiame leidinyje, kad geriau suvoktų mokinių savivaldos funkcijas, įgytų interesų atstovavimo patirties. Šioms temoms analizuoti tinkami p. 76 išvardinti metodai.

Kita veiksminga priemonė – kviestis gretimų mokyklų atstovus (moksleivius), papasakoti, kaip jiems sekasi dirbti savivaldoje, pasidalyti patirtimi, papasakoti apie savivaldos veiklas. Lietuvos moksleivių sąjungos arba Lietuvos moksleivių parlamento atstovai mielai lankosi mokyklose ir pasakoja apie savo veiklą ir mokinių savivaldos funkcijas. Bendraamžių švietimo metodas labai efektyviai taikomas Kėdainių rajone skatinant mokinių savivaldų veiklą.

Apie mokinių savivaldas daugiau galite pasiskaityti: <http://www.jrd.lt/mokiniu-savivalda> ir leidinyje „Savivaldos gidas“.

Rajono mastu veikia mokinių sąjungos, rajono mokinių parlamentai, į kuriuos mokyklų mokinių savivalda gali kreiptis ir konsultuotis. Rajoniniai dariniai turi savivaldybėje dirbantį mokinių savivaldų kuratorių, kuris padeda mokiniams organizuotis, juos palaiko, informuoja, šis specialistas atsakingas už mokinių savivaldą visoje savivaldybėje. Yra pavyzdžių, kai šie junginiai mažose savivaldybėse, kur nėra jaunimo organizacijų, atstoja tokias jaunimo politikos struktūras kaip RJOT. Tokių pavyzdžių galima aptikti ne tik Lietuvoje bet ir buvusiose sovietinėse respublikose – Gruzijoje, Moldovoje. Žvelgiant į mokinių savivaldas iš jaunimo dalyvavimo perspektyvos, esminis trūkumas tas, kad šie organai yra patariamieji, neturintys sprendimo galios ir dažniausiai atstovauja tik besimokantiems, jų interesams. Šie specifiniai, siauri interesai netenkina visos jaunų žmonių amžiaus grupės poreikių ir problemų, ypač vyresnių nei 19 metų ir iškritusių iš švietimo sistemos.

Šios struktūros puikiai tinka žinyboms konsultuotis su mokyklinio amžiaus atstovais, dalytis informacija per šį jaunimo tinklą bei kviesti moksleivius prisidėti prie renginių, akcijų ar projektų.

Siekiant mokinių savivaldų įtraukimo į rajono jaunimo politikos formavimą, Jonavos rajono

visuomeninių organizacijų sąjunga „Apskritasis stalas“ (RJOT) jas priima po savo skėčiu visaverčiais nariais. O į Kėdainių rajono savivaldybės jaunimo reikalų tarybos sudėtį įeina Kėdainių rajono mokinių tarybos atstovas. Šiuos pavyzdžius galima taikyti ir jūsų savivaldybėje siekiant efektyvesnio jaunų žmonių atstovavimo ir tarpžinybinio bendradarbiavimo.

Savivaldybės lygmenyje egzistuoja kitas iššūkis tarpžinybiniam bendradarbiavimui jaunimo politikos srityje. Savivaldybėje dažniausiai veikia 2 specialistai, kurie atsakingi arba dirba su mokinių savivaldomis, t. y. JRK ir švietimo skyriaus specialistas, atsakingas už mokinių savivaldas. Kai kuriose savivaldybėse šios problemos nėra, nes JRK dirba švietimo skyriuje, taigi paskirstant funkcijas ši problema išsprendžiama. Tačiau kitose savivaldybėse svarbu užtikrinti, jog šie specialistai nekonkuruotų, aptartų savo atsakomybes, ieškotų galimybių bendradarbiauti ir kartu siektų užsibrėžtų tikslų.

Daug pastangų nekainuojanti veikla – savivaldybės mokyklų pedagogų kasmetiniai susitikimai, kvalifikacijos kursai, kuriuose susitiktų mokinių savivaldas kuruojantys pedagogai. Šių susitikimų metu mokytojai galėtų kelti kompetenciją su kolegomis aptardami iššūkius, dalydamiesi patirtimi ir rekomendacijomis. Svarbu, kad kiekvienoje mokykloje už mokinių savivaldą atsakingi mokytojai įsitrauktų į tarpžinybinį bendradarbiavimą. Jie turėtų būti svarbi jungtis tarp pačių mokinių savivaldos struktūrų mokyklose ir savivaldybės specialistų. Norint pasiekti šį tikslą, svarbu kelti savivaldas kuruojančių mokytojų bendradarbiavimo kompetenciją ir suteikti praktinių įrankių, kuriais galėtų naudotis savo darbe.

KOKIA MOKINIŲ SAVIVALDOS NAUDA?

Mokinys, dalyvaudamas mokinių savivaldoje, sužino savo teises ir įgyja pareigos bei atsakomybės jausmą, taip pat pasisemia patirties bei reikalingų kompetencijų. Savivaldos atstovas jaučiasi saugiau bendraudamas su mokytojais ir mokyklos valdžia, taip gali atstovauti mokinių interesams bendraudamas su žinybų ir institucijų atstovais, politikais.

Darbas mokinių savivaldos institucijoje ar kitoje jaunimo organizacijoje padeda mokiniams išsiugdyti socialinius gebėjimus. Mokinys išmoksta tinkamai spręsti kylančias problemas, konfliktus, įgyja darbo komandoje patirties, lyderystės įgūdžių, taip pat išmoksta tinkamai planuoti savo laiką, darbus, įgyja pažinčių ir motyvacijos siekti užsibrėžtų tikslų. Visi šie įgūdžiai praverčia mokiniams ateityje siekiant įsitvirtinti darbo rinkoje.

Mokinių savivalda neturėtų užsisklęsti ir dirbti tik mokyklos lygmeniu, savivaldos nariai turi ieškoti naujų ryšių ir pažinčių kitose sferose, kad galėtų išpildyti visus užsibrėžtus tikslus. Dažna problema mokinių savivaldoms – lėšų stygius. Šią problemą galima lengvai spręsti perimant gerąją studentų atstovybių patirtį dirbti su verslo atstovais ieškant paramos renginiams ir projektams. Taip užmezgami ilgalaikiai ryšiai su įmonėmis, sukuriama galimybė naudotis verslininkų patarimais.

Apibendrinant reikia paminėti, kad tarpžinybinio bendradarbiavimo procesas su mokinių savivaldomis nebus baigtinis, jį reikia nuolat palaikyti ir puoselėti konsultuojant ir organizuojant ugdomąsias veiklas besikeičiantiems moksleiviams ir mokyklų savivaldų kuratoriams. Svarbu ugdyti interesų atstovavimo kompetencijas ir suteikti aktualią informaciją.

X. Jaunimo interesų atstovavimas

Siekiant užtikrinti sklandų jaunų žmonių iš vaikystės į suaugusę perėjimą ir tam, kad tarpsektorinis bendradarbiavimas vyktų sklandžiai, svarbu užtikrinti, jog vykdoma jaunimo politika valstybėje atitiktų ne tik valstybinių institucijų požiūrį, tačiau ir jaunų žmonių poreikius. To siekti galima užtikrinant faktais ir žiniomis grįstos jaunimo politikos vykdymą, konsultuojantis ir atsižvelgiant į jaunų žmonių nuomonę jiems svarbiais klausimais. Vis dėlto labai svarbu patiems jauniems žmonėms, jaunimo organizacijoms tinkamai išreikšti nuomonę, siūlymus jiems svarbiais klausimais. Taigi jaunimo interesų atstovavimas, to mokymas(is) bei sukurtos galimybės tam vykti, turi būti itin svarbūs

ties patiems jauniems žmonėms, tiek valstybinėms institucijoms siekiant įgalinti jaunus žmones.

Interesų atstovavimui apibūdinti gali būti naudojama daug apibrėžimų. Svarbu suprasti, kad atstovavimas yra tęstinis, struktūruotas, gerai suplanuotas veiksmas, kuriuo bandoma pakeisti vykdomą viešąją politiką vienu ar kitu atveju siekiant kokybiško, teigiamo pokyčio visuomenėje. Atstovavimu yra siekiama, kad vienos žmonių grupės interesai būtų ginami ir problemos būtų sprendžiamos taip, kaip jiems to reikia bei yra geriausia. Jaunimas savo interesus atstovauti gali per jaunimo organizacijas, o jos savo interesus ginti gali regioniniu, nacionaliniu bei tarptautiniu lygmenimis.

Regioniniame lygmenyje jaunimą vienijančios organizacijos jungiasi į regionines jaunimo organizacijų sąjungas „Apskrituosius stalus“ (RJOT). RJOT pagrindinės funkcijos yra vienyti ir atstovauti savivaldybėje gyvenančius jaunos žmones bei jaunimo organizacijas savivaldybės institucijose.²¹ Geriausias tarpsektorinio bendradarbiavimo pavyzdys savivaldybių jaunimo politikos srityje yra jaunimo reikalų tarybos (toliau – SJRT), kuriose pariteto principu dirba jaunimo ir savivaldybės atstovai. Ši taryba gali teikti siūlymus dėl jaunimo situacijos gerinimo savivaldybėse, tad svarbu, jog idėjos ir poreikiai būtų aiškiai iškomunikuoti SJRT. Tuo tarpu nacionaliniu lygmeniu nacionalinės bei regioninės jaunimo organizacijos vienijasi į nacionalinę jaunimo organizacijų sąjungą – Lietuvos jaunimo organizacijų tarybą (toliau – LiJOT). Pastaroji atstovauja jaunų žmonių nuomonei nacionalinėse valstybinėse institucijose. LiJOT atstovai jaunimui atstovauja Jaunimo reikalų taryboje prie Jaunimo reikalų departamento, taip pat įvairiose ministerijose, darbo grupėse, komisijose ir kituose dariniuose. Be to, LiJOT atstovauja Lietuvos jaunimui

²¹ Jaunimo reikalų departamentas, *Jaunimo politika Lietuvoje*. Vilnius: Baltijos kopija, 2010.

Europos lygmeniu, veikdama per Europos jaunimo forumo struktūrą kartu su kitomis nacionalinėmis jaunimo organizacijų tarybomis ir tarptautinėmis jaunimo organizacijomis Europoje, bei pasauliniu – įvairiuose Jungtinių tautų renginiuose.

Siekiant interesų atstovavimo efektyvumo, svarbu iš anksto tiksliai susiplanuoti atstovavimo strategiją vienu ar kitu klausimu. Sukurti atstovavimo strategiją bei aiškų veiksmų planą gali padėti dešimties žingsnių atmintinė, kuri nurodo pačias pagrindines veiklas, ką reikėtų padaryti siekiant interesų atstovavimo kampanijos sėkmės. Siekiant lengviau suprasti šį planą, analizei panaudokime konkretų pavyzdį. Tarkime, jūsų jaunimo organizacija siekia, kad savivaldybės administracija padidintų finansavimą jaunimo organizacijų iniciatyvoms jūsų rajone (mieste).

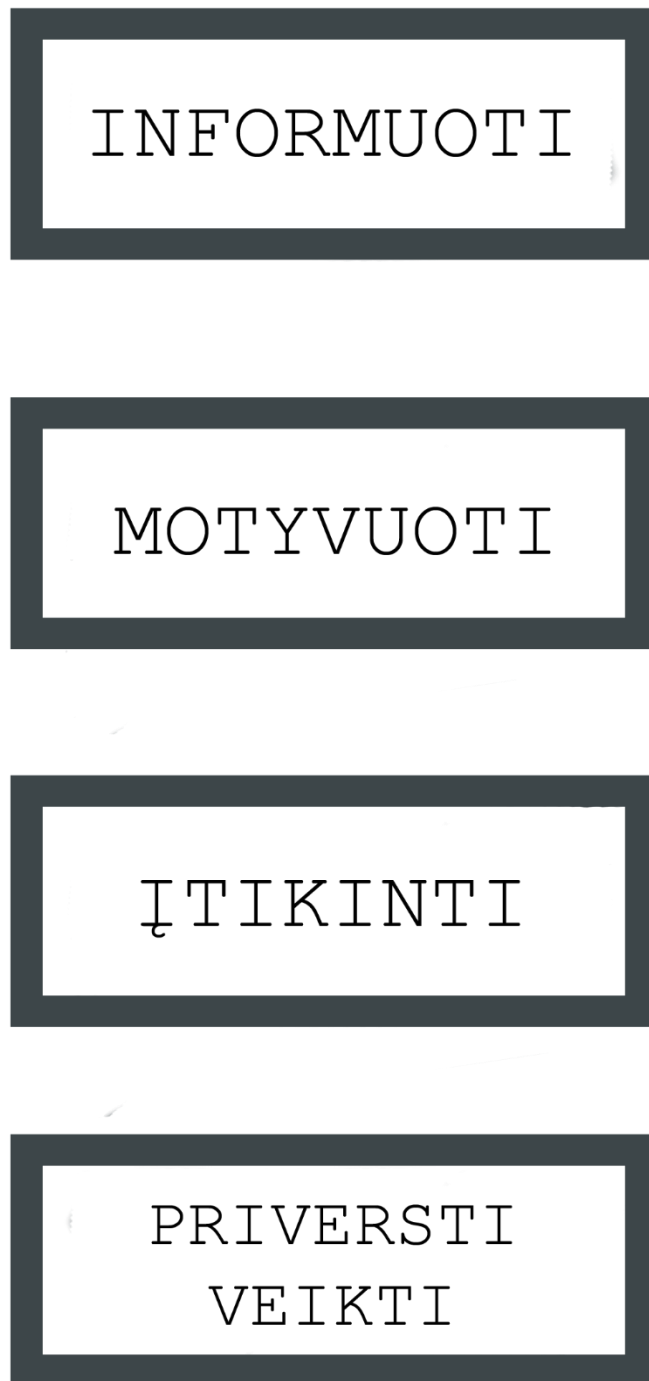
1. Pirmiausia reikia nuspręsti, kokiai **problemai** spręsti bus vykdomas interesų atstovavimas. Svarbu pasirinkti tokią problemą, kurią galite išspręsti ir turite pakankamai idėjų, kaip daryti pokytį. Pasirinkite tokią problemą, kuri yra jums opiausia ir galite jai spręsti paskirti daug laiko. Svarbu pakankamai išanalizuoti problemą, ją suprasti bei turėti vienodą jos supratimą grupėje, kuri kartu dirbs siekiant pokyčių. Mūsų analizuojamu atveju problema yra aiški – per mažas jaunimo organizacijų finansavimas. Bet taip pat svarbu pabandyti pasidaryti mažą situacijos analizę, kaip ir kiek realistiškai galėtų didėti jaunimo iniciatyvų finansavimas ir apgalvoti, kokio finansavimo jaunimo organizacijoms reikėtų. Taip pat svarbu apmąstyti ir pagrindinius argumentus, kuriais bus grindžiamas didesnio finansavimo poreikis.

2. Svarbu **nusistatyti** trumpalaikius bei ilgalaikius **tikslus bei siekius** (tikslus bei pamatuojamus) atstovavimo kampanijai. Pagrindinis kampanijos tikslas – padidėjęs jaunimo organizacijų finansavimas savivaldybėje, tačiau be to galima siekti ir tam tikrų finansavimo taisyklių pakitimo, kontaktų užmezgimo ir konkrečių rodiklių. Nederėtų pamiršti, jog tokiais klausimais kaip finansavimas, iš karto su savivaldybe susitarti gali būti sunku, tad verta bandyti tikslus išsikelti laipsniškai, užsibrėžiant, jog per pirmus kampanijos metus savivaldybė pakels finansavimą 20 proc., o per antrus – 30 proc. Nusistatykite tik tokius tikslus, kuriuos sugebėsite pamatuoti kiekybiškai ar kokybiškai, kadangi kitu atveju kampanijos pabaigoje negalėsite įsivertinti pasiektų rezultatų.

3. Atlikus pirmuosius veiksmus, svarbu **nusistatyti auditoriją** – konkrečius politikus ar institucijas, su kuriomis Jums reikia bendrauti ir (ar) bendradarbiauti siekiant užsibrėžtų tikslų. Šiuo atveju, jūsų auditorija galėtų būti meras, savivaldybės administracijos direktorius, savivaldybės taryba, JRK bei atitinkami savivaldybės administracijos skyriai (jaunimo, švietimo, finansų ir pan.). Svarbu suprasti, kas priima jums svarbų sprendimą, kas gali jus palaikyti, o kieno pozicija gali būti priešiška.

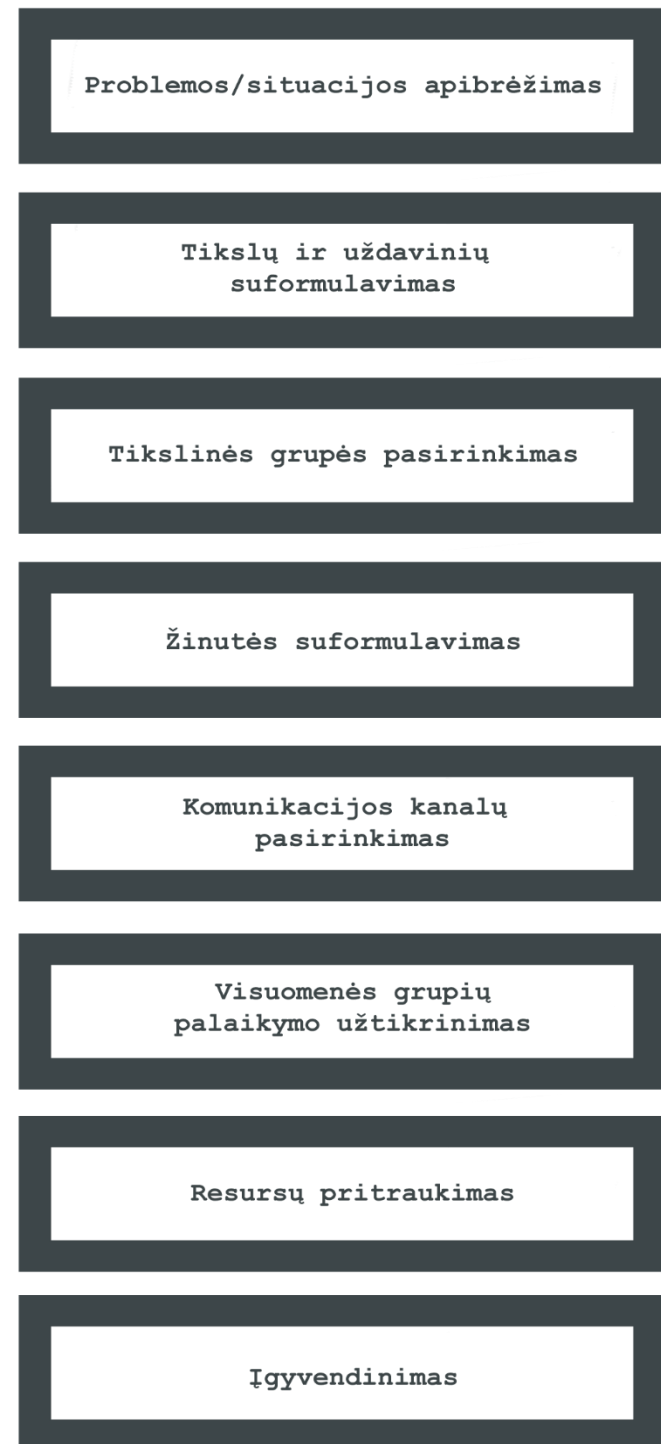
4. Suformuluokite, išgryninkite savo **pagrindinę žinutę** bei padarykite ją lengvai suprantamą jūsų pasirinktai auditorijai. Pabandykite suformuluoti idėją taip, kad būtų aišku, kodėl, ko, kada ir kaip siekiate, pavyzdžiui: norint įtraukti kuo daugiau jaunų žmonių į jaunimo organizacijų veiklą, būtina didinti jaunimo organizacijų finansavimą kitiems biudžetiniams metams, nes su dabartiniais turimais ištekliais jaunimo organizacijos negali įtraukti visų norinčių jaunų žmonių.

Strateginės komunikacijos modeliai

Schema nr. 5 „Strateginės komunikacijos modeliai“

Interesų gynimo kompanijos žingsniai

Schema nr. 6 „Interesų gynimo kompanijos žingsniai“

5. Taip pat svarbu nusistatyti atitinkamus **komunikacijos kanalus**, kuriais bus skleidžiama jūsų atstovaujamoji žinutė politikams bei kitoms susijusioms institucijoms. Pasirinkti galima daug įvairių būdų: spaudos pranešimai į rajono dienraštį ar naujienų portalą, konferencijos, spausdinta medžiaga bei kita. Galima bandyti suorganizuoti susitikimą su savivaldybės atstovais, savivaldybės jaunimo reikalų taryba ir aptarti esamą situaciją, be to, dalyvauti rajono radijo stoties laidoje, kurioje kalbėtumėte apie savivaldybės jaunimo situaciją ir poreikius. Tinkamų būdų skleisti savo pagrindinę žinutę yra daug, tik svarbu rinktis tokias komunikacijos priemones, kurios pasiektų jums reikiamą auditoriją ir atkreiptų visos visuomenės dėmesį. Jeigu savivaldybės tarybos nariai aktyviai nedalyvauja viešose diskusijose socialiniuose tinkluose, nederėtų jiems skirtą žinutę transliuoti per juos.

6. Siekti savų tikslų gali padėti ir **paramos iš kitų galimų partnerių** ieškojimas bei gavimas (NVO, pilietinė visuomenė ir pan.). Siekiant finansavimo didinimo Jums galėtų padėti kitos jaunimo organizacijos kartu su RJOT. Be to, jūsų idėją gali palaikyti ir tėvus buriančios organizacijos ar kitos jums draugiškos organizacijos. Bandydami komunikuoti savo žinutę, nepamirškite ir potencialių partnerių, kurie galėtų sustiprinti jūsų pozicijas savivaldybėje. Daugeliu atvejų galima mobilizuoti ir bendruomenę, rinkti žmonių parašus po peticija ar kreipimusi į savivaldybę.

7. Siekiant maksimalios atstovavimo kampanijos aprėpties, svarbu nepamiršti **finansavimo bei kitų resursų paieškų**. Ne visada finansai yra reikalingi vykdant kampaniją, tačiau jeigu manote, kad jums reikia finansavimo įgyvendinant jūsų idėją, galima bandyti ieškoti partnerių verslo srityje ar įvairiuose NVO remiančiuose fonduose. Dažnu atveju organizacijos išsisuka ne su finansiniais ištekliais, bet su partnerių ir tos pačios savivaldybės neatlygintinai suteiktais resursais.

8. Galų gale reikia **įgyvendinti** savo atstovavimo strategiją. Būkite nuoseklūs ir kantrūs, procesas gali trukti ne vienus metus. Svarbu viso proceso metu laikytis plano, žinoma, esant poreikiui jį galima keisti pagal esamą situaciją. Tačiau nederėtų atsisakyti struktūruotumo ir nuoseklaus darbo siekiant savo tikslų. Gali būti, kad įgyvendindami savo planą, pastebėsite, jog jūsų norimas finansavimas jaunimo iniciatyvoms yra nerealus, tad galima sumažinti norimo biudžeto dydį, tačiau neatsisakyti pačios idėjos ir įdėto įdarbio.

9. Be to, viso proceso metu labai svarbu **rinkti informaciją** apie jūsų sprendžiamą problemą: esama situacija, prognozės. Jeigu yra poreikis ir galimybės, vertėtų atlikti tikslų situacijos tyrimą. Siekiant argumentuoti savo tikslus būtina žinoti realią, tikslią situaciją ir numatyti galimą rezultatą įgyvendinus jūsų siūlomą idėją. Savivaldybės atstovai tikrai jūsų klaus, kam ir kodėl jums reikalingas didesnis finansavimas, tad pasiruoškite ir pasidomėkite, kam ir kiek daugiausiai išleidžia jaunimo organizacijos gaudamos finansavimą iš savivaldybės, kokioms veikloms finansavimo organizacijoms trūksta, taip pat koks yra realusis organizacijų finansavimo poreikis. Pabandykite apskaičiuoti, kokią naudą (tiek kiekybinę, tiek kokybinę) savivaldybei atneštų padidėjęs jaunimo organizacijų finansavimas ir pan. Be to, siekiant išlaikyti glaudžius santykius su savivaldybės institucijomis, informuokite juos ir apie padarytą pokytį po finansavimo padidinimo.

10. Taip pat viso proceso metu turite **vykdyti stebėseną ir atlikti įsivertinimus**. Dar prieš pradėdami savo atstovaujамąją kampaniją turėtumėte nuspręsti, kaip įsivertinsite ir matuosite savo tikslų įgyvendinimo rodiklius. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kaip jūsų idėja pakeis konkrečios grupės gyvenimą? Koks bus sukurtas teigiamas pokytis jūsų kampanija? Ar realistiškai galite savo idėja pakeisti nusistovėjusią politiką (finansavimą, požiūrį ir pan.)? Tai leis ne tik išvengti savų klaidų, bet išvelgti ir kitus dalykus, kuriuos netyčiomis galėjote pasiekti.

Nėra netinkamo meto pradėti kampaniją, tačiau svarbu atsižvelgti į esamą situaciją. Tikėtis, jog pavyktų gauti didesnę finansavimą pradėjus kampaniją likus vos kelioms savaitėms iki biudžeto tvirtinimo, gali būti itin naivu. Taip pat šventiniai laikotarpiai, vasaros atostogos, priešrinkiminė procesų stagnacija gali trukdyti norimu tempu įgyvendinti savas idėjas. Būtų gerai pasilikti sau laiko įgyvendinti kampaniją pakankamai, įvertinti rizikas, taip pat nusistatyti savo kampanijos įgyvendinimo laiko juostą, kurioje įsivardytumėte, ką ir kada darote, kad viską spėtumėte ir nereikėtų perdėtai skubėti. Taip pat svarbu aiškiai pasiskirstyti atsakomybėmis komandoje bei efektyviai reaguoti, jeigu reikia atlikti kokius nors pokyčius komandos sudėtyje, laiko plane, kampanijos plane ir pan. Būkite lankstūs, tačiau nepameskite savo tikslų.

Vis dėlto, siekiant greitesnės reakcijos į jūsų vykdomą kampaniją galima išnaudoti rinkimų laikotarpį, o ypač prieš savivaldybių tarybų bei Seimo rinkimus. Nors priešrinkiminis laikotarpis gali sustabdyti tam tikrus procesus, nes yra laukiama pokyčių po rinkimų, rinkimų metu galima ir išlošti. Keičiantis politinėms jėgoms, visos partijos yra suinteresuotos kuo artimiau ir daugiau bendrauti su savais rinkėjais, tad priešrinkiminiu etapu yra daug

lengviau susitikti su politikais ir su jais pasidalyti savomis idėjomis.

Būdų, kaip galima išnaudoti priešrinkiminį laikotarpį jaunimo organizacijoms, yra daug: galima vykdyti viešą kampaniją nagrinėjant politines partijų programas ir objektyviai vertinant, kuri partija labiausiai gintų jaunų žmonių interesus, galima tiesiog nešant savo pagrindinę kampanijos žinutę ieškoti bendraminčių ir naujų naudingų kontaktų. Be to, jau po rinkimų galima stengtis suburti parlamentarus ar savivaldybių tarybų narius į neformalią jaunimo idėjas palaikančių žmonių grupę.

Savo interesų atstovavimu galima pasiekti labai daug. Tačiau tai yra ilgas, daug pastangų ir kantrybės reikalaujantis procesas. Kuo paprasčiau, aiškiau ir struktūruočiau yra sudaromas kampanijos planas, jo laikomasi ir efektyviai sprendžiamos iškilusios problemos, tuo lengviau bus pačioms organizacijoms ar neorganizuotoms žmonių grupėms siekti savų tikslų. Tikimybė, kad ne viskas seksis, o ypač nagrinėjant jautrias finansavimo, vertybines temas yra didelė, tačiau nereiškia, kad pasikeitus politinei valdžiai, finansinei situacijai bei žmogiškajam faktoriui idėja negali būti įgyvendinta.

XI. Gerieji tarpžinybinio bendradarbiavimo pavyzdžiai Europos valstybėse

FLANDRIJOS (BELGIJA) TARPŽINYBINIO BENDRADARBIAVIMO PAVYZDŽIAI

Belgija yra federacinė valstybė, sudaryta iš 3 administracinių vienetų, pasižyminčių savo etnine kultūra. Belgija yra Europos Sąjungos narė senbuvė, išsiskirianti stipria jaunimo politika. Pačioje valstybėje kiekvienas iš 3 administracinių vienetų turi savo jaunimo politiką. Valstybė turi bendrą parlamentą, bet švietimo, jaunimo, socialinių reikalų ir kitos ministerijos yra paliktos regionų kompetencijai. Pavyzdžiu pasirinkta Flandrijos regiono jaunimo politika ir tarpžinybinio bendradarbiavimo priemonės.

Siekdami, kad jaunimo politika būtų tarpžinybiška, 2001 metais flamandai įsteigė Jaunimo ministeriją. Ministerija koordinuoja jaunimo politiką per Jaunimo plano (strategijos) parengimą ir įgyvendinimą. Šį planą įgyvendina Jaunimo ministerija kartu su visa Flamanų vyriausybe. Nuo 2011 metų įsigaliojo trečiasis Jaunimo planas. Kita jaunimo ministro naudojama

priemonė – metinis pranešimas Parlamente, kuriame pateikiama jaunimo plano įgyvendinimo ataskaita. Taip jaunimo politikai suteikiamas didesnis politinis svoris. 2012 metais buvo parengtas ir pradėtas įgyvendinti strateginis jaunimo politikos dokumentas „Jaunimas 2020“, nubrėžiantis visos Belgijos jaunimo politikos prioritetus ir vystymo kryptis ateinantiems 8 metams.

Tarpžinybinį bendradarbiavimą Flandrijos viešasis sektorius supranta kaip skirtingų ministerijų sąveiką sprendžiant jaunimo problemas Jaunimo plano pagrindu. Šis bendradarbiavimas ypač naudojamas srityse, kuriose viena žinyba nėra pajėgi išspręsti konkrečios problemos ar klausimo. Teisės aktai numato skirtingas tarpžinybinio bendradarbiavimo priemones. Metodiniame leidinyje pateikiama keletas pavyzdžių, kuriuos būtų galima taikyti Lietuvoje.

Flandrijoje savivaldos lygmeniu nuo 1993 metų savivaldos veiklą reglamentuojantys teisės aktai įtvirtino principą, kad savivaldybės rengia vietos jaunimo politikos planą. Remiantis šiuo planu, Vyriausybė skiria lėšų vietinei jaunimo politikai įgyvendinti, taip įgyvendinamas darbas su jaunimu vietos lygmeniu. Nuo procedūros įsigaliojimo savivaldybės jaunimo politikos plano struktūra buvo tobulinta kelis kartus. Šiuo metu reikalaujama, kad plane atsispindėtų dvi

pagrindinės dalys: **1)** kaip savivalda remia su jaunimu dirbančias organizacijas; **2)** kaip vykdomas tarpsektorinis darbas su organizacijomis ir plano atitikimas kitų savivaldybių, provincijos ir nacionalinio lygmens prioritetams. Flandrijoje nuo šio plano priklauso vietos savivaldos finansavimas jaunimo politikos įgyvendinimo sričiai.

Flandrijoje rengiama privaloma teisės aktų projektų poveikio vaikams ir jaunimui analizė (toliau tekste – JOKER), kuri užtikrina dėmesį jaunimo problematikai. Norint priimti teisės aktą, susijusį su jaunimu ir (ar) vaikais, privaloma tvarka įvertinamas poveikis šioms tikslinėms grupėms. Ši priemonė egzistuoja jau seniai, tik pastarąjį dešimtmetį ji buvo papildyta jaunimo tiksline grupe. Ji leidžia pažvelgti į įvairius valstybės valdymo aspektus iš jaunimo perspektyvos.

Viešosios politikos sritys, kurios priklauso kiekvieno Belgijos administracinio regiono kompetencijai, formuojamos ir įgyvendinamos atskirų ministerijų. Kiekviena ministerija turi už jaunimo politikos klausimus atsakingą asmenį, koordinatorių. Šis asmuo turi kaupti ir teikti informaciją apie tai, kokias veiklas, susijusias su vaikais ir jaunimu, žinyba vykdo. Per šiuos asmenis užtikrinamas informacijos kaupimas, aišku, į ką kreiptis, su kuo konkrečiai bendrauti jaunimo klausimais. Skirtingų ministerijų koordinatoriai susitinka kas keletą savaitių, nes derina skirtingų žinybų veiksmus. Šie asmenys užima valdininkų vidutinės grandies lygmenį. Jaunimo ministerija atsakinga už šių specialistų veiklos koordinavimą ir susitikimų darbotvarkės parengimą.

Flamandai vykdo jaunimo politikos stebėseną naudojant Jaunimo politikos įgyvendinimo pažangos ataskaitą (toliau tekste – JOP). Egzistuoja jaunimo tyrimų platforma, kurioje atliekama reguliari stebėseną. Platformą sudaro 3 Belgijos universitetai ir 3 tyrėjų grupės, kurie tiria jaunimo politikos situaciją skirtingu aspektu, pvz., sociologiniu, kriminologiniu ir socialinio darbo. Reguliariai atliekami išsamūs jaunimo situacijos tyrimai. 2011 metais buvo publikuotas tyrimas apie jaunimo situaciją Briuselio mieste, kuriame situacija visiškai skiriasi nuo visos šalies. Buvo atlikti trys jaunimo situacijos tyrimai, jie daromi kas 5 metus. Tyrimų ataskaitos skelbiamos viešai. Periodiška stebėseną pateikia tendencijas ir situacijos pokyčius.

Flandrijos jaunimo plano įgyvendinimas remiasi bendradarbiavimu tarp 2–3 ministerijų įgyvendinant užsibrėžtus tikslus. Iki 2003 metų flamandai rengė du planus – jaunimo politikos ir darbo su jaunimu. Apžvelgtos priemonės yra veiksmingos, nors pats jaunimo ministras neturi realios galios priversti kitas ministerijas vykdyti apibrėžtus įsipareigojimus. Įgyvendinant Lietuvos nacionalinę jaunimo politikos plėtros programą 2011–2018 metais vadovaujasi tais pačiais principais.

Rengdami jaunimo politiką flamandai atsižvelgia į Europos jaunimo politikos strateginius dokumentus ir prioritetus, kuriuos taiko planuodami savo jaunimo politiką, pritaikydami vietinio konteksto specifikai. Esminis iššūkis flamandams yra suderinti laiko ciklus, nes savivaldos lygmenyje strateginiai dokumentai rengiami 3 metų laikotarpiui, jaunimo - 5 metų. Es jaunimo strategija numatyta 9 metams.

NORVEGIJOS TARPŽINYBINIO BENDRADARBIAVIMO PAVYZDŽIAI

Norvegijoje veikia daug tarpministerinių darbo grupių, jų veikloje ypač atidžiai stebima, kad skirtingos žinybos vadovautųsi vienuodu supratimu, kokia turi būti jaunimo strategija. Kitaip kyla rizika, kad tarpžinybinio bendradarbiavimo struktūra spręs tik siaurą klausimą, o ne tarpžinybines problemas.

Formuojant jaunimo politiką svarbu turėti struktūrą, kurioje gali susitikti vyriausybė, jaunimo, dirbančių su jaunimu atstovai ir tyrėjai. Norvegija turi tokią daugiašalę platformą. Svarbu atkreipti dėmesį, kad jaunimo tyrėjai yra linkę bendradarbiauti tarpžinybiškai, nes jų darbo specifika yra gilintis į problematiką, neapsiriboti viešuoju sektoriumi. Alternatyvi forma – kasmetinės tarpžinybinės konferencijos jaunimo politikai aktualiais klausimais. Metodiniame leidinyje buvo aprašytos struktūros, kurios egzistuoja vietos ir nacionaliniu lygmeniu Lietuvoje. Struktūros savo esme yra panašios.

Efektyvaus tarpžinybinio bendradarbiavimo jaunimo politikos srityje pavyzdys iš Norvegijos yra kasmetinis leidinys, kuriame pateikiama informacija, kaip ir kiek skirtingos ministerijos investuoja į jaunimą, taip pat aprašomas bendradarbiavimas. Taip užtikrinama, jog valstybės finansavimas skiriamas kryptingai pagal valstybės numatytą tvarką ir prioritetus. Taip pat šis leidinys padeda jaunimui gauti reikiamą informaciją apie įvairias programas ir finansavimo galimybes. Ši priemonė jau taikoma pastaruosius 16 metų, ji puikiai padeda išlaikyti jaunimo klausimus ministerijų darbotvarkėse. Leidinyje apžvelgiamos nacionalinės ir vietos jaunimo politikos sąsajos. Šią priemonę galima vadinti viena geriausių tarpžinybinio bendradarbiavimo priemonių visoje Europoje.

2011 metais Norvegijos premjeras pasiūlė naują projektą – valstybės biudžete, atskirame priede, pateikti duomenis, kurie nurodytų, kiek valstybė skirtingose viešojo valdymo srityse (socialinėje, jaunimo, švietimo, krašto apsaugos ir kt.) numato skirti lėšų jaunimui ir vaikams. Ministerijų pastangų ir finansų, skiriamų jaunimo politikai įgyvendinti, išskyrimas ir informacijos pateikimas prisidėtų prie geresnio Lietuvos jaunimo situacijos supratimo, priemonių ir veiklų planavimo, tendencijų išskyrimo bei didintų klausimo politinę svarbą.

Vietos nusikalstamumo prevencijos modelis (SLT - samordning av lokale kriminalitetforebyggend tiltak), Norvegija

SLT yra prevencinių priemonių prieš narkotikus ir nusikalstamumą modelis vietos lygmeniu. SLT užtikrina, kad savivaldybės ir policijos ištekliai būtų koordinuojami ir orientuojami tarpusavyje. Modelį vysto nusikaltimų prevencijos tarybos, siekdamos padėti Norvegijos savivaldybėms, susiduriančioms su jaunimo problemomis, efektyviai naudoti savo pajėgumus. SLT modelį pirmą kartą Norvegijoje dešimto dešimtmečio pradžioje pristatė KRÅD (Nusikaltimų prevencijos taryba), remdamasi danišku SSP modeliu. SLT modelis pirmą kartą moksliskai įvertintas buvo 1995-aisiais ir taip pat nuodugniai testuojamas 200 Norvegijos savivaldybių.

SLT modelis užtikrina bendradarbiavimo erdvę tarp policijos ir vietinės valdžios piktnaudžiavimo narkotinėmis medžiagomis ir nusikaltimo prevencijos srityje. SLT daugiausiai nukreiptas į vaikus, jaunuolius, jų tėvus ir globėjus. Jo tikslas yra savivaldybės vaikams ir jaunuoliams suteikti reikiamą pagalbą reikiamu metu, remiantis paramos sistema, kuri gerai veikia tarp institucijų. Yra daug privačių ir viešų institucijų, kurios prisideda prie šio darbo. Modelis leidžia koordinuoti žinias ir resursus tarp policijos ir reikiamų savivaldybės įstaigų, privataus sektoriaus ir NVO. Siekiama efektyvaus problemos sprendimo, svarbiausia viena: kiekviena įtakos grupė privalo turėti bendrą supratimą dėl egzistuojančių problemų ir jų sprendimo būdų.

Kai visi šie sektoriai reguliariai susitinka ir keičiasi žiniomis, patirtimi, susipažįsta su taikomais darbo metodais ir kultūra, tampa lengviau kryptingai ir efektyviai vykdyti prevenciją. Bendradarbiavimas padeda anksčiau pastebėti neigiamus signalus ir imtis veiksmų dar ankstyvoje stadijoje, apibrėžtame lygmenyje, taip išvengiant darbo dubliavimosi ir persidengimo rizikos.

Vienas iš šio modelio taikymo pavyzdžių yra projektas SAMBUS (Samarbeid om Barn og Unge i Skedesmo) – bendradarbiavimas dėl vaikų ir jaunimo Lillestrøm mieste, Skedesmo savivaldybėje. Projekto tikslas yra užtikrinti, kad vaikai ir jaunimas iki 18 metų, kuriems reikia pagalbos, ją gautų per koordinuotą tarpdisciplininį bendradarbiavimą. Projektas dirba su nusikaltimų prevencija bendruomenėje, siekdamas užtikrinti konstruktyvų ir efektyvų bendradarbiavimą tarp prevencinių tarnybų ir savivaldybės institucijų.

Projektas apima šiuos sektorius:

Sveikatos ir socialinių paslaugų sektorius – svarbiausias vaidmuo Šeimos ir vaikų departamentui. Švietimo sektorius – 20 vaikų darželių, 16 mokyklų ir Muzikos ir kultūros departamentas. Kultūros sektorius – svarbiausias vaidmuo Jaunimo ir laisvalaikio departamentui.

Daugiau informacijos: www.krad.no/slt, www.skedsno.kommune.no

Rumunijos nacionalinė jaunimo politika buvo pradėta sparčiai vystyti po 2000 metų, kai prasidėjo derybos dėl šalies narystės Europos Sąjungoje. 2001-aisiais buvo priimtas *Nacionalinis veiksmų planas jaunimui*, kartu su *Priemonių jaunimui paketu*, kurį sudaro keturi svarbiausi dokumentai jaunimo srityje: Nacionalinis jaunimo įstatymas, Rumunijos nacionalinės Jaunimo reikalų tarybos įstatymas, Savanorystės įstatymas ir Jaunimo informacijos ir konsultacijos centrų įstatymas. Remiantis Nacionalinės Jaunimo reikalų tarybos įstatyme numatyta struktūra ir dėmesingai integruojant Europos jaunimo politiką ir prioritetus, **Gorj Jaunimo forumas** gali būti laikomas geru pavyzdžiu kalbant apie jaunimo dalyvavimo ir organizuoto struktūrinio dialogo mechanizmų skatinimą.

Įsitikinę, kad jaunimo interesai geriausiai gali būti atstovaujami per patį jaunimą, 2005 metais 12 NVO organizacijų sukūrė naują bendradarbiavimo platformą – *Gorj Jaunimo forumą*. Teisiškai ši struktūra yra organizacijų federacija ir jos pagrindinis uždavinys yra atstovauti jaunimo interesams vietos, nacionalinės ir tarptautinės valdžios organuose. Pagrindinis *Gorj Jaunimo forumo* pasiekimas yra struktūrinio dialogo su vietos valdžia sukūrimas.

Forumas taip pat remia vietines jaunimo iniciatyvas ir yra sudaręs specialius bendradarbiavimo protokolus su vietos mokyklomis ir studentų lygomis iš Constantin Brancusi universiteto Tirgu Žiu mieste.

Gorj Jaunimo forumas, prasidėjęs kaip judėjimas, siekiantis didinti jaunimo dalyvavimą, buvo išgirstas valdžios institucijų. Nuo įkūrimo pati forumo struktūra ir jo nariai yra nuolatos įtraukiami į vietos jaunimo politikos vystymą. Jaunimo sektorius taip pat reprezentuojamas jaunimo projektų dotavimo metodikoje Tirgu Žiu miesto savivaldybėje bei glaudžiai bendradarbiauja su šalies Jaunimo ir sporto reikalų departamentu. Pagrindinis Forumo pasiekimas yra pats faktas, kad jis sugebėjo padidinti jaunimo dalyvavimą vietos lygmeniu bei sugebėjo sukurti mechanizmą jaunimo organizacijų dialogui regione.

Šis pavyzdys puikiai iliustruoja jaunimo interesų atstovavimo svarbą įgyvendinant tarpžinybinį bendradarbiavimą. Efektyvus tarpžinybinis bendradarbiavimas yra galimas tik kai jauni žmonės įsitraukę į diskusijas.

MOLDOVOS RESPUBLIKOS TARPŽINYBINIO BENDRADARBIAVIMO PAVYZDYS – JAUNIMO POLITIKOS BENDROJO VALDYMO KOMISIJA

Moldovos Respublikoje tarpžinybinis bendradarbiavimas jaunimo politikos srityje yra labiau išvystytas nacionaliniu nei vietos lygmeniu. Kalbant apie jaunimo politikos ir strategijų sujungimą, naujoji Jaunimo strategija 2014–2020 yra visiškai integruota į Nacionalinę Moldovos strategiją 2020. Vis dėlto gerai išstobulinto instrumento, palengvinančio bendravimą ir bendradarbiavimą tarp Jaunimo ir sporto reikalų ministerijos bei kitų ministerijų – nėra. 2011 metais siekiant sustiprinti bendradarbiavimą tarp vyriausybės ir pilietinės visuomenės jaunimo srityje, buvo sukurta jaunimo politikos bendrojo valdymo komisija. Šis instrumentas taip pat tapo

svarbia platforma tarpministeriniam bendradarbiavimui. Didžioji dalis šios komisijos narių buvo ministrai, todėl sušaukti bendrus susitikimus buvo sunku. Šis įrankis per dvejus metus tapo neefektyvus ir komisija sustabdė savo veiklą. Siekdama turėti tvaresnį institucinio bendradarbiavimo įrankį, Moldovos Respublikos Vyriausybė planuoja įdiegti Valstybės sekretoriaus pareigybę kiekvienoje ministerijoje. Šie asmenys bus atsakingi už strateginį komunikavimą tarp skirtingų centrinės valdžios įstaigų ir ministerijų, taip pat palengvins tarpinstitucinį bendradarbiavimą.

Kalbant apie bendradarbiavimą jaunimo srityje, Nevyriausybinų organizacijų koalicija (skėtinė organizacija), kurios pilnateise nare yra Moldovos Nacionalinė Jaunimo organizacijų taryba (toliau - CNTM), inicijuoja bendradarbiavimą tarp pilietinės visuomenės ir Moldovos parlamento, tiksliau – Parlamentinės komisijos, atsakingos už jaunimo reikalus ir jaunimo asociacijas. Kalbant apie tarpžinybinį bendradarbiavimą su Moldovos Vyriausybe, CNTM priklauso vienai iš keturių Nacionalinės dalyvavimo tarybos darbo grupių, kuri dirba socialinės apsaugos, švietimo ir jaunimo klausimais. CNTM taip pat yra aktyviai įsitraukusi į dialogą ir bendrą darbą vystant įstatyminę bazę jaunimo reikalų srityje.

Vietos lygmeniu Moldovos Respublikoje jaunimo reikalų sektorius yra decentralizuojamas. Šį etapą planuojama baigti iki 2015 metų. Be to,

jaunimo sektoriaus finansinė autonomija vietos valdžiai suteiks daugiau savarankiškumo administruojant ir įgyvendinant jaunimo politiką ir programas. Šiame kontekste būtina stiprinti komunikavimą ir bendradarbiavimą tarp skirtingų žinybų. Vienas iš būdų tai padaryti – sukurti vietines bendrojo valdymo komisijas, kurios užtikrintų bendradarbiavimą ir sprendimų priėmimą jaunimo reikalų srityje, įtraukiant valstybės tarnautojus, jaunimo aktyvistus, vietinių NVO atstovus. Kitas efektyvus mechanizmas yra vietiniai jaunimo fondai. Jaunimo fondai yra platforma, kuri renka pinigus vietos jaunimo ir JNVO iniciatyvoms, projektams ir programoms remti. Dažniausiai jaunimo fondai yra remiami vietinių viešųjų institucijų ir tarptautinių donorų, kartais ir privatus sektorius susidomi remti jaunimo projektus.

SLOVĖNIJOS TARPŽINYBINIO BENDRADARBIAVIMO PAVYZDYS – JAUNIMUI DRAUGIŠKOS SAVIVALDYBĖS

Slovėnijoje dalis vietos bendruomenių suvokia savo vaidmenį jaunimo politikos srityje bei turi priemonių sistemą jai įgyvendinti, tuo tarpu kitos dar tik kuria tokią vietos bendruomenę, kurioje jauni žmonės rinktųsi gyventi bei kurti savo ateitį. Siekiant padėti vietos bendruomenėms bei suvienyti visus jaunimo politikos įgyvendinimo vietos lygmeniu projektus, Slovėnijoje 2012 metais įsteigta Jaunimui draugiškos bendruomenės programa. Programos iniciatoriai – Ajdovščina miesto jaunimo taryba, bendradarbiavusi su 16 konsorciumo partnerių – vidurinių mokyklų ir jaunimo organizacijų.

Jaunimui draugiškos bendruomenės programa apima daugiau reguliarias metines veiklas, tarp kurių viena iš svarbiausių – įvertinti jaunimui palankias bendruomenes jas sertifikuojant ir teikti pagalbą, kuri skirta jaunimo politikos plėtrai Slovėnijos savivaldybėse.

Sertifikuotos jaunimui draugiškos bendruomenės apima:

1) plėtrą ir vietos bendruomenių sertifikavimą Slovėnijoje, siekiant sukurti ir palaikyti jaunimui draugišką bendruomenės aplinką,

kurioje jauni piliečiai turėtų galimybę pasiekti visišką autonomiją ir aktyviai dalyvauti visose visuomeninio gyvenimo srityse įgyvendinant viešąją politiką;

2) sisteminių gairių nustatymą, skatinant ir įvertinant Slovėnijos jaunimo politiką vietos lygmeniu, naudojant ilgalaikį testinio jaunimui draugiškos bendruomenės sertifikavimo metodą;

3) jaunų žmonių fasilitavimą pereinamuoju laikotarpiu nuo paauglystės iki suaugant, užtikrinant gyvenimo kokybę vietos bendruomenėje ir sudarant sąlygas labiau įtraukti jaunos žmones į sprendimų priėmimo procesus vietos lygmeniu, taip prisidedant prie spartesnės vietos plėtos, remiantis solidarumo, kartų supratimo ir nediskriminavimo principais.

Jaunimui draugiškos bendruomenės sertifikatas suteikiamas tomis bendruomenėms, kurios pagrindžia sėkmingą priemonių įgyvendinimą vertikaliosios ir horizontaliosios jaunimo politikos įgyvendinimo srityse (pastarasis apima priemones, kuriomis siekiama jaunų žmonių (15–29 metų) integracijos atskirose jų gyvenimo srityse, ypač savarankiškumo stiprinimo srityje, laikantis nurodytų sąlygų ir kriterijų).

Vertinant bendruomenės pristatytą įgyvendinimo priemonių efektyvumą, ypatingas dėmesys telkiamas į jaunimo dalyvavimą: kaip sistemingai užsiimama jaunų žmonių švietimu, judumu, į(si)darbinimu, apgyvendinimo politika, jaunimo informavimu ir jaunimo organizacijų kūrimu bei palaikymu. Savivaldybės, konkuruojančios dėl jaunimui draugiškos bendruomenės titulo, privalo įrodyti, kad įgyvendino mažiausiai vieną iš minėtų priemonių praėjusiais metais. Savivaldybės taip pat turi įgyvendinti mažiausiai vieną papildomą priemonę jaunimo politikos srityje, jeigu jie nori gauti sertifikatą antrus metus iš eilės.

Slovėnijoje 2012 metais į jaunimui palankios bendruomenės titulą pretendavo 20 savivaldybių, iš jų 7 buvo sertifikuotos. 2012–2016 metais programos sudėtinė dalis – nuolatinė profesionali pagalba ugdymo, informavimo ir konsultavimo srityse.

XII. Praktinių tarpžinybinio bendradarbiavimo įgyvendinimo priemonių ir metodų aprašymas

3 dienų mokymai Jaunimo politikos institucijų bei organizacijų atstovams:

„Tarpžinybinis bendradarbiavimas jaunimo politikos srityje“

Mokymų tikslai:

- Ugdyti dalyvių supratimą apie regioninę ir nacionalinę jaunimo politiką.
- Suteikti dalyviams tarpžinybinio bendradarbiavimo sampratą bei praktinius bendradarbiavimo įgūdžius.
- Supažindinti dalyvius su interesų atstovavimo specifika jaunimo politikos srityje.

Siekiami rezultatai:

- Dalyviai išmoks taikyti tarpžinybinio bendradarbiavimo ir interesų atstovavimo priemones formuojant ir įgyvendinant jaunimo politiką organizacijos, savivaldybės ar nacionaliniame lygmenyje.

Mokymų eiga:

Dalyviams bus lengviau suvokti, kaip taikyti tarpžinybinio bendradarbiavimo ir interesų atstovavimo priemones, kai bus susipažinę su konkrečiu kontekstu, kuriame šias priemones taikyti. Vedantieji galės iliustruoti mokymus jaunimo politikos pavyzdžiais.

„Tarpžinybinis bendradarbiavimas jaunimo politikos srityje“

Diena I	Diena II	Diena III
	Pusryčiai	Pusryčiai
Atvykimas	Regioninė jaunimo dalyvavimo chartija	Interesų atstovavimas: teorinis įvadas
Pertraukėlė	Pertraukėlė	Pertraukėlė
Įvadas: susipažinimas, lūkesčiai ir darbo metodika	Tarpžinybinio bendradarbiavimo samprata	Skirtingų interesų pažinimas ir efektyvus bendradarbiavimas
Pietūs	Pietūs	Pietūs
Įvadas į jaunimo politiką ir kontekstą	Praktinis tarpžinybinio bendradarbiavimo užsiėmimas	Bendradarbiavimas su valstybinio sektoriaus atstovais
Pertraukėlė	Pertraukėlė	Pertraukėlė
Nacionalinės jaunimo politikos modelis ir veikėjai	Tarpžinybinio bendradarbiavimo jaunimo politikos srityje modelio elementai	Mokymų rezultatų apibendrinimas, įvertinimas
Vakarienė	Vakarienė	
Savo nuožiūra	Savo nuožiūra	

3 dienų mokymai Jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų atstovams:

Interesų atstovavimas

Mokymų tikslai:

- Supažindinti dalyvius su interesų atstovavimo specifika jaunimo politikos srityje.
- Suteikti dalyviams praktinių įgūdžių kurti interesų atstovavimo kampanijas: įvardinti poreiki, rengti interesų atstovavimo planus ir juos įgyvendinti.

Siekiami rezultatai:

- Dalyviai įgis praktinių įgūdžių interesų atstovavimo srityje. Susipažins su interesų atstovavimo priemonėmis, praktiškai patirs, kaip planuoti interesų atstovavimo kampaniją ir ją įgyvendinti.

Mokymų eiga:

Šių mokymų dalyviai turi būti patyrę įgyvendinti jaunimo politiką bent vienerius metus. Interesų atstovavimo kompetencijos yra specifinės, kurios teisingai gali būti naudojamos tik turint supratimą apie jaunimo politikos įgyvendinimą. Šių mokymų metu svarbu dirbti etikos ir vertybių temomis.

Interesų atstovavimas

Diena I	Diena II	Diena III
Įvadas: susipažinimas, lūkesčiai ir darbo metodika	Pusryčiai	Pusryčiai
	Interesų atstovavimo kampanijos žingsniai	Interesų atstovavimo priemonės
Pertraukėlė	Pertraukėlė	Pertraukėlė
Jaunimo situacijos ir politikos apžvalga	Problemos apsibrėžimas ir tikslų iškėlimas	Komunikacija
Pietūs	Pietūs	Pietūs
Kas yra (ir nėra) interesų atstovavimas	Jėgų ir įtakų lauko analizė	Visuomenės palaikymo užsitikrinimas, aljansų kūrimas
Pertraukėlė	Pertraukėlė	Pertraukėlė
Ką galima pakeisti / pasiekti atstovaujant interesus	Tikslinės grupės pasirinkimas, jiems tinkamos žinutės formulavimas	Etiniai interesų atstovavimo aspektai
Vakarienė	Vakarienė	
Savo nuožiūra	Savo nuožiūra	

½ dienos mokymai: „Jaunimo dalyvavimas ir tarpžinybinis bendradarbiavimas jaunimo politikos srityje“

1 žingsnis: **Europinės jaunimo dalyvavimo vietos regioniniame gyvenime chartijos pristatymas**

Nuoroda į dokumentą: [http://www.salto-youth.net/downloads/4-17-](http://www.salto-youth.net/downloads/4-17-1510/Revised%20European%20Charter%20on%20the%20Participation%20of%20YP.pdf)

[1510/Revised%20European%20Charter%20on%20the%20Participation%20of%20YP.pdf](http://www.salto-youth.net/downloads/4-17-1510/Revised%20European%20Charter%20on%20the%20Participation%20of%20YP.pdf)

Praktinis darbo su chartija metodinis leidinys: „Tark savo žodį“

RMSOS modelio pristatymas.

Diskusija: kodėl jaunimas neaktyviai dalyvauja priimant sprendimus, ko reikia, kad situacija keistųsi?

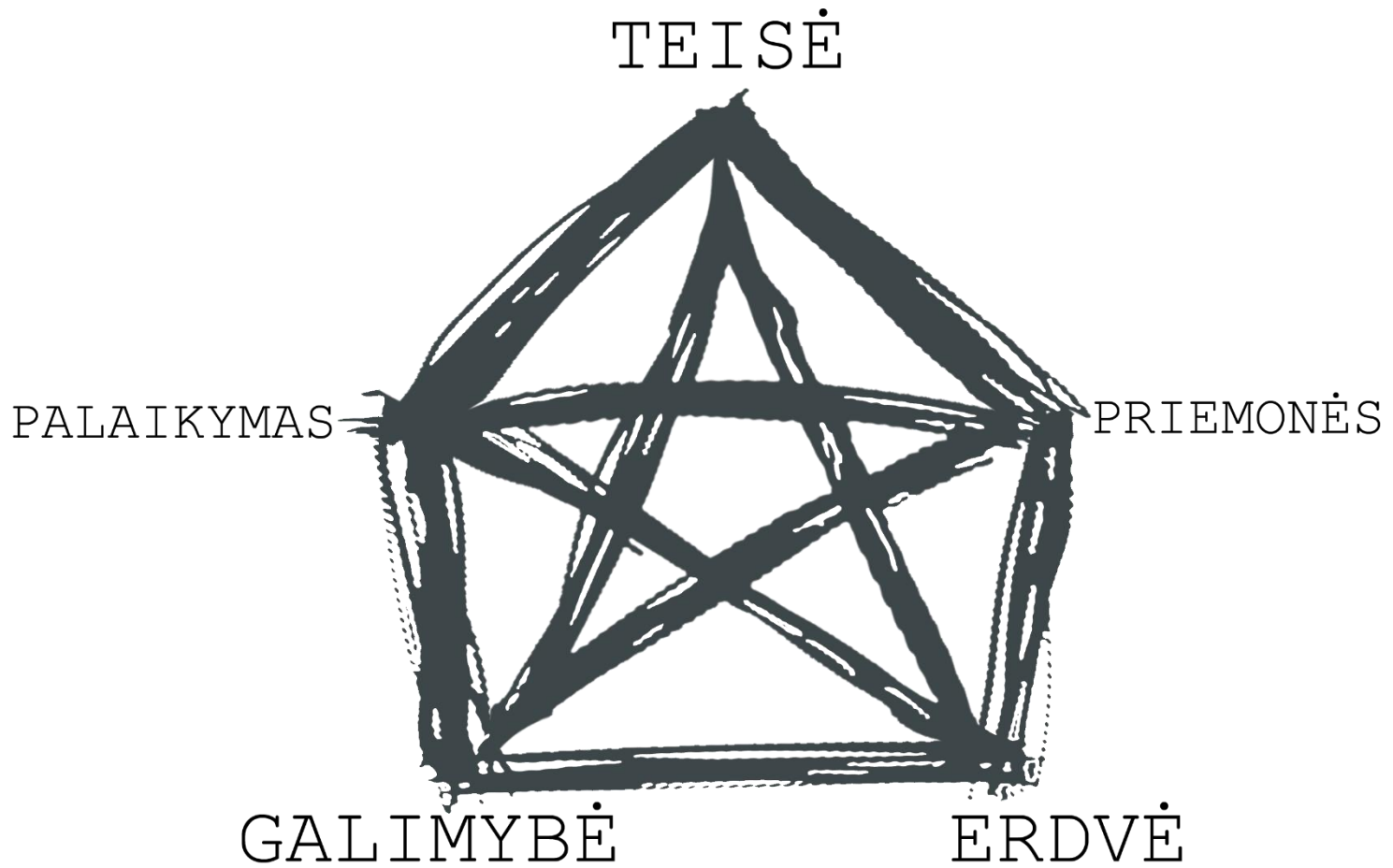
2 žingsnis: „**Tarpžinybinis bendradarbiavimas jaunimo politikos srityje**“

Praktinis užsiėmimas. Tarpžinybinio bendradarbiavimo įgyvendinimo praktiniai žingsniai.

Dalyviams išdalijamos 7 kortelės su tarpžinybinio bendradarbiavimo įgyvendinimo proceso elementais ir prašoma sudėlioti proceso eiliškumą.

Tarpžinybinio bendradarbiavimo įgyvendinimo praktiniai žingsniai:

1. *Inicijavimas* – iniciatyva gali atsirasti ir iš vienos žinybos, kuri įtraukia kitus partnerius. Įgyvendinant politiką tai, kas skelbiama / deklaruojama bendradarbiavimu, dažnai tėra funkcijų ar užduočių delegavimas.
2. *Darbotvarkės rengimas* – šiame etape ypač svarbu apibrėžti, kas turi galią siūlyti į darbotvarkę įtraukti naujus klausimus. Praktikoje pasitaiko, kad darbotvarkę formuoja vadovaujantis partneris arba visi.
3. *Bendrų sprendimų priėmimas* – svarbu nuspręsti, kaip priimami sprendimai: vienbalsiai, konsensuso ar daugumos principu. Siekiamybė, kad visi partneriai turėtų vienodą galią.
4. *Atsakomybių pasidalijimas* (indėlio, darbų) – šiame etape partneriai dalijasi našta įgyvendinant bendrus sprendimus. Išsiaiškinama, kiek kiekvienas partneris skiria resursų ar gal tik simboliškai (angl. k. – *tokenism*) „dalyvauja“ procese.
5. *Sprendimų įgyvendinimas ir monitoringas* – koordinuojantis partneris arba kelios, netgi visos pusės prižiūri procesų vykdymą. Svarbu apsibrėžti, ar partneriai turi teisę raginti kitus partnerius.
6. *Rezultatų sklaida ir viešinimas* – visų partnerių indėlis yra pripažįstamas ir viešinamas, apsisprendžiama, kas atsakingas už rezultatų viešinimą.
7. *Poveikio vertinimas* – įvykdžius bendras veiklas svarbu skirti laiko ištirti priemonių poveikį, siekiant ateityje pasimokyti iš teigiamų ar neigiamų patirčių, modeliuoti galimas alternatyvas, ieškoti naujų, efektyvesnių sprendimo būdų. Šiame etape svarbu iš anksto nustatyti vertinimo indikatorius.

Schema nr. 6 „RMSOS požiūris į jaunimo dalyvavimą“

3 žingsnis: **Praktinė / simuliacinė užduotis: Bendradarbiavimas jaunimo politikos srityje.**

Užduoties aptarimas ir diskusija: Tarpžinybinio bendradarbiavimo specifika jaunimo politikos srityje.

Apibendrinimas.

Inicijavimas

Darbotvarkės rengimas

Bendrų sprendimų priėmimas

Atsakomybių pasidalijimas

Sprendimų įgyvendinimas ir monitoringas

Rezultatu sklaida ir viešinimas

Poveikio vertinimas

Susitikimo „Skirtingų interesų pažinimas ir bendros veiklos planavimas“ programa

1 žingsnis: **Jauno žmogaus portretas**. Siekiant analizuoti, kaip skirtingos institucijos ir organizacijos mato jauną žmogų, dalyviams duodama praktinė užduotis, kurios metu 3–5 žmonių grupelės turi sukurti koliažą – jauno žmogaus portretą ir apibrėžti:

- a) jauno žmogaus poreikius, iššūkius ir problemas, bruožus;
- b) visuomenės lūkesčius jauniems žmonėms.

2 žingsnis: **Socialinis žemėlapis**

Tikslas: Apžvelgti ir susipažinti su savivaldybėje egzistuojančiomis jaunimo dalyvavimo galimybėmis ir jaunimui skirta infrastruktūra.

Dalyviai gauna užduotį – sukurti socialinį savivaldybės ar miesto žemėlapi. Grupelė žemėlapi turi nupiešti. Žemėlapyje turi atsispindėti:

- infrastruktūra, egzistuojanti jaunimui (mokyklos, sporto aikštynai, parkai ir pan.);
- organizacijos ir įstaigos, dirbančios su jaunimu, žmonės, kurie buria jaunus žmones;
- pilkos zonos, neigiamai arba kontraversiškai bendruomenės vertinamos erdvės (paežerės, pamiškės ir pan.).

Atsižvelgiant į sudarytą žemėlapi, dalyviai turėtų suformuluoti pasiūlymus, kaip situaciją gerinti, keisti, kurios institucijos galėtų bendradarbiauti.

3 žingsnis: **Jėgų žemėlapis** – padeda analizuoti, kas turi daugiausiai galios ir galimybių daryti įtaką esamai situacijai savivaldybėje, norint pasiekti anksčiau įvardytų pokyčių.

4 žingsnis: Apibendrinimas ir tolimesnių veiksmų suplanavimas.

½ dienos mokymai / seminaras „Jaunimo politikos modelis ir veikėjai“

1 žingsnis: **Jaunimo politikos konteksto pažinimo užduotis.** Jaunimo veiklos situacija

Dalyviams duodama praktinė užduotis, kurios metu 3–5 žmonių grupelės turi padaryti koliažą ir apibrėžti:

a) jauno žmogaus poreikius, iššūkius ir problemas, bruožus;

b) visuomenės lūkesčius jauniems žmonėms.

Dalyvių įvardytus punktus galima susieti su jaunimo politikos įgyvendinimo sritimis, pristatyti jaunimo politikos įgyvendinimo principus.

2 žingsnis:

Nacionalinės / vietos jaunimo politikos modelis

Dalyviams išdalijami lapukai, ant kurių surašyti skirtingi jaunimo politikos Lietuvoje veikėjai. Dalyviai turėtų sudėlioti nacionalinį / vietos Jaunimo politikos modelį remdamiesi savo nuomone ir žiniomis.

Pristatymas apie jaunimo politikos struktūras ir bendradarbiavimą. Diskusija, kas veikia, ką reikėtų tobulinti, kaip įtraukti partnerius iš ne jaunimo politikos srities (švietimo, verslo, įdarbinimo ir t. t.)

2 dienų seminaras rajono RJOT ir jaunimo organizacijų atstovams: Interesų atstovavimas savivaldybėje ir JNVO stiprinimas

Mokymų tikslai:

- Ugdyti dalyvių supratimą apie RJOT veiklos specifiką, kryptis.
- Suteikti dalyviams tarpžinybinio bendradarbiavimo savivaldos lygmenyje sampratą, praktines priemones tirti jaunimo interesus ir planuoti RJOT veiklas.
- Supažindinti dalyvius su interesų atstovavimo specifiką savivaldybėje, suteikti praktinių patarimų ir priemonių.

Siekiami rezultatai:

- Mokymų metu dalyviai planuosis konkrečias veiklas, kurias po mokymų galės įgyvendinti su kitais RJOT nariais. Dalyviai susipažins su tarpžinybinio bendradarbiavimo ir interesų atstovavimo priemonėmis, kurias galima taikyti įgyvendinant savivaldybės jaunimo politiką.

Mokymų eiga:

Šiuose mokymuose turėtų dalyvauti po kelis RJOT atstovus, kad mokymų metu sukurti planai ir įgytos priemonės lengvai būtų pritaikomos organizacijose po mokymų. Šie mokymai skirti patyrusiems dalyviams.

Diena I		Diena II	
11.00 – 12.00	Susipažinimas, įvadas į seminarą, dalyvių lūkesčiai	08.00 – 09.00	Pusryčiai
12.00 – 13.30	Esamos jaunimo situacijos aptarimas rajone, „Apskritojo stalo“ vaidmuo ir veiklos kryptys	09.00 – 11.00	„Apskritojo stalo“ ir jaunimo NVO rajone stiprinimas
13.30 – 14.30	Pietūs	11.00 – 11.30	Kavos pertrauka
14.30 – 16.00	Jaunimo interesų atstovavimo situacija rajono savivaldybėje, jėgų žemėlapis, tarpžinybinio bendradarbiavimo skatinimas	11.30 – 13.00	Strateginis jaunimo interesų atstovavimo plano kūrimas
16.00 – 16.30	Kavos pertrauka	13.00 – 14.00	Pietūs
16.30 – 18.45	„Apskritojo stalo“ veiklos savivaldybės jaunimo reikalų taryboje prioritetinių kryptių nustatymas	14.00 – 16.00	Taktinių jaunimo interesų atstovavimo žingsnių planavimas
18.45 – 19.00	Dienos aptarimas	15.45 – 16.00	Seminaro įvertinimas
19.00	Vakarienė	16.00	Išvykimas

Mokymai „Interesų atstovavimas ir bendradarbiavimas su valstybinėmis institucijomis“

Teiginių diskusija – interesų atstovavimo specifika jaunimo politikoje

Tikslas – supažindinti dalyvius su interesų atstovavimo temų įvairove jaunimo politikos srityje.

Diskusijos klausimai:

1. interesų atstovavimo veiksmai visada yra nukreipti į sprendimus priimančius asmenis;
2. pilietinės organizacijos privalo daryti įtaką;
3. interesų atstovavimui reikia daug resursų;
4. žmonės vengia įsitraukti į interesų atstovavimo veiklas;
5. politikams nerūpi jaunimas;
6. žiniasklaidos palaikymas yra būtinas sėkmingam interesų atstovavimui;
7. jaunimo organizacijos yra pajėgios atstovauti interesus vienos;
8. jaunimo interesų atstovavimas skiriasi nuo suaugusių interesų atstovavimo;
9. jaunimas yra patikimas partneris sprendimų priėmimo procese;
10. jaunimas ir jaunimo organizacijos Lietuvoje nieko nepakeis.

Interesų atstovavimo raktiniai žodžiai – minčių lietus su dalyviais.

Sąvoka ir jos paaiškinimas;

Interesų atstovavimo kampanijos sudedamosios dalys:

- Problema
- Tikslas ir uždaviniai
- Tikslinė auditorija
- Žinutė
- Komunikacijos kanalai
- Palaikymo paieška
- Lėšų paieška
- Įgyvendinimas
- Įvertinimas
- Informacijos (duomenų) rinkimas.

Kokie skirtumai tarp: informacinė kampanija, viešieji ryšiai, lobizmas (bendra diskusija). Skiriasi: iniciatorius; tikslinė auditorija; tikslai; strategija; rezultato vertinimas.

Bendradarbiavimas ir atstovavimas.

Diskusija grupelėse:

- Kodėl svarbus jaunimo NVO tarpusavio bendradarbiavimas?
- Kokia ir kam NVO ir valstybės bendradarbiavimo nauda?
- Kaip gali jaunas žmogus dalyvauti priimant sprendimus?

Interesų atstovavimo priemonės. Super-minčių lietus (angl. *power-brainstorming*).

- Kokie žinomi / garsūs žmonės galėtų jus viešai paremti?
- Mes reikalaujame jaunimo dalyvavimo priimant sprendimus. Kaip tai galima simbolizuoti po savivaldybės langais?
- Kitą mėnesį rinkimai, o jaunimo projektams norite daugiau paramos. Kaip jūs „paspausite“ savivaldybę?
- Renkate parašus peticijai apie jaunimo įtraukimą. Kur eisite?
- Jums reikia pakalbėti su meru. Kur jo ieškosite?
- Jus pakvietė į susitikimą su ministru. Ką padarysite, kad jus atsimintų?
- Norite patekti į žiniasklaidą? Ką padarysite?

Diskusija: Tarpžinybinio bendradarbiavimo įtaka, siekiant mažinti jaunimo nedarbą (arba galima pritaikyti bet kuriai kitai temai)

Įvadas: Jaunimo nedarbo problemos savarankiškai išspręsti nepajėgi nė viena institucija. Tačiau bendradarbiaujant ir derinant programas bei veiksmus galima pasiekti geresnių rezultatų. Kaip MES bendradarbiausime, kad jaunimo nedarbas mažėtų? Siūlomas metodas padės.

Diskusijos eiga / metodas:

- 1.** Paruošiami standai su skirtingų institucijų / sektorių pavadinimais (Lietuvos darbo birža, policija, jaunimo darbuotojai / jaunimo centrai, NVO ir RJOT, JRK, SJRT ir savivaldybių tarybų nariai, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir JRD, Švietimo sektorius ir neformalus ugdymas, tyrėjai ir tyrimai, ūkio sektorius, bendruomenės, nacionalinis lygmuo (kultūros ministerija, sveikatos ministerija, statistikos ir kiti departamentai).
- 2.** Dalyviai ant lipnių lapukų siūlo, kaip kiekviena institucija galėtų prisidėti prie problemos sprendimo, pagal šiuos kriterijus:
 - a.** veikia gerai pas mus;
 - b.** prasminga daryti kartu;
 - c.** kieno pagalba mums reikia.
- 3.** Tiesioginės diskusijos, ką institucijos ir organizacijos gali padaryti kartu. Konkrečių žingsnių planavimas.
- 4.** Pristatymai ir apibendrinimas.

Diskusija: Pilietiškumo svarba demokratijos procesuose

Įvadas: Daugumos valstybės institucijų programų bei NVO veiklos tiksluose įvardijamas pilietiškumo ugdymas. Tačiau pilietinės galios indekso tyrimai rodo, kad situacija negerėja.

Ką MES galime padaryti, kad augtų jaunimo ir visos visuomenės pilietiškumas ir dalyvavimas demokratinuose procesuose?

Diskusijos eiga / metodas: Diskusija gali vykti naudojant adaptuotą *Fishbowl debate* metodą (suformuojamas diskutuojančių ratas, 4–6 žmonės, tik jie gali kalbėti. Jeigu kas nors nori pasisakyti iš publikos, turi ateiti ir pakeisti vieną iš sėdinčių ratė).

Diskusijoje galimi klausimai:

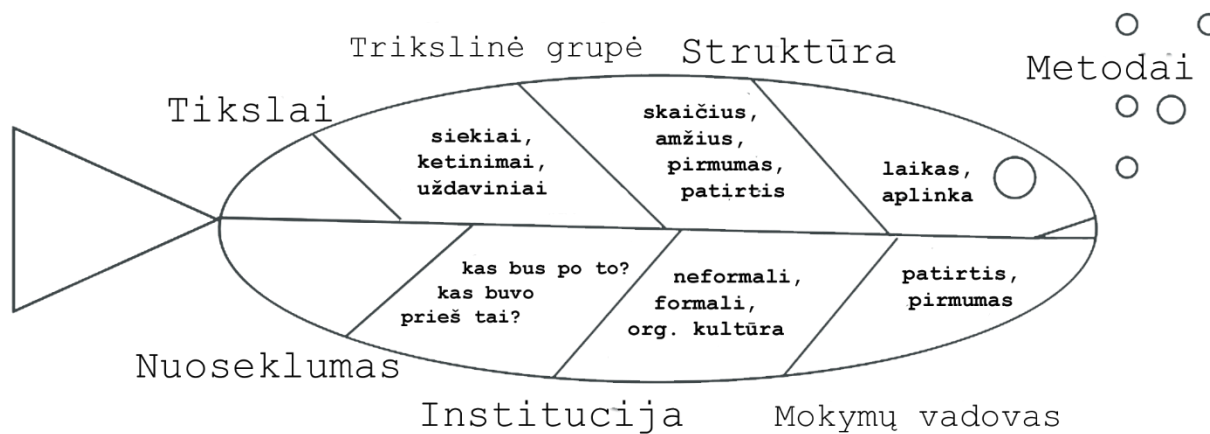
- Kas yra pilietiškumas? Koks jaunas žmogus yra pilietiškas?
- Jaunų žmonių pilietiškumo pavyzdžiai?
- Kas atsakingas už pilietiškumo ugdymą?
- Kas padeda ugdyti jaunų žmonių pilietiškumą?
- Kokios priemonės pasiteisino?

Diskusijos pabaigoje suformuluojami pasiūlymai.

KAIP PASIRINKTI TINKAMIAUSIĄ METODĄ?

Šio skyriaus pirmoje dalyje aprašytos galimų užsiėmimų programos, formos ir pateikti mokymų pavyzdžiai tarpžinybinio bendradarbiavimo tema. Toliau gilinant supratimą apie tarpžinybinį bendradarbiavimą ir jaunimo politiką, šiame skyriuje apžvelgsime įvairius metodus, kuriuos kviečiame naudoti įgyvendinant minėtus užsiėmimus.

Apie mokymų metodų taikymą galite sužinoti leidinyje T-kit Nr. 6. „Mokymo pagrindai“ <http://www.jrd.lt/uploads/dokumentai/T-kit-006.pdf>. Toliau paveikslėlis atskleidžia, į ką reikėtų atkreipti dėmesį planuojant užsiėmimus ir renkantis metodus.

9 pav. „Metodų taikymo karosas“

Vedant ilgalaikius mokymų seminarus ar užsiėmimus, Jums neužteks tik šiame leidinyje pateiktų metodų pavyzdžių, kurie skirti darbui jaunimo politikos ir tarpžinybinio bendradarbiavimo temomis. Jums taip pat reikės susipažinimo, grupės formavimo, įvertinimo ir kitų užduočių. Jas galite rasti Jaunimo reikalų departamento leidinyje, prieiga per internetą: www.jrd.lt/metodiniai-leidiniai.

Kad jums būtų lengviau, šiame leidinyje metodai suskirstyti pagal temas: situacijos tyrimo / analizės metodai, jaunimo politikos, jaunimo galimybių ir dalyvavimo, bendradarbiavimo įgūdžiams ugdyti ir interesų atstovavimo įgūdžiams ugdyti skirti metodai. Šiame leidinyje rasite 24 metodus. Dauguma šių užduočių sudėtingos, todėl skirkite laiko perskaityti instrukciją, pasirengti, pritaikyti užduotį pagal jūsų dalyvių poreikius ir jų realybes. Po užduočių nepamirškite skirti laiko aptarimui, kas įvyko užduoties metu, įsivardyti išmokimus ir supratimus, bei diskusijoms, kaip atradimus galima taikyti kasdienėje jūsų žinybos ar institucijos veikloje.

SITUACIJOS TYRIMO / ANALIZĖS METODAI

1. Jaunimo foto reportažas.
2. Jaunimo politikos orientacinės varžybos.
3. Jaunimui draugiška savivaldybė.
4. Jauno žmogaus portretas.
5. Socialinis žemėlapis.
6. Vizijos piešimas.

Jaunimo foto reportažas

Šis metodas gali būti naudojamas pristatyti jaunimo nuomonę ar pradėti diskusiją, kas jaunimui rūpi, ieškoti jaunimo projektų idėjų, jaunimui padėti įsivardyti bendruomenės problemas.

Grupės skaičius neribotas.

½ dienos, keli užsiėmimai.

Fotoaparatas, projektorius ar kita nuotraukų pristatymo priemonė.

1..2..3

Dažnai jauniems žmonėms sudėtinga pasisakyti suaugusiems aktualiais klausimais, kas susiję su miestelio tobulinimu, problemos sprendimu. Šis metodas gali padėti jaunimui išsakyti savo nuomonę jaunimui patrauklia forma. Pavyzdžiui, vyksta diskusija apie miestelio problemas. Jaunimui duodama užduotis nufotografuoti tai, kas :

- a) man miestelyje patinka;
- b) man miestelyje nepatinka.

Atlikus užduotį nuotraukos kartu peržiūrimos ir atrenkamos visų nuomone svarbiausios. Susitinkama su bendruomenės atstovais, kuriems nuotraukos pristatomos ir aptariamoms. Galima nuotraukas tiesiog iškabinti grupuojant į „kas man miestelyje patinka“ ir „kas man miestelyje nepatinka“.

Šį metodą sužinojome lankydamiesi Gruzijoje Lančhuti miestelyje, kai 2012 metais konsultavome vietines savivaldybes, kaip plėtoti jaunimo politiką savivaldos lygmeniu. Šis metodas gali būti naudojamas ir be diskusijų – tiesiog pristatant jaunimo nuomonę, kaip tai buvo daroma Lančhuti savivaldybėje, kur be didelio įspėjimo nuotraukos buvo iškabintos savivaldybės fojė. Tai, kas buvo teigiama, atsispindėjo ant vienos sienos, kas miestelyje neigiama – ant priešingos sienos. Rezultatas buvo įdomus: po metų pakartojus šią veiklą, tam tikros nuotraukos, kabojusios ant „neigiamos“ sienos, persikėlė į „teigiamų“ nuotraukų sieną, nes savivaldybės administracijos darbuotojai pastebėjo šias problemas ir išsprendė.

Ką buvo lengviau pastebėti? Teigiamus ar neigiamus dalykus?
Ką naujo atradau apie savo miestelį / temą, kurią analizuojame?
Kas nustebino užduoties metu?
Ką norėčiau pakeisti?
Ką svarbiausia būtų keisti / tobulinti visai bendruomenei? Skirtingoms bendruomenės grupėms (senjorams, jaunoms šeimoms ir kt.)?

Tolesni užsiėmimai turėtų būti:
Diskusija apie problemas, kurias pastebėjo jauni žmonės;
Veiklų planavimas, kaip šias problemas galima išspręsti.

Jaunimo politikos orientacinės varžybos

Supažindinti su savivaldybėje veikiančiomis įstaigomis, dirbančiomis su jaunimu, teikiančiomis paslaugas ir jaunimo organizacijomis.

Nuo 5 žmonių iki 50 ar net daugiau. Dalyviai užduotyje dalyvaus grupelėmis (4–7 žmonės).

2 val. – ½ dienos.

Miestelio žemėlapis, užduoties lapas, rašymo priemonės.

Dalyviai suskirstomi į grupes: gali būti mokyklų komandos, draugų būreliai ar atsitiktinai paskirti žmonės. Grupelėms duodami užduoties lapai ir žemėlapiai. Sutariama, kada visos grupelės turi grįžti į susitikimo vietą aptarti užduoties. Galimos lankyti įstaigos: visuomenės sveikatos biuras, švietimo centras, profesinio orientavimo centras ar jaunimo darbo centras, ugdymo įstaigos, savivaldybės jaunimo reikalų koordinatorius, jaunimo centras ir kt.

Ši užduotis gali būti didesnio renginio dalimi. Norėdami taikyti šį metodą, ypač esant didesniam grupių skaičiui, svarbu iš anksto suderinti su įstaigomis, kad jos lauktų jaunų žmonių grupių ir būtų pasirengusios užduotis ar trumpus pristatymus.

Užduočių lapus ir klausimus reikia pasirengti pagal įstaigas, kurias lankys jauni žmonės. Klausimai turi būti apie įstaigos veiklą, ką įstaigos daro dėl jauno žmogaus, kokią naudą jauni žmonės gali gauti iš šios įstaigos.

Ką naujo atradau savo miestelyje?

Kas nustebino užduoties metu?

Kokias naujas galimybes atradau savo mieste?

Apie kokias įstaigas būtų svarbu sužinoti mano draugams, bendraklasiams, tėvams?

Ką galiu padaryti, kad daugiau bendruomenės narių sužinotų apie šias įstaigas?

Pristatyti jaunimo politikos įgyvendinimo modelį savivaldybėje.

Jaunimui draugiška savivaldybė

Paskatinti dalyvius (tiek jaunimą, tiek su jaunu dirbančius, tiek sprendimus priimančius) pagalvoti, ką reiškia „draugiškas jaunimui“, suprasti jaunimo poreikius ir pasiūlyti skirtingų priemonių, kurios gerintų situaciją savivaldybėje.

7–30 žmonių.

30–60 min.

Stalai (galima išnaudoti grindis arba sienas), dideli popieriaus lapai, žymekliai (markeriai, bent tiek, kiek yra dalyvių), gali skambėti neįkyri muzika.

1.2.3 Pristatomi užduoties tikslai, per visą patalpų plotą ant stalų / sienų / grindų sukabinti dideli popieriaus lapai su skirtingomis savivaldybės gyvenimo sritimis, kurias galima paversti labiau draugiškas jaunimui. Priklausomai nuo grupės dydžio ir klausimų skaičiaus, dalyviams duoti 20–30 minučių laisvai vaikščioti, galvoti ir siūlyti idėjas, kurias jie užrašytų ant tų lapų (arba ant lipnių popieriukų ir juos prilipdytų prie atitinkamo lapo su klausimu).

Galimos savivaldybės veiklos sritys:

- viešosios erdvės, jų pritaikymas
- viešasis transportas
- gyvenamųjų kvartalų plėtra
- laisvalaikio erdvės ir galimybės
- jaunimo organizacijų veikla ir vieta mieste
- kultūrinis gyvenimas
- sveikata ir gyvenimo būdas
- verslas / aplinka verslui
- „miesto mitai“: kuo gyventojai norėtų / galėtų didžiuotis (istorija? vaistažolių gamykla? Sniego arena?) ir pan.

Galima suteikti laiko grupei įsijausti į klausimą. Galimos kelios alternatyvos:

- 1) paklausti dalyvių, ar jų miestas / savivaldybė yra jaunimui draugiška? Tam galima naudoti „teiginių užduoties“ formatą. Po klausimo aptarimo, galima pereiti prie siūlomo metodo;
- 2) duoti 5–7 minutes individualiai pasvajoti, koks turėtų būti mūsų miestas / savivaldybė po 3 metų, kad galėtų būti labiau jaunimui draugiška.

Kokios idėjos nustebino?

Kurias idėjas galima lengvai realizuoti?

Kas turi imtis iniciatyvos šias idėjas įgyvendinti?

Jeigu būtų minčių, kurios būtų visuotinai palaikomos, galima surengti planavimo grupės susitikimą, kur būtų sukonkretinta idėja bei jos įgyvendinimo planas.

Jauno žmogaus portretas

Analizuoti ir geriau pažinti jaunų žmonių socialinę grupę: jų interesus, problemas, lūkesčius. Aptarti visuomenės poveikį jaunų žmonių pasirinkimams ir norams.

Sudaromos kelios grupės po 4–6 žmones.

45–60 min.

Konferenciniai lapai, spalvotas popierius, žirkklės, žurnalai, klizai, lipni juostelė ir piešimo priemonės.

1..2..3

Grupelės nusipiešia ant konferencijų lapų jauno žmogaus atvaizdą. Konferenciniame lape naudojant koliažo techniką dalyviai turi atvaizduoti:

Jauno žmogaus išorėje pavaizduoja:

- Kaip jis atrodo?
- Ką jis nori turėti (kokie svarbiausi jauno žmogaus atributai)?;
- Kokių gerų ir blogų įpročių turi?
- Kaip elgiasi?

Jauno žmogaus viduje pavaizduoja:

- Su kokiomis problemomis jaunas žmogus susiduria?
- Ko jaunas žmogus siekia?
- Kas jaunam žmogui rūpi?

Dalyviai paruošia plakatus, vėliau daromi pristatymai. Bendroje grupėje užduoties pabaigoje įvardinkite aukščiau įvardintus elementus kartu.

Pagal šį metodą kartais dalyviai pavaizduoja jauną žmogų labai neigiamai, rečiau – teigiamai. Vadovo tikslas konfrontuoti dalyvių įsivaizdavimus ir kviesti pažvelgti kritiškai į grupelių darbą. Svarbu padėti dalyviams įsivardyti, kokį poveikį jauno žmogaus pasirinkimams ir gyvenimui turi visuomenė ir jos reikalavimai.

Ką supratote diskutuodami grupelėse?

Kas būdinga jauniems žmonėms?

Kuo skyrėsi jauni žmonės dabar nuo jaunų žmonių, kurie buvo prieš 20 metų?

Kodėl jauniems žmonėms kyla tokie poreikiai ir interesai?

Socialinis žemėlapis

Analizuoti įstaigų ir organizacijų veiklą konkrečioje teritorijoje. Įvardinti galimus bendradarbiavimo partnerius.
Analizuoti egzistuojančias problemas

8–30 žmonių. Dalyviai dirba grupelėse po 4–7 žmones

30–40 min. Atlikti analizę ir rengti plakatus. 30 min. pristatymams ir aptarimui

1..2..3

Dalyviai gauna užduotį sukurti socialinį savivaldybės ar miesto žemėlapi. Grupelė žemėlapi turi nupiešti.
Žemėlapyje turi atsispindėti:

- a) infrastruktūra, esanti jaunimui (mokyklos, sporto aikštynai, parkai ir pan.);
- b) organizacijos ir įstaigos, dirbančios su jaunimu, žmonės, kurie buria jaunus žmones;
- c) pilkos zonos, neigiamai arba kontraversiška bendruomenės vertinamos erdvės (paežerės, pamiškės ir pan.).

Dažnai dalyviai daug dėmesio skiria infrastruktūrai, nes šioje užduotyje tai yra lengviausiai įvardijamas atsakymas. Dalyviams kuriant žemėlapi galima prieiti ir atkreipti dėmesį į kitus du aspektus. Jei visi dalyviai iš tos pačios bendruomenės, užduotį galima dalinti – į aspektus ir į klausimus.

Kas nustebino, analizuojant savo miestą / rajoną ?

Ką atradote?

Ką norisi keisti savo bendruomenėje?

Su kuo matote galimybę bendradarbiauti?

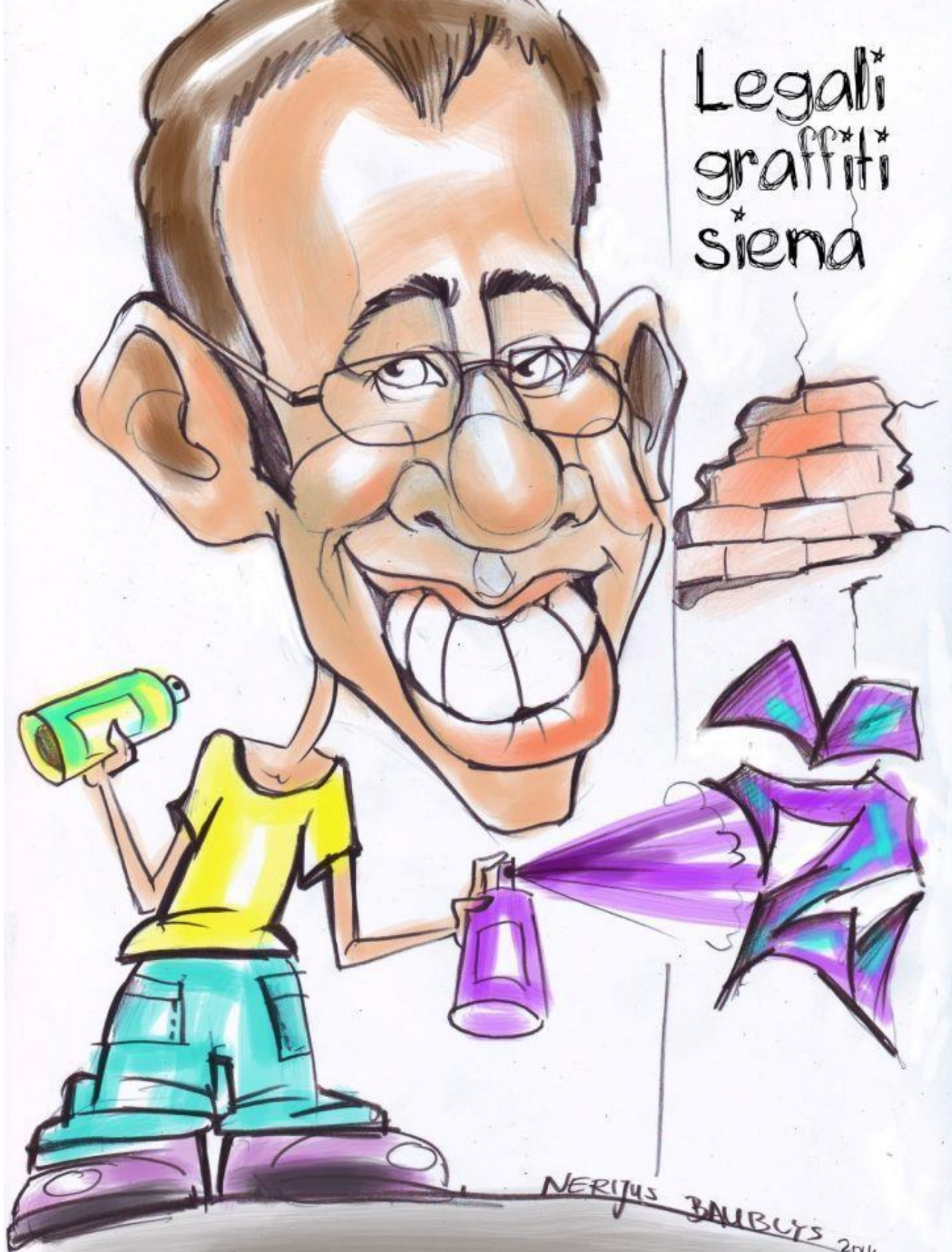
Su kokiomis įstaigomis ir organizacijomis kertasi jūsų interesai?

Toliau analizuoti problemas, planuoti, kaip jas išspręsti;

Jėgų žemėlapis – analizuoti, kas turi daugiausiai galios ir galimybių daryti įtaką esamai situacijai savivaldybėje.

Legali
graffiti
siena

NERIJUS BAUBLYS 2014

KARVELT

Vizijos piešimas

Suvokti dabartinę situaciją savivaldybėje ar organizacijoje.
Paskatinti atrasti naujų galimybių savivaldybėje ar organizacijoje.

Sudaromos dvi grupės, grupėje iki 10 žmonių.

45–60 min.

Popierius ir piešimo priemonės.

Abi grupės aprūpinamos popieriumi ir piešimo priemonėmis. Viena grupė piešia šiuo metu esančią situaciją organizacijoje ar savivaldybėje, antra grupė – ateities situaciją organizacijoje ar savivaldybėje.

Po 15–20 min. grupės apsikeičia savo lapais ir gauna galimybę papildyti piešinius. Antrasis piešimas trunka iki 10 min. ir tada grupės pristato savo darbus aiškindamos, ką nupiešė ir kodėl. Galų gale yra ieškoma bendrumų tarp abiejų piešinių.

Metodas yra užbaigiamas išskiriant pagrindinius dalykus, kurių norima pasiekti einant nuo dabarties vaizdo iki ateities.

Kaip sekėsi pavaizduoti organizaciją / savivaldybę?
Kas buvo sunkiausia? Kas buvo lengviausia?
Kodėl pasirinkote būtent tokius simbolius? Ką jie reiškia?
Kokie yra pagrindiniai trūkumai dabartyje?
Kokie yra pagrindiniai privalumai ateityje?
Ką reikėtų padaryti norint pasiekti ateitį?

Toliau galima rengti planus, kaip pasiekti pavaizduotą ateities vaizdą.

JAUNIMO POLITIKA, JAUNIMO GALIMYBĖS IR DALYVAVIMAS

1. „Kas kiša nagus prie jauno žmogaus“.
2. „Stebuklingų“ žodžių žodyno sudarymas.
3. Dalyvavimo kopėčios.
4. Jaunimo politikos įgyvendinimo principai.
5. Lietuvos vietos jaunimo politikos modelis.
6. Savivaldybės simuliacija.
7. Tarpžinybinio bendradarbiavimo simuliacija savivaldybėje.
8. Tarpžinybinių aspektų atskleidimas: Super-minčių lietus (*Power-brainstorming*).

„Kas kiša nagus prie jauno žmogaus“

Tirti dalyvių žinias apie jaunimo politikos veikėjus.
Parodyti dalyviams, kokie skirtingi veikėjai dirba su jaunimu.

Neribotas.

30–45 min. vykdyti ir tiek pat pristatyti ir aptarti.

Konferenciniai lapai, rašymo priemonės (žymekliai), piešimo priemonės. Papildomai gali būti priemonės, skirtos koliažui (žurnalai, žirkklės, klėjai).

Dalyviai suskirstomi į 3–5 grupes. Dalyviai konferencinio lapo centre nupiešia jauną žmogų, o aplink jauną žmogų surašomi visi žinomi veikėjai, kurie dirba su jaunimu (organizacijos ir asmenys).

Ši užduotis skirta parodyti, kad skirtingos įstaigos dirba su tais pačiais jaunais žmonėmis. Dažnai šios įstaigos konkuruoja dėl jaunų žmonių.

Kas dirba su jaunimu jūsų bendruomenėje?
Kokių veikėjų jūsų bendruomenėje trūksta?
Ar šie veikėjai bendradarbiauja? Konkuruoja?

Po šios užduoties galima pristatyti integruotos jaunimo politikos modelį.

„Stebuklingų“ žodžių žodyno sudarymas

Supažindinti dalyvius su jaunimo politikos terminais.
Suvienodinti terminiją, kurią vartoja skirtingos organizacijos / žinybos / sektoriai?

Neribotas.

15–30 min.

Konferenciniai lapai, rašymo priemonės (žymekliai).

1..2..3

Jei dalyvių grupė iki 20 žmonių, užduotį galima atlikti bendroje grupėje, esant didesniai dalyvių skaičiui, užduotį galima atlikti 3–5 dalyvių grupėse.

Dalyvių klausama, kokius žodžius jie yra girdėję, bet nežino šių žodžių reikšmės. Vadovas pasiruošia, taip pat parenka terminus, kuriuos dalyviai gali suprasti skirtingai (pvz., jaunas žmogus, jaunimo politika, tarpžinybinis bendradarbiavimas, regioninė jaunimo reikalų taryba ir kt.).

Lentoje užrašomi šie terminai ir dalyvių prašoma paaiškinti, ką šie terminai reiškia. Vadovas papildo apibrėžimus. Jei dalyviai dirba grupėse, turi paruošti terminų apibrėžimus kiekviena grupelė atskirai. Tada pristato, vadovas juos patikslina.

Ką naujo sužinojote šios užduoties metu?

Ši užduotis gali būti naudojama prieš kitus metodus kaip įvadinis metodas.

Dalyvavimo kopėčios

Pristatyti dalyviams aktyvaus dalyvavimo principus. Suteikti dalyviams galimybę analizuoti kasdienes situacijas, kuriuose jauni žmonės dažniausiai dalyvauja. Dalyviams susipažinti su įvairiomis dalyvavimo situacijomis ir lygmenimis. Dalyviams sužinoti, kur jie gali dalyvauti.

Grupės dydis neribotas, dalyviai dirba grupelėse po 4–6.

45 min.

Kiekviena grupelė turi gauti po atspausdintą situaciją (p. 127). Rašymo priemonės. Vadovas pasirengia pristatyti dalyvavimo kopėčias. Užduoties lapai pridedami. Dalyvavimo modelis aprašytas šios knygos p. 57.

Grupelės gauna lapus su užduotimis (lapai yra sumaišyti). Tada dalyviai turi sureitinguoti lapus nuo mažiausio jaunų žmonių dalyvavimo iki aukščiausio.

Grupelėms atlikus užduotį, lapai sudedami vieni šalia kitų, kad galima būtų palyginti grupelių darbą ir diskutuoti, kodėl viena ar kita situacija turėtų būti aukščiau ar žemiau.

Dalyviams pristatomas dalyvavimo kopėčių modelis.

Atlikus pristatymą, dalyvių prašoma pažymėti, kuriame lygmenyje jie dalyvauja savo organizacijoje (mokykloje, projekte).

Dažnai dalyviams sunku reitinguoti dalyvavimą, jie linksta vertinti pritrauktų jaunų žmonių kiekį ar naudą organizacijai. Vedėjas turi skirti laiko paaiškinti, kas yra dalyvavimas.

Ką supratote apie jaunų žmonių dalyvavimą?
Kokiame lygmenyje norėtumėte patys dalyvauti?

Po šios užduoties galima pristatyti sudėtingesnius jaunimo dalyvavimo teorinius modelius ar planuoti, vykdyti praktinę veiklą.

**UŽDUOČIŲ LAPAI
DALYVIAMS**

DIKTATŪRA

Jaunimo darbuotoja surenka jaunimo grupę dalyvauti kultūros centro veikloje „Menų bendruomenė“. Jaunimo darbuotoja nori, kad veiklos būtų sėkmingos, nes geras pasirodymas garantuos savivaldybės paramą įsigyjant įrangą ir priemones. Vėliau įrangą ketinama naudoti vasarą bendruomenės meninėms veikloms. Jauni žmonės gauna aiškias instrukcijas, kur susitikti, ką veikti ir kaip viską atlikti, nes jaunimo darbuotojai ypač rūpi veiklos rezultato kokybę.

MANIPULIACIJA

Jaunimo darbuotoja ir jauni žmonės dalyvauja susitikime su mokytojais, susitikimo tikslas – aptarti lytinio švietimo idėjas mokykloje. Jauni žmonės sugalvoja organizuoti tarptautinį jaunimo projektą lytinio švietimo tema. Susitikimo metu mokytojai diskusiją pakreipia kita linkme, pasiūlydami organizuoti plakatų konkursą. Kadangi tema yra jautri, mokytojai duoda aiškias ir konkrečias nuorodas ir jauni žmonės imasi įgyvendinti mokytojų pasiūlytą idėją.

DEKORAVIMAS

Grupė jaunų žmonių, dalyvavusių tarptautiniame projekte, yra pakviečiama į savivaldybėje organizuojamą jaunųjų lyderių konferenciją. Konferencijos metu jauniems žmonėms yra įteikiamas pripažinimo apdovanojimas, kuriuo siekiama skatinti jaunimo aktyvų dalyvavimą. Konferencijos organizatoriai pakvietė vietas žurnalistus, lektorius iš Vilniaus ir suorganizavo žymios hip-hop'o grupės pasirodymą vakarinėje programos dalyje.

SIMBOLINIS DALYVAVIMAS

Jaunimo centras pakvietė jaunimo atstovus ir savivaldybės darbuotojus, nes nori aptarti riedlenčių parko įkūrimą mieste. Susitikimo organizatoriai jau nusprendė dėl riedlenčių parko išplanavimo ir vietos. Jaunus žmones kviečiasi norėdami pasikonsultuoti dėl spalvinio apipavidalinimo ir pavadinimo.

PASKIRTI, BET INFORMUOTI

Jauna krepšinio komanda ieško naujų patalpų treniruotėms ir naujų komandos narių. Tuo tikslu jaunimo darbuotojas ir komandos treneris rezervavo sporto salę, paskyrė draugiškų varžybų datą ir parengė preliminarų kvietimą miesto mokyklų mokiniams. Dabar jie ieško savanorių, kurie toliau planuotų ir suorganizuotų renginį. Varžybų metu komandos treneris stebės ir atras talentus bei pakvies naujus narius, o jaunimo komanda turės galimybę pasiskelbti apie save ir išsakyti poreikį naujoms treniruočių patalpoms.

KONSULTUOTI IR INFORMUOTI

Miesto savivaldybė, bendradarbiaudama su kita savivaldybe užsienyje, ėmėsi kurti jaunimo reikalų tarybą. Šiuo dariniu siekiama didinti jaunų žmonių įtaką kuriant vietas jaunimo ir kultūros politiką. Aktyviausi jaunimo atstovai buvo pakviesti užpildyti klausimyną dėl jaunimo reikalų tarybos kūrimo ir jos veiklos kryptių. Vėliau rezultatai bus pristatyti ir, bendrai dalyvaujant jauniems žmonėms ir įsitraukusiems suaugusiems, bus įvardyti konkretūs jaunimo tarybos kūrimo žingsniai.

SUAUGUSIŲJŲ INICIJUOTA, SPRENDIMAI PRIIMAMI KARTU SU JAUNIMU

Muzikos mokyklos mokytojai inicijavo Miesto muzikos dienas. Jauni žmonės, lankantys muzikos mokyklą, savanoriškai įsitraukė nuo pat pradžių, palaikydami šią idėją.

Bendrai buvo nuspręsta, kad muzikiniais renginiais bus siekiama populiarinti muzikines naujoves ir vietas talentus. Mokiniai ėmėsi reklamuoti renginį mokyklose, draugų rate ir yra atsakingi už jaunimo muzikinių grupių susiorganizavimą. Muzikos mokyklos mokytojai ėmėsi reklamuoti renginius bendruomenėje ir organizuoti suaugusiųjų muzikines grupes. Tikimasi, kad muzikos dienos paskatins geresnį supratimą tarp jaunimo ir bendruomenės bei populiarins muzikinę įvairovę.

JAUNŲ ŽMONIŲ INICIJUOJAMA IR VADOVAUJAMA

Jaunimo grupė, besidominti įvairiomis ekstremalaus sporto rūšimis, sėkmingai ėmėsi iniciatyvos leisti naujienlaiškį, populiarinantį jų idėjas ir veiklas. Jie jau sukūrė naujienlaiškio koncepciją ir dizainą, bet dar ieško pagalbos surandant spausdinimo, rėmimo ir finansavimo galimybes. Jie kreipėsi į verslo inkubatoriuje dirbantį jaunimo darbuotoją, kuris sutiko jiems padėti aktualiais klausimais, kada jaunimui to prireiks.

JAUNIMO INICIJUOTA BE SUAUGUSIŲJŲ PAGALBOS

Ką tik baigusių studijas jaunų žmonių, turinčių projektų įgyvendinimo patirties, grupė susibūrė į organizaciją norėdami skleisti jaunimo dalyvavimo idėjas. Jie kartu kūrė filmą, kuris nušvietė jaunų žmonių poreikius ir interesus, jaunų žmonių teises ir aktyvaus pilietiškumo galimybes. Jie organizavo filmo peržiūras ir pokalbius su jaunimu ir bendruomenės atstovais, siekdami motyvuoti ir įkvėpti kitus jaunus žmones aktyviam dalyvavimui bendruomenėje.

JAUNIMO INICIJUOTA, ĮGYVENDINAMA ĮTRAUKIANT SUAUGUSIUOSIUS

Jaunų žmonių grupė susibūrė turėdami bendrą tikslą – skatinti įvairius jaunimo keliavimo būdus. Susibūrę bendraminčiai jau turi įvairios keliavimo patirties, dalyvavimo tarptautiniuose jaunimo mainuose, tranzavimo, keliavimo *Interrail* traukiniais, organizuoti įvairius žygius. Jauni žmonės sukuria organizaciją ir internetinę erdvę, kurioje dalijasi savo patirtimi ir skleidžia informaciją apie keliavimo galimybes. Į įgyvendinamas veiklas jaunimas įtraukia suaugusius žmones, kurie siekia pažinti jaunimo keliavimo kultūrą, dalijasi su jais informacija bei sudaro galimybes keliauti kartu (jei tik jie nori).

Jaunimo politikos įgyvendinimo principai

Paskatinti dalyvius (skirta tiek jaunimui, tiek su jaunimu dirbantiems, tiek sprendimus priimantiems) prisiminti principus ir permąstyti, kiek savo veikloje jie jais remiasi, paskatinti dirbti bendradarbiaujant.

Neribotas.

30–45 min.

Ant atskirų didelių lapų užrašyti arba atspausdinti jaunimo politikos įgyvendinimo principai, gali būti ant skirtingos spalvos popieriaus.

Atsižvelgiant į renginio formatą ir dalyvius, pristatomi užduoties tikslai. Galimi keli eigos variantai:

- 1) diskusija bendroje grupėje, pristatant paeiliui kiekvieną principą ir su dalyviais aiškinantis, ką tas principas reiškia ir kaip yra taikomas, naudojamas realiai. Užduoties pabaigoje suformuluojamos rekomendacijos, kuriuos aspektus reikėtų stiprinti arba skirti papildomą dėmesį;
- 2) suskirstyti dalyvius į kelias mažesnes grupes, kurioms užduotis būtų detaliau analizuoti po kelis principus (pavyzdžiui, trys grupės po tris principus). Vėliau grupių rezultatai pristatomi ir vyksta bendra diskusija dėl rekomendacijų;
- 3) atspausdinti principus ant atskirų lapelių ir duoti užduotį:

mažesnėse grupelėse sudėlioti principus pagal svarbumą – nuo mažiausiai svarbus iki svarbiausio. Tai garantuoja karštą diskusiją, kur beveik neabejotinai skirsis jaunimo, politikų, mokytojų ir kitų nuomonės. Bet tai padės geriau suprasti, kas kuriai grupei yra svarbu, ir padės pagrindus bendradarbiauti.

Jaunimo politikos įgyvendinimo principai:

- 1) pariteto – valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos bei jaunimo organizacijos yra atstovaujamos po lygiai;
- 2) subsidiarumo – sprendimai, susiję su jaunimu, turi būti priimami tuo lygmeniu, kuriame jie yra efektyviausi;
- 3) tarpžinybinio koordinavimo – valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, sprendamos su jaunimu susijusius klausimus, bendrauja ir bendradarbiauja tarpusavyje;
- 4) dalyvavimo – su jaunimu susiję klausimai sprendžiami jaunimui dalyvaujant ir derinant su jaunimu ar jaunimo organizacijų atstovais;
- 5) informavimo – valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos bei jaunimo organizacijos informuoja jaunimą jam aktualiais klausimais priimtina ir prieinama forma;
- 6) savarankiškumo – jaunimas pats renkasi veiklos sritį, formuoja jos tikslus, aktyviai joje dalyvauja ir atsako už tikslų įvykdymą;
- 7) savanoriškumo – jaunimas dalyvauja pasirinktoje jaunimo veiklos srityje savo noru ir niekieno neverčiamas;
- 8) savivaldos – jaunimas savo veikloje nustato šios veiklos tikslų įgyvendinimo būdus, formą, atsakomybę ir įvertinimą;
- 9) bendravimo ir bendradarbiavimo – Lietuvos jaunimo organizacijos bendrauja ir bendradarbiauja su Lietuvos ir užsienio jaunimo organizacijomis, valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, kitais fiziniiais ir juridiniais asmenimis.

Kadangi šis metodas padeda suvokti jaunimo politikos pagrindus, priverčia kritiškai pažiūrėti į save ir kitus, jį galima panaudoti skirtingose situacijose, pvz., per pirmą naujos kadencijos jaunimo reikalų tarybos posėdį; jaunimo organizacijoms analizuoti savo veiklą; pristatant jaunimo projektų rezultatus ir t. t.

Trečiam užduoties variantui reikia gerai pasirengusio moderatoriaus, kad užduoties eiga ir apibendrinimas būtų konstruktyvūs.

Kiek realybėje taikomi jaunimo politikos principai?

Kuriuo principu vadovautis sunkiausia?

Ką galime daryti geriau?

Kaip galime padėti kitiems jaunimo politikos veikėjams?

Lietuvos vietos jaunimo politikos modelis

Susipažinti su jaunimo politikos vietos lygmenyje modeliu, institucijomis;
Suprasti vietos lygmenyje veikiančių institucijų ir organizacijų vaidmenį bei funkcijas;
Suprasti institucijų tarpusavio ryšius bei potencialą bendradarbiauti.

Neribojama. Patartina dalyvius suskirstyti į grupes po 4–6, kad kiekvienas galėtų lengvai įsitraukti į diskusijas.

45–60 min.

Dideli popieriaus lapai, rašymo priemonės, vietos jaunimo politikos veikėjų kortelės.

1..2..3

Dalyviai suskirstomi į grupes po 4–6 žmones, kiekvienai grupei išdalijamos jaunimo politikos veikėjų kortelės. Grupėms duodama 15–20 minučių sudėlioti jų manymu teisingą vietos jaunimo politikos modelį, paaiškinti institucijų tarpusavio hierarchiją ir ryšius bei kas su kuo ir kodėl bendradarbiauja arba galėtų bendradarbiauti. Atlikus užduotį, grupės pristato savo rezultatus bei paaiškina institucijų tarpusavio ryšius. Pristatomas teisingas teorinis Lietuvos vietos jaunimo politikos modelis, aptariama reali situacija konkrečioje savivaldybėje: ar yra visos institucijos (jaunimo reikalų taryba, „Apskritasis stalas“, jaunimo reikalų koordinatorius ir t. t.), aptariama, kokia yra reali bendradarbiavimo situacija, kas tai inicijuoja, pateikiamos rekomendacijos, kaip situaciją stiprinti.

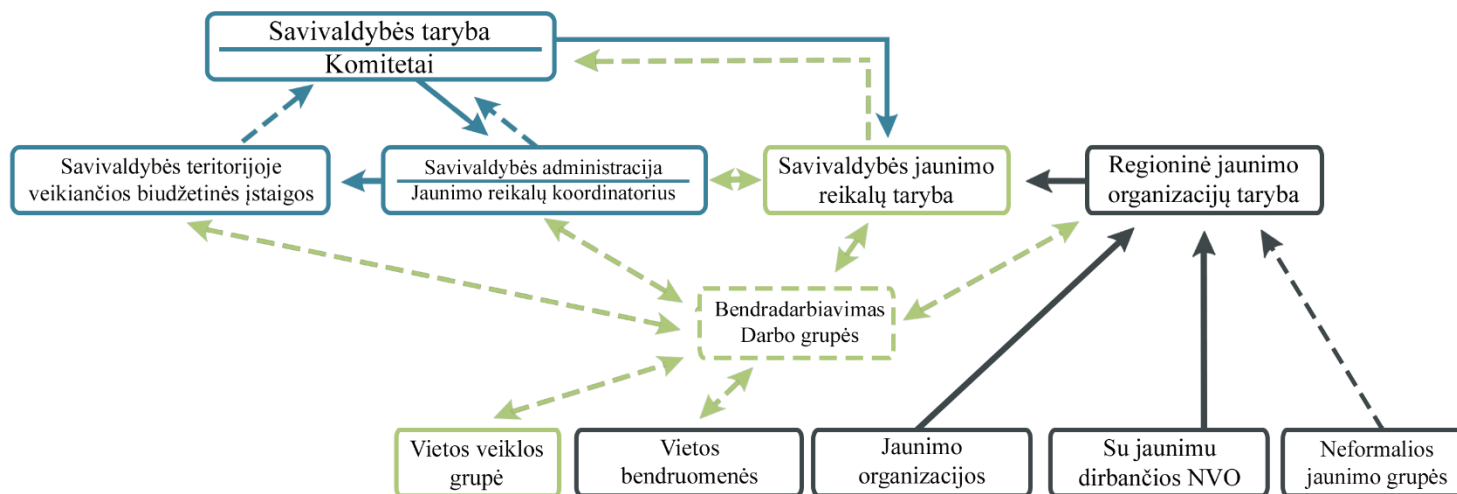

Jeigu dalyviai pradeda komentuoti, kad nepakankamai gerai žino institucijas ir jiems sunku „teisingai“ sudėlioti modelį, leiskite jiems sudėlioti „idealų“, efektyviausią jaunimo politikos modelį.

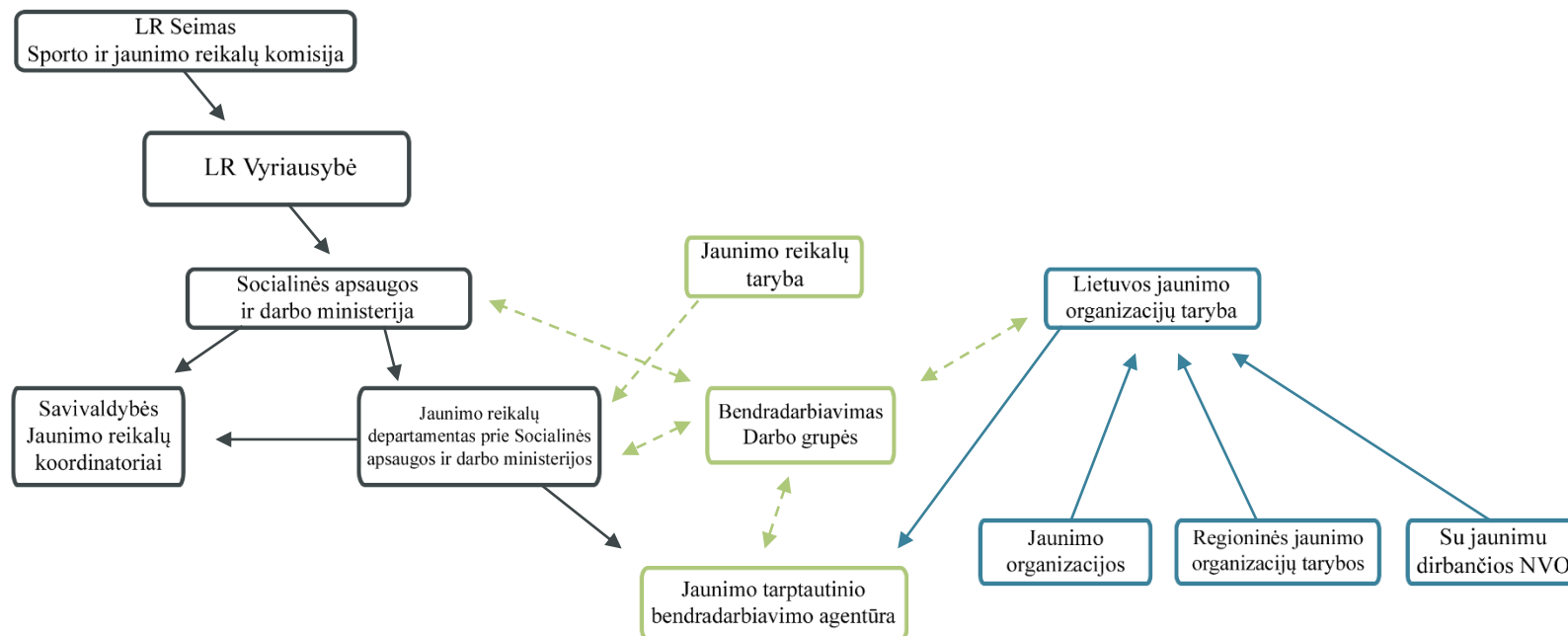
Pasiūlyti žinias pagilinti, naudojant JRD metodines priemones apie Jaunimo politiką nacionaliniame bei vietos lygmenyje. Jeigu dalyvauja gerai susipažinę su jaunimo politika dalyviai, paskatinti susidaryti veiklos planą kaip stiprinti institucijų bendradarbiavimą.

REGIONINIS MODELIS, KURĮ TURI ATVAIZDUOTI DALYVIAI:

Schema nr. 7 „Regioninis modelis“

NACIONALINIS MODELIS – KITA ŠIO METODO VERSIJA. GALIMAS ANTRAS UŽDUOTIES ETAPAS:

Schema nr. 8 „Nacionalinis modelis“

Savivaldybės simuliacija

Suvokti savivaldybės ir jaunimo organizacijų bendradarbiavimo svarbą. Paskatinti jaunimo organizacijas aktyviau atstovauti savo nariams ir kitiems jauniems žmonėms vietos savivaldos procesuose. Parodyti organizacijoms galimybes dalyvauti vietos savivaldoje ir galimą tokio dalyvavimo naudą.

Jauni žmonės, jaunimo organizacijos, vietos valdžia – 24 žmonės.

60–90 min.

Apausdintos užduoties instrukcijos. Rašymo priemonės.

1.2.3

Užduoties pristatymas visiems garsiai.
Paskirstymas pagal veikėjus (kortelės su veikėjų vaidmenimis).
50 min. simuliuojama pateikta situacija.

Užduotyje veikia po 2 veikėjus su identiškais vaidmenimis.

Kaip sekėsi įsijausti į vaidmenis?
Pabandykime prisiminti visą veiksmą iš pradžių, kas vyko?
Kokie rezultatai, kaip buvo išspręsta (jei išspręsta) problema?
Ar jūs patenkinti pasiektu užduoties rezultatu?
Kiek užduotis atitinka realybę? Kokių sąsajų su realybe būtų galima atrasti?
Kaip manote, koks buvo užduoties tikslas? Kodėl taip manote?

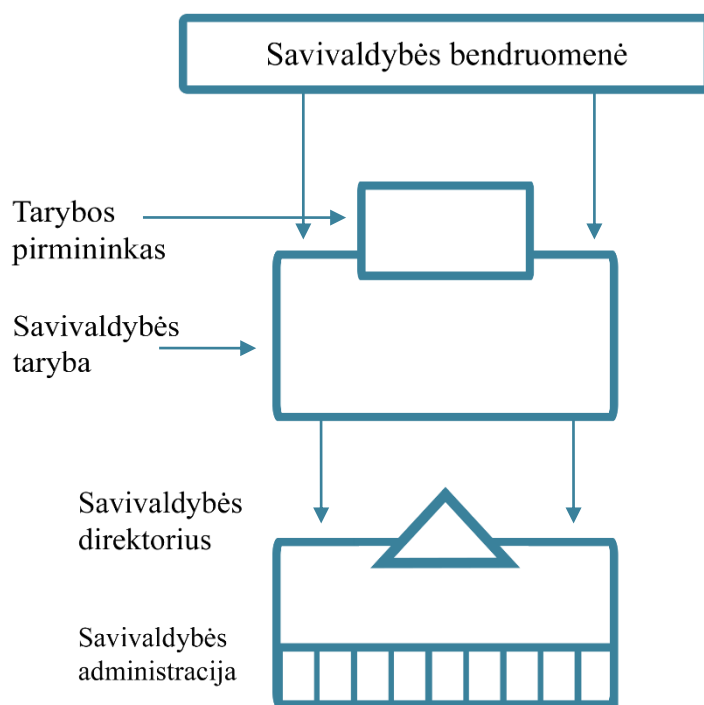

Simuliacija

Jūs esate Mato miesto gyventojai – matiečiai. Mato mieste gyvena 500 tūkstančių gyventojų. Miesto žmonės stengiasi taikiai sugyventi, yra labai kūrybiški. Dažnai mieste galima pamatyti įvairių kūrybinių dirbinių, organizuojamų švenčių ir renginių, į kuriuos suplaukia be galo daug žmonių iš kitų miestų ir valstybių. Miestas yra ekonomikos, kultūros klestėjimo pavyzdys.

Mieste veikia savivalda.

Mato miesto savivaldybės valdymo sistema:

Schema nr. 9 "Savivaldybės struktūra"

Tarybos pirmininkas – Mato miesto meras yra renkamas iš tiesioginių rinkimų metu išrinktos Mato savivaldybės tarybos. Vykdomąją valdžią sudaro Vykdomasis direktorius ir administracija. Meras siūlo vykdomąjį direktorių tarybos pritarimu.

Savivaldybės atstovų užduotis:

Savivaldybės atstovų užduotis – parengti šių metų jaunų žmonių užimtumo programą. Buvo pastebėta, kad Mato mieste jauni žmonės mažai įsitraukę į jaunimo neformalaus ugdymo veiklas, Mato mieste vyrauja didelis nusikalstamumo lygis bei nėra sukurtos prasmingo laisvalaikio praleidimo galimybės ir erdvės.

Programa turėtų susidėti iš tikslo ir prioritetinių veiklos sričių bei turėtų būti numatytas bendras programos biudžetas. Anksčiau tokio pobūdžio programai buvo skirta 80 000 Lt. Jūs turite nuspręsti, kiek šias metais bus skirta pinigų, nes galite panaudoti daugiau lėšų, tačiau pinigų reikia ir miesto turizmui plėtoti.

Šių metų jaunimo užimtumo programą turite pristatyti vietos bendruomenei. Savivaldybės statutai reikalauja, kad prieš patvirtinant jaunimo užimtumo programą turite išklausti jaunimo reikalų tarybos nuomonės.

Galutinį žodį dėl jaunimo užimtumo programos patvirtinimo taria savivaldybės taryba per tarybos posėdį.

Šiuo metu savivaldybėje valdančioji partija – „Voratinklis“.

Jaunimo organizacijų atstovų užduotis:

Jaunimo organizacijų atstovai pastebi, kad Mato mieste nėra ugdomas jaunų žmonių verslumas bei jauni žmonės labai mažai domisi ekologija bei sveiku gyvenimo būdu ir aplinka. Tai sąlygoja didelį jaunų žmonių sergamumą ir yra didelė problema Mato miesto sveikatos apsaugos sistemai. Taip pat pastebima prevencinių programų stoka.

Šiuo metu savivaldybėje yra rengiama jaunų žmonių užimtumo programa ir skirstomas biudžetas. Jūsų organizacijos yra suinteresuotos, kad programa atitiktų jūsų interesus ir poreikius bei kad biudžetas būtų dukart didesnis nei praeitais metais. Tik ši programa yra skirta tiesioginiam jaunimo organizacijų finansavimui. Anksčiau tokio pobūdžio programai buvo skirta 80 000 Lt.

Žinote, kad prieš priimant jaunimo užimtumo programą savivaldybė privalo pasikonsultuoti su jaunų žmonių atstovais – savivaldybės jaunimo reikalų taryba.

VAIDMENYS

Jaunimo organizacijos „Būk savanoris“ atstovas(-ė)

Atstovauji organizacijai, kurios pagrindinis tikslas – skatinti jaunas žmones savanoriauti (būti savanoriais, vykdyti savanorišką veiklą ir pan.) ir didinti savanorystės svarbą Mato mieste. Šiuo metu labai aktyviai dirbi ir esi atsakingas(-a) už savanorių priėmimą į savo organizaciją iš kitų valstybių. Nuolatinė tavo organizacijos problema – lėšų stygius savanoriškoms veikloms organizuoti. Mato miesto savivaldybė nuolatos pabrėžia, kad tavo organizacija į savo veiklas įtraukia per mažai jaunų žmonių ir todėl nelaiko savanorystės prioritetine sritimi.

Jaunimo organizacijos „Būk savanoris“ atstovas(-ė)

Atstovauji organizacijai, kurios pagrindinis tikslas – skatinti jaunas žmones savanoriauti (būti savanoriais, vykdyti savanorišką veiklą ir pan.) ir didinti savanorystės svarbą Mato mieste. Šiuo metu labai aktyviai dirbi ir esi atsakingas(-a) už savanorių priėmimą į savo organizaciją iš kitų valstybių. Nuolatinė tavo organizacijos problema – lėšų stygius savanoriškoms veikloms organizuoti. Mato miesto savivaldybė nuolatos pabrėžia, kad tavo organizacija į savo veiklas įtraukia per mažai jaunų žmonių ir todėl nelaiko savanorystės prioritetine sritimi.

Jaunimo organizacijos „Žaiskim“ atstovas(-ė)

Atstovauji organizacijai, kuri organizuoja išvykstamąsias jaunimo stovyklas į kitas valstybes, nes Mato mieste ar šalia jo nėra galimybių rengti jaunimo stovyklą.

Jaunimo organizacijos „Žaiskim“ atstovas(-ė)

Atstovauji organizacijai, kuri organizuoja išvykstamąsias jaunimo stovyklas į kitas valstybes, nes Mato mieste ar šalia jo nėra galimybių rengti jaunimo stovyklą.

Jaunimo organizacijos „Būk artistas“ atstovas(-ė)

Atstovauji organizacijai, kuri organizuoja jauniems žmonėms šias veiklas: teatro studiją, kinematografijos studiją. Tu manai, kad jaunų žmonių kūrybiškumas turi būti skatinamas ir jaunimo teatro veikla populiarinama visuomenėje. Savivaldybė nefinansuoja mėgėjiško meno veiklą, nes to nelaiko prioritetu ir finansuoja tik profesionalius menininkus ir jų rengimą savivaldybės įstaigose.

VAIDMENYS

Jaunimo organizacijos „Būk artistas“ atstovas(-ė)

Atstovauji organizacijai, kuri organizuoja jauniems žmonėms šias veiklas: teatro studiją, kinematografijos studiją. Tu manai, kad jaunų žmonių kūrybiškumas turi būti skatinamas ir jaunimo teatro veikla populiarinama visuomenėje. Savivaldybė nefinansuoja mėgėjiško meno veiklų, nes to nelaiko prioritetu ir finansuoja tik profesionalius menininkus ir jų rengimą savivaldybės įstaigose.

Jaunimo organizacijos „Aktyvas“ atstovas(-ė)

Atstovauji organizacijai, kuri labai rūpinasi savo narių išlaikymu, organizuoja įvairaus pobūdžio nenuolatines veiklas, skirtas narių asmeniniam tobulėjimui. Taip pat organizacijos tikslas yra skatinti jaunas žmones Mato mieste būti aktyviais piliečiais, bet per pastarąjį laiką šiai temai jūs neskiriate dėmesio. Savivaldybė iš principo nėra suinteresuota organizacijų, orientuotų tik į savo narių tobulėjimą, veikla, todėl ir neremia jūsų organizacijos.

Jaunimo organizacijos „Aktyvas“ atstovas(-ė)

Atstovauji organizacijai, kuri labai rūpinasi savo narių išlaikymu, organizuoja įvairaus pobūdžio nenuolatines veiklas, skirtas narių asmeniniam tobulėjimui. Taip pat organizacijos tikslas yra skatinti jaunas žmones Mato mieste būti aktyviais piliečiais, bet per pastarąjį laiką šiai temai jūs neskiriate dėmesio. Savivaldybė iš principo nėra suinteresuota organizacijų, orientuotų tik į savo narių tobulėjimą, veikla, todėl ir neremia jūsų organizacijos.

Jaunimo organizacijos „Aktyvas“ atstovas(-ė)

Atstovauji organizacijai, kuri labai rūpinasi savo narių išlaikymu, organizuoja įvairaus pobūdžio nenuolatines veiklas, skirtas narių asmeniniam tobulėjimui. Taip pat organizacijos tikslas yra skatinti jaunas žmones Mato mieste būti aktyviais piliečiais, bet per pastarąjį laiką šiai temai jūs neskiriate dėmesio. Savivaldybė iš principo nėra suinteresuota organizacijų, orientuotų tik į savo narių tobulėjimą, veikla, todėl ir neremia jūsų organizacijos.

Jaunimo organizacijos „Gamtos vaikai“ atstovas(-ė)

Atstovauji organizacijai, kuri rūpinasi aplinka ir jaunimo sveikata. Tu manai, kad Mato miesto bendruomenė turėtų būti labiau suinteresuota ekologišku gyvenimo būdu ir tai svarbu įtraukti į bendrojo ugdymo programą. Savivaldybėje apie šią problemą dar nėra kalbama.

VAIDMENYS

Jaunimo organizacijos „Gamtos vaikai“ atstovas(-ė)

Atstovauji organizacijai, kuri rūpinasi aplinka ir jaunimo sveikata. Tu manai, kad Mato miesto bendruomenė turėtų būti labiau suinteresuota ekologišku gyvenimo būdu ir tai svarbu įtraukti į bendrojo ugdymo programą. Savivaldybėje apie šią problemą dar nėra kalbama.

Jaunimo politinė organizacija „Voratinklis“

Atstovauji organizacijai, kuri siekia, kad jauni žmonės domėtųsi politika, būtų aktyvūs piliečiai. Jūsų organizacija veikia pagal savo politinės partijos principus ir nori, kad jų laikytųsi visi jauni žmonės.

Jaunimo politinė organizacija „Voratinklis“

Atstovauji organizacijai, kuri siekia, kad jauni žmonės domėtųsi politika, būtų aktyvūs piliečiai. Jūsų organizacija veikia pagal savo politinės partijos principus ir nori, kad jų laikytųsi visi jauni žmonės.

Meras(-ė)

Esi Mato miesto valdytojas(-a), kuris yra suinteresuotas(-a) miesto klestėjimu ir problemų sprendimu. Tau rūpi, kad miesto gyventojai būtų patenkinti gyvenimu Mato mieste. Tu nesi suinteresuotas(-a) atsižvelgti į mažos interesų grupės nuomonę sudarant jaunų žmonių užimtumo programą. Savo pozicijas probleminiais klausimais visada derini su administracijos direktoriumi, kuris ne visada pritaria tavo nuomonei. Esi atsakingas(-a) už savivaldybės tarybos posėdžių sušaukimą.

Jaunimo reikalų koordinatorius(-ė)

Rūpiniesi su jaunais žmonėmis susijusiais klausimais. Turi žinoti JNVO situaciją mieste (kiek jų, kokios jos, kokie jų interesai ir poreikiai).

Esi tiesiogiai pavaldus administracijos direktoriui. Tu esi ne jaunimo atstovas savivaldybėje, o savivaldybės atstovas jaunimui. Administracijos direktorius iš tavęs tikisi, kad pateiksi konstruktyvius ir daug finansavimo nereikalaujančius pasiūlymus jaunimo užimtumo programai, kurios biudžetas turėtų būti taip pat sumažintas. Esi atsakingas už Jaunimo reikalų tarybos posėdžių sušaukimą.

VAIDMENYS

Jaunimo reikalų tarybos narys(-ė)

Savivaldybės jaunimo reikalų taryba yra patariamąjį balsą turinti institucija, kurios ilgalaikis tikslas – užtikrinti jaunimo dalyvavimą sprendžiant jiems svarbius klausimus. Esi jaunimo organizacijos atstovas, šiais metais naujai išrinktas į tarybą. Esi suinteresuotas, kad jaunimo užimtumo programa pasiektų neformalias jaunimo grupes Mato mieste. Tačiau tavo balsas ne visada išgirstamas Jaunimo reikalų tarybos posėdžiuose.

Jaunimo reikalų tarybos narys(-ė)

Savivaldybės jaunimo reikalų taryba yra patariamąjį balsą turinti institucija, kurios ilgalaikis tikslas – užtikrinti jaunimo dalyvavimą sprendžiant jiems svarbius klausimus. Esi jaunimo organizacijos atstovas, Jaunimo reikalų tarybos senbuvis. Tave į JRT delegavo jaunimo organizacija Gamtos vaikai. Esi suinteresuotas bendrų jaunimo organizacijų interesų atstovavimu tuo atveju, kai organizacijos pačios pateikia bendrą poziciją.

Jaunimo reikalų tarybos narys(-ė)

Savivaldybės jaunimo reikalų taryba yra patariamąjį balsą turinti institucija, kurios ilgalaikis tikslas – užtikrinti jaunimo dalyvavimą sprendžiant jiems svarbius klausimus. Tu esi savivaldybės atstovas Jaunimo reikalų taryboje, dirbi savivaldybės Turto skyriuje. Esi politinės partijos „Voratinklis“ narys(-ė). Į jaunimo reikalų tarybą buvai paskirtas dėl to, kad kažkas turėjo būti paskirtas. Didelio suinteresuotumo jaunimo reikalais neturi, nes tau svarbiausi su tavo partija susiję reikalai. Iki šiol nedalyvavai nė viename posėdyje.

Jaunimo reikalų tarybos narys(-ė)

Savivaldybės jaunimo reikalų taryba yra patariamąjį balsą turinti institucija, kurios ilgalaikis tikslas – užtikrinti jaunimo dalyvavimą sprendžiant jiems svarbius klausimus. Tu esi savivaldybės atstovas Jaunimo reikalų taryboje, nes esi išrinktas į Savivaldybės tarybą, priimančią visus sprendimus. Tu esi Jaunimo reikalų tarybos pirmininkas. Todėl turi pirmininkauti posėdžiams ir parengti jo darbotvarkę.

VAIDMENYS

Administracijos direktorius(-ė)

Esi atsakingas(-a) už administracijos darbą. Administracija – vykdomoji valdžia. Administracijos direktorius su administracijos skyriais yra atsakingi už Mato miesto biudžeto sudarymą.

Tau labiausiai rūpi paskirstyti lėšas pagal jaunų žmonių užimtumo programos veiklos sritis ir kad tai būtų padaryta, kuo greičiau ir kuo pigiau. Meras konsultuojasi su tavimi probleminiais klausimais, tačiau jo nuomonė ne visada atitinka tavąją ir tu jauti, kad tavo nuomonė yra svaresnė.

Savivaldybės Tarybos narys(-ė)

Esi valdančiosios partijos Mato mieste Tarybos narys(-ė). Tu niekada iki šiol nesidomėjai jaunų žmonių situacija, todėl tau parengti jaunų žmonių užimtumo programą yra sunkus uždavinys, tačiau tu suinteresuotas(-a) programą sudaryti kuo greičiau, nepaisant kokybės kriterijų ir organizacijų poreikių.

Savivaldybės Tarybos narys(-ė)

Esi valdančiosios partijos Mato mieste Tarybos narys(-ė). Dirbi turizmo skyriuje. Tavo prioritetas yra turizmo reikalai. Manai, kad jaunimas turėtų daugiau domėtis turizmu.

Savivaldybės Tarybos narys(-ė)

Esi opozicinės partijos Mato mieste Tarybos narys(-ė). Tu nepritari daugumai valdančiosios partijos sprendimų. Manai, kad jaunimo veiklą reikia remti, bet per savivaldybės įstaigas (muzikos, meno, sporto mokyklas), nes tavo dukra lanko šokių būrelį, o sūnus žaidžia futbolą.

Savivaldybės Tarybos narys(-ė)

Esi Mato miesto Savivaldybės Tarybos narys(-ė). Laisvalaikiu vadovauji jaunimo klubui „Kabrioletas“, užsiimančiam automobilizmu. Manai, kad jaunimo veikla turėtų būti viena iš prioritetinių sričių savivaldybėje bei nuolatos didinamas finansavimas. Gerbi kolegas, Tarybos narius, bet savo nuomonę gini aršiai.

Tarpžinybinio bendradarbiavimo simuliacija savivaldybėje

Praktiškai patirti tarpžinybinį bendradarbiavimą;
Analizuoti jaunimo politikos veikėjų bendradarbiavimo galimybes ir galimus trikdžius;
Susipažinti su jaunimo politikos veikėjais savivaldos lygmenyje;

20–30 žmonių. Dalyviai dirba grupelėse po 4–7 žmones.

½ dienos arba 1 diena (6 val.). Rekomenduojama skirti visą dieną.

Atspausdintos ir pritaikytos užduotys. Stalo žaidimai 4–5 vnt. Kanceliarinės priemonės, spausdintuvas, kompiuteris, prijungtas prie interneto.

1..2..3

Dalyviai suskirstomi į grupes po 4–7 žmones. Kiekvienai grupei duodamas lapas su užduotimi. Vadovas patikslina su kiekviena grupele, ar jiems aiški užduotis. Dalyviai turi 90–120 min. atlikti užduotį ir pasiekti savo tikslus.

Dalyviai suskirstomi į grupes taip, kad vaidmuo simuliacijoje būtų maksimaliai nutolęs nuo realaus dalyvio vaidmens.

Dalyviams išdalijami slapti vaidmenys. Vaidmenis galima dalyti matant visiems arba išdalyti slaptai.

Vadovas stebi ir užsirašo dalyvių „sparnuotas frazes“ šaržuodamas procesą ar atkreipdamas dalyvių dėmesį į atskirus aspektus.

Kaip jaučiuosi po užduoties? / Kokia tavo nuotaika po užduoties? Kodėl?

Svarbu, kad dalyviai nusakytų emociją / nuotaiką (pagal grupės gebėjimus reflektuoti). Paklauskite priežasties (kokie žmonės, grupelės privertė taip pasijausti). Neikite į procesą, neleiskite kaltinti kitų, nes po kavos pertraukos viskas bus atskleista. Per kavos pertrauką dalyviams leiskite dalytis išpūdžiais ir jausmais. Bet paprašykite neatskleisti savo slaptų vaidmenų ir analizuoti proceso.

Struktūrinis proceso aptarimas

Dalyviai grįžta į simuliacijos grupelės. Grupelėse ant konferencijų lapo piešia užduoties proceso kreivę iš savo grupelės perspektyvos. Dalyviai lūžio taškų analizėje turi pavaizduoti, o po to papasakoti / pristatyti kitoms grupėms:

- Kas vyko simuliacijos metu? (procesas iš mūsų grupelės perspektyvos)
- Kokios veiklos, intervencijos, žmonės, veikėjai keitė mūsų grupelės proceso kreivę?
- Mūsų grupelė buvo pasidalijusi ar išsibarsčiusi?
- Kaip keitėsi grupės narių emocijos užduoties metu?

Grupelės nariai, kurie turėjo slaptų vaidmenų, juos atskleidžia.

40 min. aptarimui grupelėse ir konferencinio lapo piešimui.

4–5 pristatymai.

Iki 10 min. skirkite vienos grupelės pristatymui su klausimais ir diskusija. Leiskite auditorijai paklausti, pasitikslinti, pakomentuoti. Svarbu: nereikia leisti pulti vieni kitų, kaltinti ar aiškintis.

Susiejimas simuliacijos su realiu gyvenimu

Prie ko galime vesti ar ko galima klausti:

- Ar simuliacijoje buvo pasyvus jaunimas? (stalo žaidimų grupelėje formuluotės pasyvus nėra).
- Kas yra pasyvus jaunimas? (toks jaunimas, kuris nedaro to, ką mes norime, kad jis darytų).
- Kas užduotyje buvo panašu į realų gyvenimą? Kas kartoja?
- Iš kur tokie stiprūs stereotipai, kurie ateina su vaidmeniu? (nes dalyviai gali pernelyg įsijausti į vaidmenį ir būti labai kategoriški. Ypač savivaldybė ir dirbantys su jaunimu).
- Kodėl visos grupės taip kategoriškai siekė savo tikslų?
- Ar ieškojote bendrų tikslų su kitomis grupėmis? (KGB Jaunimas – kad geriau būtų jaunimui)
- Kas trukdo bendravimui ir bendradarbiavimui?
- Ko išmokot / supratot?

Po šios užduoties galima pristatyti tarpžinybinio bendradarbiavimo principus.

Pristatyti regioninės jaunimo politikos įgyvendinimo modelį.

Aptarti, kaip skirtingos organizacijos ir institucijos gali atrasti bendrų interesų ir bendradarbiauti, kas joms padėtų bendradarbiauti.

UŽDUOTYS

1 grupė. Jauni žmonės

Miela grupė,

Šis popieriaus lapas labai svarbus vykdant užduotį. Jūs esate viena iš penkių, grupių veikiančių šios užduoties metu. Toliau šiame lape aprašyta, kaip jūs privalote elgtis užduoties metu. Skaitykite atidžiai ir maksimaliai įsijauskite į savo vaidmenį.

Jūs esate jaunų žmonių grupė, gyvenanti _____ (vietovės pavadinimas), besimokantys mokykloje ir gyvenantys normalų jauno žmogaus gyvenimą. Jūs nepriklausote nei jaunimo klubui, nei jaunimo organizacijai, nes nežinote, kur ir kaip galima dalyvauti, prie ko galima prisijungti. Jums gal ir būtų įdomu dalyvauti tose veiklose, bet kadangi nežinote, ką galima daryti, net neieškote. Jūsų pomėgis (hobi) ir pagrindinis užsiėmimas – žaisti stalo žaidimus. Jūs ką tik įsigijote naujų žaidimų ir būtinai norite juos išspręsti iki kavos pertraukos.

Visus žaidimus turite išmokti žaisti ir sužaisti bent 3 kartus.

Jūs stengiatės vieni kitus palaikyti ir motyvuoti.

Jūsų darbo erdvė (vieta kurioje buriatės) – _____. Nenustebkite, jei pas jus apsilankys kitos grupės.

Jūs privalote sužaisti iki _____
_____ grįžtam į salę aptarti užduotį.

UŽDUOTYS

2 grupė. Jauni žmonės

Miela grupė,

Šis popieriaus lapas labai svarbus vykdant užduotį. Jūs esate viena iš penkių grupių, veikiančių šios užduoties metu. Toliau šiame lape aprašyta, kaip jūs privalote elgtis užduoties metu. Skaitykite atidžiai ir maksimaliai įsijauskite į savo vaidmenį.

Jūs – 18–19 metų jaunų žmonių grupė, ką tik baigėte mokyklą, jūsų laukia ilga laisva vasara prieš studijų pradžią. Jūs esate sąmoningi _____ (vietovės pavadinimas) bendruomenės nariai. Jums svarbi miestelio gerovė ir aktualios egzistuojančios socialinės problemos.

Po paskutinio susitikimo nusprendėte padėti bendruomenei ir išspręsti aktualią vietinę problemą. Jūsų mintis inicijuoti ir realizuoti vietinės jaunimo iniciatyvos projektą.

JŪSŲ UŽDUOTIS: identifikuoti realią _____ (vietovės pavadinimas) miesto problemą ir inicijuoti vietinės jaunimo iniciatyvos projektą, kuris išspręstų minėtą problemą.

Jūsų jaunimo iniciatyva turi atitikti šiuos kriterijus:

- problemos sprendimo idėja turi būti originali ir naujoviška (inovatyvi);
- jūs visi turite aktyviai įsitraukti į projekto veiklas;
- jūsų projektas turi daryti teigiamą poveikį vietos bendruomenei;
- jūsų projektas turi būti matomas;
- galutinis rezultatas turi būti pristatytas mūsų bendruomenei (mokymų seminaro dalyviams).

Jūsų darbo erdvė – _____. Nenustebkite, jei pas jus apsilankys kitos grupės.

Jūs privalote sužaisti iki _____
_____ grįžtam į salę aptarti užduotį.

UŽDUOTYS

3 grupė. JAUNIMO CENTRAS

Miela grupė,

Šis popieriaus lapas labai svarbus vykdant užduotį. Jūs esate viena iš penkių grupių, veikiančių šios užduoties metu. Toliau šiame lape aprašyta, kaip jūs privalote elgtis užduoties metu. Skaitykite atidžiai ir maksimaliai įsijauskite į savo vaidmenį.

Jūs esate prieš pusantrų metų reorganizuotos įstaigos darbuotojų komanda (apmokami darbuotojai ir savanoriai). Jūsų kompetencija leidžia jums palaikyti jaunus žmones plėtojant ir įgyvendinant idėjas. Jūsų silpnoji vieta – mažiau galimybių turinčių jaunų žmonių įtraukimas į ugdomąsias veiklas. Dėl to šiems metams (šiai dienai) jūs nustatėte naują savo veiklos prioritetą – bent vieną pasyvaus (nemotyvuoto) jaunimo grupę įtraukti į **atviro jaunimo centro** ugdomąsias veiklas, padėti jiems suprasti, ko jie norėtų (poreikius), ir padėti jiems išplėtoti idėją iki projektinio lygmens (o gal ir parašyti paraišką).

Jūsų darbo erdvė – _____.

Jūs privalote sužaisti iki _____

_____ grįžtam į salę aptarti užduotį.

UŽDUOTYS

4 grupė. SAVIVALDYBĖ

Miela grupė,

Šis popieriaus lapas labai svarbus vykdant jūsų užduotį. Jūs esate viena iš penkių grupių, veikiančių šios užduoties metu. Toliau šiame lape aprašyta, kaip jūs privalote elgtis užduoties metu. Skaitykite atidžiai ir maksimaliai įsijauskite į savo vaidmenį.

Per rinkimus, vykusiu praėjusią savaitę, buvo išrinkta _____ (vietovės pavadinimas) rajono Taryba. Taryba skubos tvarka inicijuoja Jaunimo reikalų tarybos kūrimą (jos iki šiol nebuvo). Savivaldybės metiniame biudžete numatyti 20 000 Lt jaunimui. Tai nedaug, bet gera pradžia. Taip pat savivaldybė turi kitų resursų, kurių gali prireikti jauniems žmonėms (įrangą, kanc. prekių, informacinių leidinių, transportą). Jūs norite ir privalote padėti jauniems žmonėms, bet savivaldybės resursai privalo būti išleisti pagal LR biudžeto įstatymą. Už kiekvieną išleistą litą privaloma atsiskaityti sąskaita faktūra.

Privalote sukurti savivaldybės jaunimo reikalų tarybą ir sistemą, leidžiančią skirti savivaldybės pinigus jaunų žmonių poreikiams:

- a) kurdami jaunimo reikalų tarybą, vadovaukitės Jaunimo politikos pagrindų įstatymu (naujausia redakcija).
- b) Savivaldybės finansuojamos jaunimo veiklos atrenkamos pagal pateiktas organizacijų paraiškas – jas gali tekti sukurti. Prieš pervedant pinigus į organizacijos sąskaitą, privalote su organizacijomis (kurių projektus finansuojate) pasirašyti veiklų vykdymo sutartį. Turite nusistatyti metinius savivaldybės remiamų jaunimo projektų prioritetus (projektų idėjoms, kurias finansuosite). Neužmirškite, kad jaunimo organizacijos privalo atsiskaityti už kiekvieną išleistą savivaldybės litą.

Galimybė, kurią jūs sukuriate, turi būti matoma ir panaudota. Mažiausiai viena neformali grupė / organizacija privalo prašyti finansavimo savo veiklai / idėjai. Iki metų pabaigos privalote išleisti visus jaunimui skirtos biudžeto eilutės pinigus, kitaip tie pinigai bus skirti kitoms sritims, o kitų metų biudžete jaunimui bus numatyta mažesnė suma.

Jūsų darbo erdvė – _____. Nenustebkite, jei pas jus apsilankys kitos grupės.

Jūs privalote sužaisti iki _____
_____ grįžtam į salę aptarti užduotį.

UŽDUOTYS

5 grupė. NACIONALINĖS JAUNIMO ORGANIZACIJOS REGIONINIS PADALINYS

Miela grupė,

Šis popieriaus lapas labai svarbus vykdant užduotį. Jūs esate viena iš penkių grupių, veikiančių šios užduoties metu. Toliau šiame lape aprašyta, kaip jūs privalote elgtis užduoties metu. Skaitykite atidžiai ir maksimaliai įsijauskite į savo vaidmenį.

Jūs esate nacionalinės jaunimo organizacijos AKTYVUS JAUNIMAS padalinys _____ (vietovės pavadinimas). Vietos bendruomenėje jūs esate žinoma organizacija dėl savo pilietinių akcijų ir laisvalaikio renginių. Su savivaldybe kol kas nebuvo pavykę užmegzti ryšio.

Nacionalinė jaunimo organizacija AKTYVUS JAUNIMAS savo naujoje strategijoje išsikėlė tikslą prisidėti vystant regioninę jaunimo politiką Lietuvoje. Jūsų skyriui buvo deleguota funkcija prisidėti prie regioninės jaunimo politikos kūrimo savivaldybėje. Prieš savaitę vykusiose nacionalinės organizacijos mokymuose sužinojote, kas yra „Apskritasis stalas“ ir nusprendėte, kad jo reikia _____ (vietovės pavadinimas).

Užduoties metu Jums reikia prisidėti vystant _____ (vietovės pavadinimas) savivaldybės jaunimo politiką, turite inicijuoti esminį pokytį.

Jūsų darbo erdvė – _____.

Jūs privalote sužaisti iki _____

_____ grįžtam į salę aptarti užduotį.

SLAPTI VAIDMENYS SAVIVALDYBĖS GRUPEI

Labas ;) Šis lapukas reiškia, kad gauni papildomą, slaptą vaidmenį. Labai prašome šito niekam neatskleisti iki pat užduoties pabaigos. Nepamiršk savo veiklos grupėje, tačiau atlik ją atsižvelgdama(-as) į savo asmeninį vaidmenį. SĖKMĖS.

Vaidmuo: Esi vienas iš į savivaldybę išrinktų atstovų. Esi buvęs mokytojas, kuris po 27 darbo metų mokykloje yra pavargęs nuo jaunų žmonių ir nebetiki, kad jie gali nuveikti ką nors prasmingo. Tu ieškai skirtingų būdų, kaip sutaupyti savivaldybės jaunimo fondo lėšas, kurias vėliau galima panaudoti mokyklų renovacijai.

Labas ;) Šis lapukas reiškia, kad gauni papildomą, slaptą vaidmenį. Labai prašome šito niekam neatskleisti iki pat užduoties pabaigos. Nepamiršk savo veiklos grupėje, tačiau atlik ją atsižvelgdama(-as) į savo asmeninį vaidmenį. SĖKMĖS.

Vaidmuo: Tu esi savivaldybės administracijos darbuotojas, kuris turi be galo daug darbo ir ieškai, kas tau galėtų padėti. Į savivaldybę buvo priimtas naujas darbuotojas su neaiškiu etatu ir neaiškiomis atsakomybėmis – jaunimo reikalų koordinatorius. Dalį savo darbų tu permeti jam, nes jis gi nieko neveikia.

Labas ;) Šis lapukas reiškia, kad gauni papildomą, slaptą vaidmenį. Labai prašome šito niekam neatskleisti iki pat užduoties pabaigos. Nepamiršk savo veiklos grupėje, tačiau atlik ją atsižvelgdama(-as) į savo asmeninį vaidmenį. SĖKMĖS.

Vaidmuo: Tu esi savivaldybės tarybos narys, kuris tiki, kad jauni žmonės gali suteikti teigiamą pokytį. Tau įdomu, ką galvoja ir kalba jauni žmonės, tu jų klausaisi ir stengiesi jiems padėti.

Labas ;) Šis lapukas reiškia, kad gauni papildomą vaidmenį. Tavo vaidmuo yra viešas. SĖKMĖS.

Vaidmuo: Jau ne paslaptis, kad esi jaunimo reikalų koordinatorius ☺. Tavo darbas – užtikrinti, kad savivaldybės jaunimo fondo pinigai būtų išleisti tinkamai (t. y. ugdomosioms jaunimo veikloms) ir jaunimo reikalų taryba veiktų pagal jaunimo politikos įgyvendinimo principus.

Labas ;) Šis lapukas reiškia, kad gauni papildomą, slaptą vaidmenį. Labai prašome šito niekam neatskleisti iki pat užduoties pabaigos. Nepamiršk savo veiklos grupėje, tačiau atlik ją atsižvelgdama(-as) į savo asmeninį vaidmenį. SĖKMĖS.

Vaidmuo: Tu esi savivaldybės administracijos darbuotojas – tikras biurokratas. Kiekvienas išleistas litas turi būti patvirtintas finansiniais dokumentais. Pinigai jaunimui skiriami tik pateikus paraišką, jas patvirtinus ir pasirašius sutartis.

SLAPTI VAIDMENYS I JAUNIMO GRUPĖ (STALO ŽAIDIMAI)

Labas ;) Šis lapukas reiškia, kad gauni papildomą, slaptą vaidmenį. Labai prašome šito niekam neatskleisti iki pat užduoties pabaigos. Nepamiršk savo veiklos grupėje, tačiau atlik ją atsižvelgdama(-as) į savo asmeninį vaidmenį. SĖKMĖS.
Vaidmuo: Tau atsibodo žaisti žaidimus. Tu nori nuveikti ką nors naudingo sau ir kitiems.

Labas ;) Šis lapukas reiškia, kad gauni papildomą, slaptą vaidmenį. Labai prašome šito niekam neatskleisti iki pat užduoties pabaigos. Nepamiršk savo veiklos grupėje, tačiau atlik ją atsižvelgdama(-as) į savo asmeninį vaidmenį. SĖKMĖS.
Vaidmuo: Tau labai patinka žaisti žaidimus. Tave visiškai tenkina esama situacija ir tu nieko nenori keisti.

SLAPTI VAIDMENYS SU JAUNIMU DIRBANTI ORGANIZACIJA

Labas ;) Šis lapukas reiškia, kad gauni papildomą, slaptą vaidmenį. Labai prašome šito niekam neatskleisti iki pat užduoties pabaigos. Nepamiršk savo veiklos grupėje, tačiau atlik ją atsižvelgdama(-as) į savo asmeninį vaidmenį. SĖKMĖS.
Vaidmuo: Tu esi sporto treneris, orientuotas į varžybas ir profesinį tobulėjimą. Jauni žmonės turi užsiimti rimta veikla – sportu, ir taip save stiprindami tiek dvasiškai, tiek fiziškai.

Labas ;) Šis lapukas reiškia, kad gauni papildomą, slaptą vaidmenį. Labai prašome šito niekam neatskleisti iki pat užduoties pabaigos. Nepamiršk savo veiklos grupėje, tačiau atlik ją atsižvelgdama(-as) į savo asmeninį vaidmenį. SĖKMĖS.
Vaidmuo: Tu esi tautinių šokių mokytoja, tikra patriotė. Tik tautiniai šokiai ir grįžimas prie lietuvių kultūros šaknų padės išgelbėti Lietuvą ir sustabdys jaunimo emigraciją.

SLAPTI VAIDMENYS

AKTYVUSIS JAUNIMAS – NACIONALINĖS JAUNIMO ORGANIZACIJOS PADALINYS

Labas ;) Šis lapukas reiškia, kad gauni papildomą, slaptą vaidmenį. Labai prašome šito niekam neatskleisti iki pat užduoties pabaigos. Nepamiršk savo veiklos grupėje, tačiau atlik ją atsižvelgdama(-as) į savo asmeninį vaidmenį. SĖKMĖS.

Vaidmuo: Tu esi žmogus šventė, esi vakarėlių liūtas. Tau labai svarbus tavo ir kitų jaunų žmonių socialinis gyvenimas. Tau svarbu linksmai praleisti laiką ir sukurti šią galimybę kitiems jauniems žmonėms. Kartais garsiai padainuoji / paniūniuoji Lietuvos POP žvaigždžių dainas.

Labas ;) Šis lapukas reiškia, kad gauni papildomą, slaptą vaidmenį. Labai prašome šito niekam neatskleisti iki pat užduoties pabaigos. Nepamiršk savo veiklos grupėje, tačiau atlik ją atsižvelgdama(-as) į savo asmeninį vaidmenį. SĖKMĖS.

Vaidmuo: Planuoji daryti karjerą savo organizacijoje. Tau svarbu atlikti skirtą užduotį, kad galėtum susirinkti *bonusų* (politinį kapitalą), kurie tau ateityje padės pasiekti užsibrėžtų tikslų.

Tarpžinybinių aspektų atskleidimas: Super-minčių lietus (angl. Power-brainstorming)

Metodas yra skirtas pažadinti kūrybingumą, peržengti institucijų įprastas bendradarbiavimo formas ir ribas, atrasti skirtingus būdus, kaip inicijuoti bendradarbiavimą, jį tobulinti.

14-28 žmonės.

90 min.

Stalai, dideli popieriaus lapai, žymekliai (bent tiek, kiek yra dalyvių), muzika.

1,2,3

Stalai sudedami viena ilga eile, dalyviai stoja iš skirtingų lapo pusių ir gauna po žymeklį ir 90–120 sek. galvoti apie jiems konkretų priešais juos ant lapo esantį klausimą. Leidžiama garsi ir intensyvi muzika, kad vieni kitiems nerukdytų. Po to keičiasi. Klausimų turi būti dvigubai mažiau negu dalyvių.

Galimi klausimai:

1. Koku klausimu norėtumėte bendradarbiauti su kitomis institucijomis?
2. Kokios su jaunimu susijusios problemos vieni negalite išspręsti?
3. Kitą mėnesį rinkimai, o jaunimo projektams norite daugiau paramos. Kaip jūs „paspausite“ savivaldybę?
4. Renkate parašus peticijai apie jaunimo įtraukimą į sprendimų priėmimą. Kur eisite?
5. Jums reikia pakalbėti su meru. Kur jo ieškosite?
6. Jūsų institucijos stipriosios pusės? Kuo galėtumėte pasidalyti su kitais?
7. Norite, kad vietos žiniasklaida rašytų apie jaunimą? Ką padarysite?
8. Dalyvaujate atviraime savivaldybės tarybos posėdyje. Kaip nepasisakydami, galite išsakyti jaunimo nuomonę, požiūrį, pasiūlymą?
9. Kokias būdais galite sužinoti jaunimo nuomonę, poreikius, pasiūlymus?
10. Norite paskatinti savivaldybės jaunimo reikalų tarybą dirbti aktyviau ir atviriau. Ką darysite?

Pats minčių generavimas „brainstormas“ gali užtrukti kad ir 30 min. Po to reikėtų duoti šiek tiek laiko grupei susipažinti su rezultatais, pavaikščioti, paskaityti. Atsižvelgiant į laiką, galimos dvi alternatyvos:

- a) dalyviai vaikšto ir skaito rezultatus, kiekviename lape pažymėdami dvi jiems labiausiai patikusias idėjas. Vėliau grįžta prie lapų poros, kur pabaigė „brainstorminti“, peržvelgia rezultatus bei dalyvių „palaikymą“ ir pasirošia grupei pristatyti populiariausias 7 idėjas. Tada vyksta pristatymas ir papildomai kiekvieno klausimo trumpas aptarimas, parodant galimas begalines alternatyvas.
- b) pereiti iš karto prie darbo poromis, kai jie be dalyvių „balsavimo“ patys išrenka pagrindinius įdomiausius pasiūlymus.

Kokios mintys labiausiai nustebino?

Kurias idėjas galėtų konkrečiai įgyvendinti savo darbe?

Kas turi imtis iniciatyvos pagerinti institucijų bendradarbiavimą?

METODAI BENDRADARBIAVIMO ĮGŪDŽIAMS UGDYTI

1. Bendradarbiavimo įvertinimo užduotis.
2. Instrukavimo užduotis.
3. Kaip sužlugdyti lygiavertę partnerystę.
4. Teiginių užduotis: Sutinku / Nesutinku.
5. Tiltas.
6. X ir Y bendradarbiavimo užduotis.

Bendradarbiavimo įvertinimo užduotys

Su partneriais aptarti bendrai atliktas veiklas. Įsivardinti, kaip galima tobulinti bendradarbiavimą ateityje.

Grupės dydis neribojamas, užduotis vykdoma grupelėse po 3–5.

30–45 min.

Grupelėms pristatomas 3P modelis (Produktas, Procesas, Persona). Šis modelis vaizduojamas trikampyje. Kiekviena iš trikampio kraštinių yra vienodai svarbi. Produktas atspindi, kaip asmenys suprato bendrą tikslą, ar šį tikslą pavyko pasiekti? Procesas arba procedūros atskleidžia, kaip sekėsi vykdyti užsibrėžtus tikslus (parodo, kur partneriai strigo). Persona atskleidžia, kaip kiekvienas asmuo jautėsi vykdydamas užduotį.

Dalyviai pirma turi įsivertinti individualiai, kaip jie matė bendrą darbą visais įvardintais aspektais. Po to grupėje pristatomi visų rezultatai. Grupelės nariai aptaria, kodėl vertinimai skiriasi. Diskutuojama, kaip galima tobulinti bendrą darbą.

Svarbu, kad grupelės nariai būtų kartu vykde bendras veiklas, užduotį, projektą ar pan.

Atlikus užduotį dalyviai kviečiami bendram aptarimui, kurio metu prašoma dalyvių pasidalyti atradimais apie darbą kartu ir įvardyti, kaip būtų galima tobulinti užduoties vykdymą ateityje.

Po šios užduoties galima dirbti su naujomis temomis ar planuoti būsimas veiklas.

Instruktavimo užduotys

Susipažinti su bendravimo principais.

Iki 30 žmonių.

15–30 min.

Dalyvių grupės paklausiama, kas galėtų savanoriauti kitos užduoties metu, reikalingi 4 savanoriai.

Paprašoma 1 savanorio išeiti iš kambario. Grupė instruktuojama, kad turi sugalvoti užduotį išėjusiam grupės nariui. Užduotis turi būti paprasta, padaryti pritūpimą, paliesti pirštu nosį, atsisėsti kažkam grupėje ant kelių. Grupė instruktuojama, kad negali kalbėti ir komunikuoja su grupės nariu reaguodami tik tuomet, kai jis daro kažką blogai. Komunikavimo garsą grupė turi sutarti. Užduotis vykdoma, kol savanoris atlieką tai, ką turėjo padaryti.

Tada antras dalyvis siunčiamas iš patalpos. Jam sugalvojama nauja užduotis. Grupė į nario veiksmus reaguoja tik teigiamai, kai jis juda teisinga kryptimi, sukuriamas naujas signalas.

Į trečio asmens veiksmus reaguojama ir teigiamai, ir neigiamai, sugalvojami 2 nauji signalai. Į ketvirtą asmenį išvis nereaguojama. Ketvirta užduotis neįvykdoma, ją po kelių minučių reikia nutraukti (grupės nariai taip pat gali komunkuoti skirtingai, nesusitarę).

Grupė turėtų išrinkti kuo paprastesnę užduotį, kurią turės atlikti savanoris. Kartais paprasčiausia užduotis gali vykti labai ilgai, nes savanoriui nepavyksta atspėti. Vadovas turi stebėti situaciją ir, jei užduotis nepavyksta, ją nutraukti. Taip pat šią užduotį reikia nutraukti, jei savanoris panikuoja.

Pirmiausia kviečiama pasisakyti, kaip jautėsi savanoriai.

Tada – kaip jautėsi stebėtojai.

Ką supratote apie bendravimą?

Kas padeda? Kas trukdo bendraujant?

Po šios užduoties galima analizuoti bendradarbiavimo temą ir atlikti bendradarbiavimo užduotis.

Kaip sužlugdyti lygiavertę partnerystę

Naudojantis atvirkštine psichologija, padėti įsivardyti aspektus, kurie stiprina lygiavertę partnerystę.

Neribotas. Atsižvelgiant į grupės dydį ir patalpą, galima skaidyti į grupes po 3–5 žmones.

30–45 min.

Popierius, rašymo priemonės.

Dalyviams grupelėse duodama užduotis per 15 min. sugalvoti kuo daugiau atsakymų į klausimą „Kaip sužlugdyti lygiavertę partnerystę“.

Tada galimi du eigos variantai:

a) turint mažiau laiko, grupių rezultatai nepristatomi, o iš karto formuluojamos rekomendacijos, kaip stiprinti ir užtikrinti lygiavertę partnerystę tarp skirtingų institucijų, atstovų;

b) turint daugiau laiko, galima grupių rezultatus pristatyti, tačiau akcentuoti veiksmus ir požiūrius, kurie partnerystę stiprina.

Ar atpažįstate savo ir savo institucijos veiksmus?

Kaip galima pasikeisti, stiprinti pasitikėjimą kitomis institucijomis ir žmonėmis?

Teiginių užduotis: Sutinku/nesutinku

Išsamiau sužinoti apie dalyvių požiūrius ir apribojimus nagrinėjant su bendradarbiavimu susijusius klausimus. Plėsti dalyvių pažiūras ir nuostatas sprendžiant bendradarbiavimo ir jaunimo dalyvavimo klausimus. Naudoti ir lavinti diskutavimo įgūdžius.

10 ir daugiau.

30–45 min.

Projektoriaus ekrane arba ant lentos su nuplėšiamais popieriaus lapais užrašyti teiginiai (po vieną puslapyje), rašikliai.

1..2..3

1. Pradėkite pateikdami trumpą įžangą apie jaunimo dalyvavimą, skirtingų dalyvių bendradarbiavimo svarbą ir su dalyvavimu susijusius sunkumus kasdieniame gyvenime.
2. Paaiškinkite, kad dabar perskaitysite teiginių seką, su kuriais žmonės gali daugiau ar mažiau sutikti.
3. Pabrėžkite dvi kraštutines pozicijas – „Sutinku“ ir „Nesutinku“. Paprašykite žmonių atsistoti kurioje nors pusėje už linijos. Tie, kurie nežino, ką rinktis, lieka stovėti per vidurį.
4. Po vieną perskaitykite teiginius. Po kiekvieno teiginio skirkite šiek tiek laiko dalyviams nuspręsti ir pasirinkti poziciją.
5. Paprašykite dalyvių paaiškinti, kodėl jie pasirinko būtent tokią poziciją ir koks jų požiūris į nagrinėjamą klausimą. Paaiškinkite, kad diskusijos metu jie gali keisti poziciją. Pasistenkite palikti tiek laiko, kad diskusijoje dalyvautų visi.
6. Po kelių minučių perskaitykite kitą teiginį.
7. Perskaičius visus teiginius, visi bendroje grupėje diskutuoja.

Paprašykite dalyvių atsakyti į šiuos klausimus:

- Kaip jautėtės šios užduoties metu?
- Ar buvo sunku pasirinkti, kurioje pozicijoje stovėti? Kodėl?
- Kokiais argumentais rėmėtės? Pagrįstais faktais ar emocijomis?
- Kurie buvo efektyvesni?
- Ar galima palyginti tai, kaip žmonės elgėsi ar ką kalbėjo šios užduoties metu, su tikra jų veikla?
- Ar teiginiai pagrįsti?
- Ar užduotis buvo naudinga? Kodėl?

Teiginių
pasiūlymai

- bendradarbiavimas su kitomis institucijomis kenkia tiesioginiam darbui;
 - bendradarbiauti trukdo žinių trūkumas;
 - vietos valdžios palaiko jaunimo dalyvavimą, kai tai joms politiškai naudinga;
 - visi jauni žmonės turi teisę dalyvauti priimant sprendimus;
 - valdžios institucijos turėtų būti atsakingos už jaunimo dalyvavimą, palaikančių politikų finansavimą ir vykdymą.
- Teiginius galima rinktis atsižvelgiant į užsiėmimų tikslus ir kontekstą.

Tiltas

Atkreipti dėmesį į svarbius darbo komandoje aspektus.
Užduotis apie bendradarbiavimą ir partnerystę.
Bendros vizijos ir supratimo kūrimas tarp partnerių.

15–30 dalyvių.

60 min. – veiksmas.
30 min. – aptarimas.

Dvi arba trys atskiros patalpos – tiek, kiek yra grupelių (grupelėje nuo 5 iki 8 žmonių).
2 kartono lapai, 6 lapai A4 formato, 1 lapas A3 formato, 1 klėjai, 1 žirkklės, 1 siūlų kamuoliukas, 1 žurnalas, 2 žymekliai,
1 pieštukas.

1..2..3

Grupė padalijama į mažesnes grupes. Kiekviena grupelė gauna priemones (grupelės gauna skirtingas priemones) ir instrukciją.

Instrukcija:

Trys brigados stato vieną tiltą. Kiekviena brigada turi pastatyti po vieną tilto dalį taip, kad sudėjus visas dalis, tiltas būtų tinkamas naudoti, t. y. per tiltą turi prariedėti kamuoliukas. Tilto statybai galima naudoti tik duotas medžiagas ir priemones.

Kriterijai tiltui:

- tilto ilgis turi būti 9 cm, aukštis – ne mažesnis nei butelis;
- tiltas turi būti kiek įmanoma kūrybiškas, stabilus ir kultūriškas;

Tiltas bus statomas vienoje iš teritorijų, kur yra viena iš grupių.

Šalys gali bendrauti:

- 1) Laiškais – kiekviena šalis gali išsiųsti ne mažiau kaip 6 laiškus (mokymų vadovas laiškanešys, laiškus reikia perduoti per juos);
- 2) Per susitikimus – po vieną kiekvienos brigados atstovą turės galimybę susitikti parengiamajame susitikime, kuris turi vykti priimančioje šalyje (ten, kur bus statomas tiltas). Susitikimo trukmė – 3 min., kalba – anglų, vokiečių, rusų arba prancūzų. Tilto dalių ar maketų į susitikimą atsivežti negalima.

Planavimui ir pasirengimui (įskaitant parengiamuosius susitikimus) skiriama 50 min., bendram grupės darbui (tilto statymui / sujungimui – 5 min.).

Jei grupėje yra dalyvių, jau dariusių šią užduotį, rekomenduojama juos padaryti stebėtojais, kurie stebi grupelės (-ių) darbą ir vėliau per aptarimą pateikia, ką matė.

Kaip jaučiausi?

Kaip vyko grupės darbas?

Kaip sekėsi bendravimas ir bendradarbiavimas su partneriais?

Išvados, rekomendacijos ateičiai.

**UŽDUOTIES LAPAS
DALYVIAMS**

UŽDUOTYS

Trys brigados stato vieną tiltą. Kiekviena brigada turi pastatyti po vieną tilto dalį taip, kad sudėjus visas dalis, tiltas būtų tinkamas naudoti, t. y. per tiltą turi prariedėti kamuoliukas. Tilto statybai galima naudoti tik duotas medžiagas ir priemones.

Kriterijai tiltui:

- Tilto ilgis turi būti 9 cm, aukštis – ne mažesnis nei butelis;
- Tiltas turi būti kiek įmanoma kūrybiškas, stabilus ir kultūriškas.

Tiltas bus statomas vienoje iš teritorijų, kur yra viena iš grupių.

Šalys gali bendrauti:

1. Laiškais – kiekviena šalis gali išsiųsti ne mažiau kaip 6 laiškus (mokymų vadovas – laiškanešys, laiškus reikia perduoti per jį);
2. Per susitikimus – po vieną kiekvienos brigados atstovą turės galimybę susitikti parengiamajame susitikime, kuris turi vykti priimančioje šalyje (ten, kur bus statomas tiltas). Susitikimo trukmė – 3 min., kalba – anglų, vokiečių, rusų arba prancūzų. Tilto dalių ar maketų į susitikimą atsivežti negalima.

Planavimui ir pasirengimui (įskaitant parengiamuosius susitikimus) skiriama 50 min., bendram grupės darbui (tilto statymui, sujungimui – 5 min.).

X ir Y bendradarbiavimo užduotis

Supažindinti dalyvius su bendradarbiavimo tema.
Aptarti susitarimų svarbą.

12–30 žmonių.

20–45 min.

Rašikliai, popierius, lipnūs lapeliai ir atspausdintas užduoties lapas.

- 1) Dalyviai suskirstomi į 4 grupes, kiekvienoje grupelėje vienodas skaičius žmonių;
- 2) Dalyviams išdalijamas instrukcijų lapas. Kiekviena grupelė įsiskaito, vedėjas skiria laiko paaiškinti užduotį;
- 3) Kiekviena grupelė turi nuspręsti, ką pasirenka kiekvieno etapo metu – X ar Y. Nuo grupelės ir kitų grupelių pasirinkimo priklauso, kiek kiekviena grupelė uždirba;
- 4) Grupelės apsitaria, ką rašo X ar Y. Sužaidžiami 2–3 kartai, kad dalyviai suprastų taškų skaičiavimo sistemą. Kiekviena grupelė skaičiuoja savo asmeninius taškus. Vedėjai skaičiuoja visų keturių grupelių taškus, bet jų neatkleidžia iki užduoties pabaigos;
- 5) Po 1 atstovą iš kiekvienos grupelės kviečiama į 2 min. susitikimą su kitais nariais, kad apsitartų bendradarbiavimo strategiją. Atstovai grįžta ir papasakoja priimtus sprendimus savo grupelėms;
- 6) Sužaidžiama dar 2–3 „raundus“;
- 7) Kartojamas 5 žingsnis.

Užduoties sprendimas:

Jei visos grupelės rašo Y, galima uždirbti daugiausiai, nes tik rašant 4 Y bendra taškų suma yra didesnė nei 0. Užduoties esmė – grupelės pradeda konkuruoti tarpusavyje ir žiūri, kaip gali kiekvieno etapo metu uždirbti asmeniškai daugiau. Bendra nauda nepastebima, dažnai nesilaikoma bendrų sutarimų.

Siekdamas paprovokuoti dalyvius, vadovas gali padidinti „raundų“ skaičių po pasitarimų rezultatų viešai paskelbdamas, kad 4 etapas yra specialus, jo rezultatai dauginami iš 10.
Jei yra dariusių šią užduotį grupėje, jiems siūloma tapti stebėtojais.

Kaip jaučiuosi po užduoties?
Kaip sekėsi bendradarbiauti?
Kaip sekėsi priimti sprendimus grupelėse? Susitikimų metu?
Kaip sekėsi laikytis priimtų sprendimų?
Ar sukčiavote?

Po šios užduoties galima pristatyti teorinius tarpžinybinio bendradarbiavimo aspektus, nurodyti pagrindinius bendradarbiavimo trikdžius.
Galima diskutuoti apie susitarimų svarbą.

**UŽDUOTIES LAPAS
DALYVIAMS**

UŽDUOTYS

Taisyklės:

1. Jūsų tikslas – „užsidirbti kuo daugiau“.
2. Dirbsite keturiose grupėse. Užduotis truks nuo 8 iki 12 „raundų“.
3. Kiekvieno „raundo“ metu kiekviena grupė turės priimti sprendimą (nepriklausomai nuo kitos grupės), užrašyti jį ant lapelio ir atiduoti mokymo vadovams.
4. Sprendimo galimybės yra dvi – X arba Y.
5. Kiekviena grupė gali laimėti arba pralošti kiekvieno „raundo“ pabaigoje.
6. Po kiekvieno „raundo“ bus skaičiuojami rezultatai, kurie priklausys nuo grupelių sprendimų.
7. Laimėjimo / pralaimėjimo skaičiavimo lentelė:

4 grupių sprendimų variacijos	Laimėjimo / pralaimėjimo skaičiavimas	
	X	Y
4X	-10	
3X+1Y	+10	-30
2X+2Y	+20	-20
1X+3Y	+30	-10
4Y		+10

8. Po kai kurių „raundų“ mokymo vadovas gali suteikti **papildomos informacijos**, kuri nekeis užduoties struktūros, bet gali turėti įtakos jūsų laimėjimo / pralaimėjimo skaičiavimui.
9. Užduoties metu grupės turi žymėtis savo laimėjimo / pralaimėjimo sumą tam, kad užduoties pabaigoje matytų galutinį rezultatą.

INTERESŲ ATSTOVAVIMO ĮGŪDŽIAMS UGDYTI

1. Idėjos pristatymo simuliacija
2. Sprendimų siūlai, susivykite!
3. Viešojo kalbėjimo simuliacija
4. Galios žemėlapis

Idėjos pristatymo simuliacija

Išsiaiškinti atstovavimo plano ir pasirengimo kokybę.
Pasiruošti pristatinėti idėjas institucijų atstovams.
Išmokti viešo kalbėjimo, argumentavimo.

6–10 žmonių. Dalyviai dirba grupėje.

2 val.

Popieriaus lapai, rašikliai.

Dalyviams skiriami vaidmenys – 1 pristatantysis, 2 stebėtojai, 3 institucijų atstovai arba partneriai. Esant didesniai dalyvių skaičiui, galima padidinti stebėtojų ir institucijų atstovų arba partnerių kiekį.

Asmenys, turėdami konkrečią atstovavimo idėją, turi ją pristatyti savo įsivaizduojamiems partneriams arba institucijoms. Jeigu konkrečios atstovaujamos idėjos grupė dar neturi, mokymų vadovai paskiria temą / idėją, taip pat skiria bent 30 min. pristatančiam su ja susipažinti, detalizuoti, sukurti atstovavimo planą.

Pasiskirsčius vaidmenimis, prasideda pasiruošimas pristatymui. Pagal duotą užduoties lapą pristatantysis pasirengia savo kalbą. Institucijų atstovai arba partneriai sugalvoja, kokius klausimus užduos pristatančiam.

Po pasiruošimo prasideda simuliacija, kuri gali trukti 10–30 min. Pristatantysis pradeda pristatinėti idėją, vyksta diskusija apie idėją. Diskusijoje stebėtojai negali dalyvauti.

Po diskusijos vyksta aptarimas.

Dalyviai skirstomi turėtų būti taip, kad kartojant pratimą kiekvienas asmuo būtų išbandęs visus vaidmenis. Esant laiko stygiui pristatantis asmuo turėtų būti tas, kuris realiomis sąlygomis eis pristatinėti savas idėjas kitiems asmenims ar institucijoms.

Institucijų atstovai ar partneriai turėtų nežinoti pristatomos idėjos arba bent jau nebūti daug su ja susipažinę, bet nors kiek suprasti idėjos įgyvendinimo kontekstą (pvz., jeigu siekiama padidinti jaunimo organizacijų finansavimą savivaldybėje, institucijų atstovai bent kiek turėtų suprasti savivaldybės veiklos principus ir galimybes).

Siekiant maksimalios naudos būtų gerai, kad galimi partneriai ar institucijų atstovai būtų tie, kurie tiesiogiai nedirba su jūsų turima idėja arba organizacijos alumni turintys patirties atstovaujant interesus.

Klausimai visiems:

- Kaip jaučiuosi po užduoties? / Kokia tavo nuotaika po užduoties? Kodėl?
- Ar projektas buvo pristatytas tinkamai?
- Ar buvote gerai pasirengę atsakyti į klausimus?
- Ką išmokote / supratote?
- Kas užduotyje buvo panašu į realų gyvenimą? Kas atsikartoja?

Klausimai pristatančiam:

- Kaip jautėtės, kai reikėjo kalbėti viešai prieš kitus žmones? Ką reikėtų keisti ir tobulinti?
- Kaip jautėtės pristatęs idėją?
- Kaip sekėsi atskleisti idėją?
- Ar buvote gerai pasirengę atsakyti į klausimus?

Klausimai institucijų atstovams ar partneriams:

- Kaip jums sekėsi suprasti idėją?
- Kaip sekėsi sugalvoti klausimus?
- Kaip jautėtės kritikuodami ar girdami idėją?
- Ar buvote gerai pasirengę atsakyti į klausimus?

Klausimai stebėtojams:

- Kokius teigiamus pastebėjimus galite įvardyti apie pristatantį? Kas buvo gerai? Ar aiškiai jis dėstė mintis?
- Ar pristatęs asmuo gerai atsakė į užduotus klausimus?

Po šios užduoties galima toliau tobulinti idėjos pristatymo pranešimą, peržvelgti interesų atstovavimo planą ir jį pakoreguoti pagal išgirstus pasiūlymus.

Sprendimų siūlai, susivykkit!

Tipas: Temai užbaigti ir aptarti.

Įtvirtinti supratimą apie mokinių savivaldos ir institucijų, su kuriomis mokinių savivalda gali bendradarbiauti, tarpusavio sąveiką.

Iki 30 dalyvių.

15 min.

Pakankamai erdvės dalyviams susėsti ratu.
50 metrų ilgio siūlas ar plona virvė (pvz., pakavimo virvė).

Vadovas paprašo grupės rasti itin opią, realiai egzistuojančią problemą.

Tada vadovas paprašo grupės susigrupuoti į 6 mažesnes grupes, kurios užsirašo ant lapo, kokiai institucijai jos atstovauja:

Moksleiviai; Mokinių savivalda; Mokyklos Taryba; Mokyklos administracija; Savivaldybės jaunimo reikalų taryba; Rajono mokinių taryba.

Grupėms duodama laiko įsigilinti ir išspręsti problemą. Svarbu paminėti, kad visos grupės turi dalyvauti inicijuojant problemos sprendimą, diskusijose bei sprendimą priimant.

Po užduoties visos grupės, pasižymėjusios, kam jos atstovauja, susėda ratu. Tada vadovas paklausia:

Kam priklauso teisė priiminėti sprendimus moksleiviams rūpimais klausimais?

Atsakymas: Mokyklos tarybai arba mokyklos administracijai, priklausomai nuo to, kam priklauso sprendimų priėmimo teisė pagal mokyklos nuostatus konkrečioje mokykloje. Tačiau pareikšti iniciatyvą rūpimais klausimais gali mokinių savivalda, taip pat rajono mokinių taryba. Moksleiviai gali kreiptis į savo mokyklos mokinių savivaldą ir reikšti iniciatyvą, jei iniciatyva rajono reikšmės, ji gali būti svarstoma rajono mokinių taryboje bei savivaldybės jaunimo reikalų taryboje. Taigi siūlas perduodamas žmogui, atstovaujančiam mokyklos administracijai arba mokyklos tarybai, siūlas metamas moksleiviams, mokyklos mokinių savivaldai, rajono mokinių tarybai, savivaldybės jaunimo reikalų tarybai, o po to siūlas grįžta atgal pas mokyklos tarybą arba mokyklos administraciją.

LAIŠKAS PRISTATANTIEMS IDĖJĄ

Norint gerai pasirengti prieš pristatant savo idėją partneriams bei valstybės institucijoms (siekiant jaunimo organizacijoms įgyvendinti savo iniciatyvą), verta skirti nors kiek laiko repeticijoms, bandant simuliuoti galimą situaciją. Įsivaizduokime, kad jūsų jaunimo organizacija siekia padidinti savivaldybės jaunimo organizacijų finansavimą. Pristatykite šią savo idėją būsimiems partneriams arba institucijų atstovams.

ARBA jeigu grupė jau turi savo idėją, tikslą.

Norint gerai pasirengti prieš pristatant savo idėją partneriams bei valstybės institucijoms (siekiant jaunimo organizacijoms įgyvendinti savo iniciatyvą), verta skirti nors kiek laiko repeticijoms, bandant simuliuoti galimą situaciją. Prisiminkite savo interesų atstovavimo tikslą ir idėją bei pasirenkite ją pristatyti savo būsimiems partneriams arba institucijų atstovams.

Pirma, siekiant sustiprinti jų pozicijas, reikėtų susirasti partnerių, su kuriais galėtumėte kartu susitikinėti su savivaldos atstovais arba bent jau tokius partnerius, kurie jus palaikytų ir remtų kitais būdais (pvz., per savo pažintis ir kanalus užsimindami, jog jūsų organizacija X turi gerų idėjų). Iš karto sugalvokite visas priežastis ir argumentus, kodėl kitai organizacijai vertėtų prie jūsų prisidėti, taip pat kodėl nevertėtų. Apgalvokite visas galimas situacijas ir pasiruoškite atsakymus į visus klausimus.

Antra, pabandykite tą patį padaryti įsivaizduodami pokalbį su savivaldybės atstovais. Apgalvokite, kodėl jie gali jums nepritarti, su kokiomis teisinėmis ir finansinėmis problemomis galite susidurti ir pabandykite apgalvoti pasiūlymus, kaip būtų galima išspręsti problemą. Nemanykite, kad savivaldybė (ar kita institucija) būtinai bus jums priešiška. Jie gali iš karto pritarti jūsų idėjai, tačiau svarbu būti gerai pasirengus ir išsiaiškinus visas detales. Būkite sąžiningi ir iš anksto įvardykite visas kliūtis jūsų idėjai įgyvendinti.

Viešojo kalbėjimo simuliacija

Išmokti viešojo kalbėjimo, argumentavimo.
Susipažinti su įvairiomis jaunimo politikos temomis.

5 žmonės.
Dalyviai dirba grupėje.

1,5–3 val.

Popieriaus lapai, rašikliai, įvairių organizacijų ar institucijų dokumentai, rezoliucijos, pozicijos ar programų planai.

1..2..3

Dalyviams skiriami vaidmenys – 1 pristatantysis, 2 stebėtojai (gali būti mokymų vadovai ar kiti ekspertai arba mokymų dalyviai), 2 institucijų atstovai. Esant didesniai dalyvių skaičiui, galima padidinti stebėtojų ir institucijų atstovų kiekį.

Asmenys, turėdami konkretų dokumentą, turi pasirengti jį pristatyti institucijų atstovams ir apginti savo poziciją. Pasiskirsčius vaidmenimis, skiriama 30–40 minučių pristatančiajam susipažinti su dokumentu, pasigilinti į temą bei pasirengti pristatymą. Institucijų atstovai irgi susipažįsta su dokumentu ir pasirengia klausimus pristatančiajam. Po pasiruošimo prasideda simuliacija, kuri gali trukti 10–30 min. Pristatantysis pradeda pristatinėti, vyksta diskusija apie idėją. Diskusijoje negali dalyvauti stebėtojai. Po diskusijos vyksta aptarimas.

Dalyviai skirstomi turėtų būti taip, kad pristatantysis asmuo turėtų būti tas, kuris realiomis sąlygomis eis pristatinėti savas idėjas kitiems asmenis ar institucijoms.

Siekiant maksimalios naudos pristatančiajam ir konstruktyvaus įvertinimo būtų gerai, kad institucijų atstovai ir stebėtojai suprastų politinio dokumento įgyvendinimo kontekstą, turėtų interesų atstovavimo ir viešojo kalbėjimo patirties.

Klausimai pristačiusiam:

- Kaip jautėtės, kai reikėjo kalbėti viešai prieš kitus žmones? Ką reikėtų keisti ir tobulinti?
- Ar pavyko suprasti pristatomą dokumentą ir temą?
- Kaip jautėtės pristatęs idėją?
- Kaip sekėsi atskleisti idėją?
- Ar buvote gerai pasiruošę atsakyti į klausimus?

Klausimai institucijų atstovams:

- Kaip vertinate pristačiusį?
- Kokius teigiamus ir neigiamus pristačiusiojo kalbos aspektus pastebėjote?
- Kaip jums sekėsi suprasti idėją?

Klausimai stebėtojams:

- Kokius teigiamus pastebėjimus galite įvardyti apie pristatantį? Kas buvo gerai? Ar aiškiai jis dėstė mintis?
- Ar pristatęs asmuo atsakė gerai į užduotus klausimus?
- Ką galėtumėte patarti pristačiusiajam ir institucijų atstovams?

Klausimai visiems:

- Kaip jaučiuosi po užduoties? / kokia tavo nuotaika po užduoties? Kodėl?
- Ar dokumentas buvo pristatytas tinkamai?
- Ar buvote gerai pasiruošę atsakyti į klausimus?
- Ką išmokote / supratote?

Galios žemėlapis

Įvardyti interesų grupes, organizacijas ir institucijas, kurios gali palaikyti įvairius interesus arba jiems priešintis. Ugdyti dalyvių analitinius įgūdžius.

Sudaromos kelios grupės po 4–6 žmones.

45–60 min.

Konferenciniai lapai, spalvotas popierius, žirklys, žurnalai, klijai, lipni juostelė ir piešimo priemonės.

Šis metodas, turėtų būti antras užsiėmimas analizuojant konkrečią temą.

Grupėms yra suteikiamos reikalingos priemonės. Kiekviena grupė turi turėti savo priemones bei atskirą erdvę darbui. popieriaus ir piešimo priemones.

Dalyviai grupelėse turi sukurti žemėlapius, kuriuose atsispindėtų įvairūs veikėjai, kurie pritaris jų idėjai, padės išspręsti aktualią problemą. Taip pat reikia pavaizduoti, kas gali priešintis jūsų idėjai. Kaip šie veikėjai tarpusavyje yra susiję, kokie išoriniai žmonės, veiksniai daro įtaką galios žemėlapyje pavaizduotiems asmenims. Aptarkite, ką galite pasiūlyti žmonėms, kurie palaiko jūsų idėją. Kokie žmonės yra neutralūs šiuo klausimu? Ką reikia padaryti, kad jiems jūsų tema taptų aktuali ir jie palaikytų jus?

Konferencinio lapo (galima naudoti ir sieną) viduryje užklijuojamas simbolis, kuris atspindi jūsų temą, klausimą ar problemą. Aplink šį simbolį atvaizduojami visi įvardyti veikėjai, jų motyvai ir argumentai.

Metodas yra užbaigiamas išskiriant žingsnius, ką reikia padaryti norint įtraukti galią turinčius asmenis, sudominti neutraliuosius ir išvengti nepalaikančiųjų pasipriešinimo.

Kaip sekėsi analizuoti galios santykius?

Kodėl pasirinkote būtent šiuos asmenis ar organizacijas, kurios palaikys jūsų tikslą / padės spręsti problemą? Kas yra galimi jūsų oponentai?

Šį metodą rekomenduojama naudoti kaip antrą užduotį po atliktos situacijos analizės ar problemos analizės. Šis metodas tinkamas kaip tarpinis etapas po situacijos analizės, kai reikia skirti papildomo laiko tirti temą, ir renkant informaciją, kuri bus naudinga rengiant veiklos planą ar problemos sprendimo planą.

XIII. Išvados ir rekomendacijos

Jaunimo politika, kuri savo prigimtimi yra tarpžinybinė (integruota, horizontali) viešoji politika, yra geras sisteminis pavyzdys, kaip turėtų būti vykdomas tarpžinybiškumas. Tarpžinybinis bendradarbiavimas, bendradarbiavimo struktūros ir principai jaunimo politikos srityje yra reglamentuoti įstatymais, bet to nepakanka. Kyla daug iššūkių ir trikdžių efektyviai bendradarbiauti.

Tarpžinybinis bendradarbiavimas jaunimo politikos srityje ir viešosios politikos integralumas yra efektyvus tik tada, kai skirtingos žinybos, jų specialistai bei jauni žmonės ir jų atstovai veikia kartu. Dažnai žinybos nesupranta, kad bendradarbiavimas padeda veiksmingiau pasiekti jų užsibrėžtus tikslus. Platesnio konteksto išmanymas yra raktinė žinybos specialisto kompetencija, kuri padeda kurti pridėtinę vertę, padeda aiškiai suvokti savo veiklos lauką ir aspektus. Kiti asmenų, dalyvaujančių

tarpžinybiniame bendradarbiavime, bruožai: motyvacija ir kompetencija atstovauti savo žinybos arba organizacijos interesams ir pozicijai.

Viešajam sektoriui būdinga griežta subordinacija, kuri atsiranda dėl hierarchinės struktūros bei teisės aktuose griežtai reglamentuojamos veiklos procedūrų ir reikalavimų. Tuo tarpu NVO pasižymi lanksčiomis struktūromis ir darbo metodais, dėl tokių skirtingų organizacinių kultūrų sudėtinga bendradarbiauti. Todėl žmogiškasis faktorius – geranoriškumas bendradarbiauti yra ypač svarbus siekiant užtikrinti efektyvų bendradarbiavimą. Kitos esminės prielaidos veiksmingam tarpžinybinio bendradarbiavimo vystymuisi yra asmenų, dalyvaujančių bendradarbiavimo procesuose, kompetencijų kėlimas, partnerystės proceso suteikiamos pridėtinės vertės suvokimas ir platesnio konteksto suvokimo ugdymas.

Tarpžinybinis bendradarbiavimas jaunimo politikos srityje be jaunimo NVO dalyvavimo (tarpsektorinio bendradarbiavimo) įstatymiškai negalimas. Efektyvus viešasis administravimas galimas tik tada, kai į jį įsitraukia visuomenės atstovai, kiti sektoriai, tai yra pilietinės visuomenės ir demokratijos pamatas. Todėl svarbu, kad tarpžinybiniame bendradarbiavime dalyvautų skirtingų žinybų atstovai, jaunimo darbuotojai ir jauni žmonės. Valstybinės institucijos turi užtikrinti, kad būtų išgirsta ir neorganizuoto jaunimo nuomonė, o savivaldybių atveju už tai atsako jaunimo reikalų koordinatoriai ir jaunimo darbuotojai.

Veiksmingo bendradarbiavimo ir strategijų pamatas yra įgyvendintų priemonių poveikio vertinimas. Siekiant vertinti priemones,

svarbu surinkti informaciją, kokias pastangas kiekviena žinyba įgyvendina jaunimo labui. Tai padės ne tik įvertinti, kas buvo padaryta, bet bus puiki priemonė dalytis patirtimi ir sužinoti vieniems apie kitus. Efektyvi užsienyje taikoma priemonė – kasmetinė investicijų ir pastangų jaunimo ataskaita, kurią rengia visos Norvegijos ministerijos, taip pat metinis jaunimo pranešimas Parlamente ar jaunimo konferencija savivaldybėje.

Kad minėtos priemonės veiktų, reikia kryptingai dirbti su pagrindiniu tarpžinybinio bendradarbiavimo iššūkiu – dažna jaunų žmonių bei žinybų atstovų kaita. Svarbu užtikrinti sukauptos patirties perdavimą, mokymų organizavimą jaunimo politikos, interesų atstovavimo, tarpžinybinio bendradarbiavimo temomis.

PABAIGAI NORIME UŽDUOTI KLAUSIMĄ: AR BANDĖTE NAUDOTIS ŠIOMIS PRIEMONĖMIS?

- Ar bandėte kurti bendras vizijas ir planus su kitomis organizacijomis ir žinybomis?
- Ar organizavote kontaktų užmezgimo renginius?
- Ar turite leidinį, kuriame surašyta visa informacija apie jaunimui teikiamas galimybes jūsų savivaldybėje ar mieste?
- Ar dalijatės gerąja patirtimi su kitomis organizacijomis ir žinybomis?
- Ar esate dalyvavę kitos organizacijos ar žinybos renginyje?
- Ar esate pasirašę bendradarbiavimo ar jungtinės veiklos sutartis su kitomis organizacijomis arba žinybomis?
- Ar turite informacijos dalijimosi kanalus, kuriais galite pasidalinti ir gauti svarbią su jaunimu dirbančioms organizacijoms ir institucijoms bei jaunimo organizacijoms informaciją?
- Ar organizuojate reguliarius renginius, kurių metu veikėjai, dirbantys su jaunimu, galėtų dalytis informacija, patirtimi ir iššūkiais?
- Ar organizuojate ir dalyvaujate bendruose ugdomuosiuose renginiuose su institucijų ir organizacijų atstovais, jaunais žmonėmis jaunimo politikos ir tarpžinybinio bendradarbiavimo temomis?
- Ar žinote, kur arčiausiai jūsų veikia: jaunimo informavimo centras, jaunimo darbo centras, atviras jaunimo centras ar erdvė ir kitos jaunimo erdvės?
- Ar žinote ir esate bendravę su savo savivaldybės jaunimo reikalų koordinatoriumi, savivaldybės mokinių savivaldų koordinatoriumi, jaunimo darbuotoju, vaiko teisių specialistu, jaunimo reikalų inspektoriumi ir kt.?
- Ar galite išvardyti bent 6 jaunimo organizacijas savo savivaldybėje? Kuo juos užsiima?
- Ar jūsų savivaldybėje veikia regioninė jaunimo organizacijų sąjunga „Apskritasis stalas“?
- Ar žinote, kas yra deleguotas į savivaldybės jaunimo reikalų tarybą, vaiko gerovės komisiją?
- Ar esate organizavę pokalbį prie arbatos su jaunimo reikalų koordinatoriumi? Pietus su politiku?
- Ar savivaldybėje organizuojate savivaldos dieną, kai jauni žmonės vieną dieną per metus dirba kartu su savivaldybės specialistais, susipažįsta su savivaldybės veikla, specialistų darbu?
- Ar dalyvaujate miestelio ar mikrorajono bendruomenės susitikimuose?
- Ar esate savanoriavę miesto šventėje, socialiniame projekte ar viešame renginyje?
- Ar jūsų savivaldybėje organizuojamas metinis jaunimo politikos įgyvendinimo pranešimas / pristatymas?
- Ar esate organizavę / dalyvavę išplėstiniame jaunimo reikalų tarybos posėdyje?
- Ar organizavote jaunimo projekto filmuko pristatymą / peržiūrą savivaldybės tarybos susirinkimo pradžioje?

Sąrašą galite pratęsti...

Literatūros sąrašas

1. Adaškevičienė, V., Žvirdauskas, D., *Mokinių savivaldos įtaka socializacijos procesams*. Kaunas, 2006.
2. Jaunimo reikalų departamentas, *Jaunimo politika Lietuvoje*. Vilnius: Baltijos kopija, 2010.
3. Boukobza, E., *Keys to participation. A practitioners' guide*. Strasbūras: Europos Tarybos leidykla, 1998.
4. Bukavickaitė, A., Duoblys, G., *Savivaldos Gidas. Mokinių savivaldos organizavimas ir vadyba mokykloje*. Vilnius, 2009.
5. Buldioski, G., Grimaldi, C., Mitter, S., Titley, G., Wagner, G., *T-kit Nr. 6. Mokymo pagrindai*. Strasbūras: Europos Tarybos leidykla, 2003.
6. Coussée, F., Williamson, H., *The history of youth work in Europe – Relevance for today's youth work policy*. Strasbūras: Europos Tarybos leidykla, 2009.
7. Dementavičius, J., Jankauskas, A., Kavaliauskaitė, J., Ramonaitė, A., „*Nepažinta Sąjūdžio pramotė: savaimi visuomenė Sąjūdžio gimimo istorijoje*“. Kn. J. Dementavičius et al. *Sąjūdžio ištakų beieškant: nepaklusniųjų tinklaveikos galia*. Vilnius: Baltos lankos, 2012.
8. Denstad, F. Y. *Youth Policy Manual, How to develop a national youth strategy*. Strasbūras: Europos Tarybos leidykla, 2009.
9. Gailius, Ž., Malinauskas, A., Petkauskas, D., Ragauskas, L., *Darbo su jaunimo grupėmis vadovas: neformaliojo ugdymo praktika Lietuvoje*. Vilnius, 2013.
10. Gozdzik-Ormel, Z., *Tark savo žodį!* Strasbūras: Europos Tarybos leidykla, 2008.
11. Hart, R., *Children's Participation from Tokenism to Citizenship*. Florencija: UNICEF Innocenti Research Centre, 1992.
12. Howard, J., Berzin, S., *Never too old: Achieving permanency and sustaining connections for older youth in foster care. Policy and practice perspective*. New York: Evan B. Donaldson Adoption Institute, 2011.
13. Jaunimo politikos pagrindų įstatymas. Valstybės žinios, 2003, Nr. 119-5406.
14. Lauritzen, P., *11 Indicators of a National Youth Policy*. Strasbūras: Europos Tarybos leidykla, 2001.
15. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. gegužės 14 d. įsakymas Nr. A1-208 dėl Jaunimo darbuotojų veiklos aprašo patvirtinimo, Valstybės žinios, 2013-05-17, Nr. 51-2593.
16. Lindblom, Ch. E., Woodhouse, E. J., *Politikos formavimo procesas*. Vilnius: Algarvė, 1999.
17. Meldžiukas, J., *Lietuvos jaunimo organizacijų taryba 15 metų*. Vilnius: Baltos lankos, 2007.
18. Kriaučiūnas, N., Ragauskas, L., *Metodų ir priemonių rinkinys „Pažink Europą“*. Vilnius, 2013.
19. Parsons, W., *Viešoji politika. Politikos analizės teorijos ir praktikos įvadas*. Vilnius: Eugrimas, 2001.
20. Rhodes, R., „*The new governance: governing without government*“. *Political Studies*, (XLIV), 1996, 652-667.
21. Robbins, S., *Organizacinės elgsenos pagrindai*. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2003.
22. Sakalauskas, G., Kriaučiūnas, N., Malinauskas, A., Miginis, N., Paddison, N., Petkauskas, D., Ragauskas, L., *Jaunimo darbuotojų sertifikavimo metodika*. Vilnius, 2010.
23. *Training material. Advocacy: Building Skills for NGO Leaders*, Vašingtonas: CEDPA, 1999.
24. Ulozas, M., Miginis, N., *Tarpžinybinio bendradarbiavimo jaunimo politikos srityje nacionaliniu lygmeniu analizė*. Vilnius, 2011.
25. Vaicekauskienė, V., *Švietimo politikos analizės pagrindai*. Vilnius: Logotipas, 2007.

Interneto nuorodos

1. Buzaitytė-Kašalynienė, J., Jaunimo problematikos tyrimų rezultatų palyginamoji analizė, Vilnius, 2012, <http://www.jrd.lt/uploads/JAUNIMO_PROBLEMATIKOS_TYRIMU_REZULTATU_PALYGINAMOJI_ANALIZE_2012.pdf>, [žiūrėta 2014 07 02].
2. S. Keinys et al., Dabartinis Lietuvių kalbos žodynas. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2011, <<http://dz.lki.lt>> [žiūrėta 2014 06 15].
3. Pilietinės visuomenės institutas, Pilietinės galios indeksas. 2007, 2008, 2009 ir 2010 metų tyrimo ataskaitos, <<http://www.civitas.lt/lt/?pid=74&id=78>>, [žiūrėta 2014 06 22].
4. UAB „Spinter tyrimai“, Jaunimo situacijos sociologinis tyrimas, 2007, <[http://www.jrd.lt/uploads/Jaunimo%20situacijos%20tyrimas_2007%20\[LT\].ppt](http://www.jrd.lt/uploads/Jaunimo%20situacijos%20tyrimas_2007%20[LT].ppt)>, [žiūrėta 2014 07 02].

